

Kaverina kaikille

Opettajanopas syrjinnän estämiseen

unite for
children

unicef

Lähdemateriaalista toimittanut: Mari Hakojärvi
Käännökset: Milla Mäkinen, Saija Ohtonen
Taitto: Point Panic
Kuvat: UNICEF
Kannen kuva: UNICEF/ Alpine Fund/ Garth Willis
Painatus: T-Print

Julkaisun toimittamiseen on saatu Ulkoasiainministeriön kansalaisjärjestöille suunnattua tiedotustukea.
Julkaisussa esitetyt näkemykset eivät välttämättä edusta Ulkoasianministeriön virallista kantaa.

Palautetta opasvihkosta voi lähettää osoitteeseen:
information@unicef.fi

© Kopiointi sallittu opetuskäyttöön

UNICEF 2004, Uudistettu painos 2009

Suomen UNICEF-yhdistys

www.unicef.fi

Lähteet:

Kids Inclusive – A toolkit promoting children's participation and inclusive action against discrimination. UNICEF 2003

Viittomakieli – yksi äidinkielistämme. Kuurojen liitto ry, Viittomakielikeskus

Johdanto

Sisällysluettelo	3
Alkusanat	5
Mitä syrjinnän vastustamiseksi tehdään?	7
UNICEF	8
Lapsen oikeuksien sopimus	9
Näin käytät opasta	10

Syrjintä - osa 1 13

Taustatietoa	14
Tositarinoita:	
Passi parempaan tulevaisuuteen	15
Elämä ei aina ole helppoa	16
Parempi maailma	17
Pieni ele	18
Tehtäviä:	
① Elämän kiertokulku	19
② Astu esiin!	26
③ Älä kiusaa!	30

Sukupuoli - osa 2 33

Taustatietoa	34
Tositarinoita	
So haluaa mennä kouluun	35
Auttava puhelin	36
Olgan tarina	37
Tehtäviä:	
① Sukupuoleen liittyvät stereotypiat	38
② Anteeksi, sanoitko tyttö?	39
③ Tapahtui kotona	41
Lisätietoa	46

Vammaisuus - osa 3 47

Taustatietoa	48
Tositarinoita:	
Hirvittävät maamiinat	49
Elämä on ihanaa, kun saat olla osa sitä	50
Aktivisti	51
Tehtäviä:	
① Tunnista kyky!	52
② Mitä näet?	56
③ Kahden yhteisön tarina	59
Lisätietoa	62

Uskonto ja alkuperä - osa 4	63
Taustatietoa	64
Tositarinoita:	
Rasismi ja terrorismi	65
Etnisten vähemmistöjen syrjintä	66
Reilua peliä?	67
Tehtäviä:	
① Turvaan-peli	68
② Minä uskon, sinä uskot	73
③ Kulttuurit tutuksi	76
④ Urheilu yhdistää, rasismi erottaa	78
Lisätietoa	80
Näin voit vaikuttaa	81
Tempauksia ja varainkeruuta	82
Tutkimus auttaa liikkeelle	85
Tiedotusvälineet	88
Näin pääset mediaan	88
Valokuvat	89
Radio	96
Televisio ja video	96

JOHDANTO

Sisällysluettelo

Alkusanat	5
Mitä syrjinnän vastustamiseksi tehdään?	7
UNICEF	8
Lapsen oikeuksien sopimus	9
Näin käytät opasta	10

Kaikki tietävät, miltä tuntuu jäädä ulkopuoliseksi. Monelle lapselle ulkopuolisuuden tunne on jokapäiväistä. Lapset kohtaavat ennakkoluuloja ja syrjintää useista syistä: sukupuolen, alkuperän, vammaisuuden, sairauden tai köyhyyden takia.

Syrjintä saattaa alkaa jo ennen lapsen syntymää. Köyhyys voi aiheuttaa vakavia vaurioita lapsen raskaudenaikaiseen kehitykseen. Köyhyys on paitsi syrjinnän syy, myös seuraus. Mikäli lapsilla ei ole mahdollisuutta kouluun, heillä on huonommat mahdollisuudet selvitä elämässä. Köyhyys vaikeuttaa edelleen heidän lapsiensa elämää.

Kukaan ei synny suvaitsemattomaksi. Media, ympäristö, perhe ja koulu vaikuttavat käsityksiimme, niin hyvässä kuin pahassa. Kouluilla on hyvä mahdollisuus kasvattaa nuorista suvaitsevaisia ja reiluja. Koulussa monet kohtaavat syrjintää ensimmäistä kertaa. Koulujen tulisi kuitenkin olla paikkoja, jossa annetaan eväitä syrjinnän estämiseen. Koulut voivat olla parhaita paikkoja yhteiskunnassa, jossa opitaan suvaitseviksi ja avarakatseisiksi ihmisiksi.

Asenteiden muuttaminen on vaikeaa. Nuoria tulee rohkaista näkemään omaa elämäänsä kauemmaksi. Kansainvälistyvässä maailmassa on hyvä tietää erilaisuudesta ja sietää erilaisuutta. Nuoret omaksuvat helposti tietoa; heidän olisi hyvä osata myös vastustaa suvaitsemattomuutta. Maailman kansainvälistyessä nuorten suvaitseva maailmankuva vaikuttaa positiivisesti meidän kaikkien ihmisten elämään.

Mitä syrjinnän vastustamiseksi tehdään?

Toukokuussa 2002 maailman johtajat, kansainväliset järjestöt ja lapsiedustajat kokoontuivat YK yleiskokouksessa aiheenaan lapsi. Tuloksena oli raportti ”Lapsille sopiva maailma” (A World Fit for Children), joka ohjaa niin hallituksia, mediaa, yrityksiä, perheitä, kouluja kuin koko yhteiskuntaa ottamaan lapset huomioon.

Lapsille sopiva maailma

Jokaisen maan tulee huolehtia, että lapsia kohdellaan tasa-arvoisesti, ihonväristä, sukupuolesta, asuinpaikasta, varallisuudesta ja terveydentilasta riippumatta.

Vammaiset lapset

Kaikilla vammaisilla tai erityistarpeita vaativilla lapsilla on oikeus terveydenhuoltoon, koulutukseen ja vapaa-ajan palveluihin. Heillä on oikeus ihmisarvoiseen ja tarvittaessa itsenäiseen elämään ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen.

Etniset ja vähemmistöjen lapset

Uskonnollisiin, etnisiin tai vastaaviin vähemmistöihin kuuluviin lapsiin kohdistuva syrjintä on estettävä tarvittavilla tukitoiminnoilla. Heille on taattava tasavertainen pääsy yhteiskunnan palveluihin.

Tytöt ja naiset

Kaikki tyttöihin kohdistuva syrjintä on poistettava. Tyttöillä ja naisilla on oltava täydet ihmisoikeudet ja vapaus päättää omasta elämästään. Heillä on oikeus koulutukseen, rokotuksiin, ravintoon, terveydenhuoltoon, kuten seksuaali- ja neuvolaterveydenhuoltoon ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Heitä täytyy suojella hyväksikäytöltä, väkivallalta sekä syrjinnältä.

Pojat ja miehet

Miehen asema yhteiskunnassa on muutoksessa; molempia vanhempia täytyy tukea tasapuoliseen lapsien kasvatusvastuuseen. Isillä täytyy olla mahdollisuus osallistua lastensa elämään.

”Lapsen oikeus on aikuisen velvollisuus”. J.P. Grant, UNICEFin entinen pääsihteeri

UNICEF – YK:n lastenjärjestö

Mikä on UNICEF?

UNICEF perustettiin 1946 auttamaan Euroopan ja Aasian lapsia toisen maailmansodan jälkeen. Kun Maailmansodan jälkeinen hätätilanne oli ohi, UNICEF siirtyi auttamaan kehitysmaiden lapsia. UNICEF tekee töitä lasten hyväksi yli 150 maassa.

Mitä UNICEF tekee?

UNICEF on YK:n lastenjärjestö. Toiminnan perustana on Lapsen oikeuksien sopimus, jonka tärkeimpänä tavoitteena on perusoikeuksien turvaaminen kaikille lapsille. UNICEF taistelee syrjintää ja epätasa-arvoa vastaan ja pyrkii takaamaan turvallisen lapsuuden, terveydenhuollon sekä koulunkäynnin kaikille lapsille. Nämä asiat luvataan lapsille myös Lapsen oikeuksien sopimuksessa.

UNICEFin tärkeimmät toiminta-alueet ovat varhaislapsuus, rokotukset, tyttöjen koulutus, hiv-aids ja lasten suojelu. Nämä sisältävät erityistä suojelua tarvitsevat lapset – sodista ja katastrofeista kärsivät lapset, äärimmäisessä köyhyydessä elävät lapset, väkivallasta ja hyväksikäytöstä kärsivät lapset sekä vammaiset lapset.

Lapsen oikeuksien sopimus

Lapsen oikeuksien sopimus (LOS) koskee kaikkia alle 18-vuotiaita. Se hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa 20.11.1989. Sopimus on yleisesti hyväksytty käsitys siitä, mitä oikeuksia kaikilla lapsilla pitäisi olla "ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittisiin mielipiteisiin, kansallisuuteen, etniseen tai sosiaaliseen alkuperään, varallisuuteen, vammaisuuteen tai syntyperään" katsomatta (LOS 2. artikla).

Lapsen oikeuksien sopimus on maailman laajimmin ratifioitu ihmisoikeussopimus. Sen ulkopuolella on ainoastaan kaksi maata, Somalia ja Yhdysvallat. Suomessa Lapsen oikeuksia koskeva yleissopimus tuli voimaan 1991. Lapsen oikeuksien sopimusta edelsi Lapsen oikeuksien julistus, joka hyväksyttiin 20.11.1959. Se on hyvin yleisluontoinen, eikä sido valtioita oikeudellisesti.

Lapsen oikeuksien sopimus lyhennettynä:

1. Jokainen alle 18-vuotias on lapsi.
2. Lapsen oikeudet kuuluvat jokaiselle lapselle. Lasta ei saa syrjiä hänen tai hänen vanhempiensa ulkonäön, alkuperän, mielipiteiden tai muiden ominaisuuksien vuoksi.
3. Lasta koskevia päätöksiä tehtäessä on aina ensimmäiseksi otettava huomioon lapsen etu.
4. Valtion on toteutettava Lapsen oikeuksien sopimuksen määräämät oikeudet.
5. Valtion on kunnioitettava vanhempien tai muiden lapsen huoltajien vastuuta, oikeuksia ja velvollisuuksia lapsen kasvatuksessa.
6. Jokaisella lapsella on oikeus elämään. Valtion on taattava mahdollisimman hyvät edellytykset lapsen henkiinjäämiselle ja kehitykselle.
7. Jokainen lapsi on rekisteröitävä heti syntymän jälkeen. Syntyneellä lapsella on oikeus nimeen ja kansalaisuuteen sekä, mikäli mahdollista, oikeus tuntea vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan.
8. Lapsella on oikeus säilyttää henkilöllisyytensä, kansalaisuutensa, nimensä ja sukulaissuhteensa.
9. Lapsella on lähtökohtaisesti oikeus elää vanhempiensa kanssa, jos hänellä on hyvä ja turvallista olla heidän kanssaan. Vanhemmistaan erossa asuvalla lapsella on oikeus tavata ja pitää säännöllisesti yhteyttä kumpaankin vanhempansa. Tapaaminen voidaan estää, jos se on lapsen edun vastaista.
10. Jos lapsi ja hänen vanhempansa joutuvat eri valtioihin, on valtion velvollisuus käsitellä hakemus perheen jälleenyhdistämiseksi myönteisesti ja viivyttämättä.
11. Valtioiden on estettävä lasten laittomat kuljetukset maasta.
12. Lapsella on oikeus ilmaista omat mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa ja ne on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.
13. Lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä, kunhan ne eivät loukkaa muiden oikeuksia. Lapsella on oikeus saada tietoa.
14. Lapsella on oikeus ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen. Valtion tulee kunnioittaa vanhempien lapselle antamaa ohjausta tämän oikeuden käyttämisessä.
15. Lapsilla on oikeus järjestäytyä ja toimia yhdistyksissä.
16. Lapsella on oikeus yksityisyyteen, kotirauhaan ja kirjesalaisuuteen. Hänen kunniaansa tai mainettaan ei saa halventaa.
17. Lapsella on oikeus saada tietoa esim. television, radion ja lehtien välityksellä. Valtiolla on velvollisuus rohkaista tiedotusvälineitä tuottamaan lapsen hyvinvointia ja kehitystä tukevaa aineistoa. Lasta tulee suojella hänen hyvinvointinsa kannalta vahingolliselta aineistolta.
18. Vanhemmillä on ensisijainen ja yhteinen vastuu lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä lapsen edun mukaisesti. Valtion on tuettava vanhempia lasten kasvatuksessa.
19. Lasta on suojeltava kaikelta väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä.
20. Lapsella, joka ei voi elää perheensä kanssa, on oikeus saada valtiolta erityistä suojelua ja tukea. Tällöin on kiinnitettävä huomiota lapsen kasvatuksen jatkuvuuteen sekä lapsen etniseen, uskonnolliseen ja kielelliseen taustaan.
21. Lapsi voidaan adoptoida, jos se on lapsen kannalta paras vaihtoehto.
22. Valtion tulee suojella pakolaislapsia ja huolehtia heidän tässä sopimuksessakin lueteltujen oikeuksiensa toteutumisesta.
23. Vammaisen lapsen erityistarpeet tulee huomioida ja hänen tulee saada nauttia täysipainoisesta ja hyvästä elämästä.
24. Lapsella on oikeus elää mahdollisimman terveenä ja saada tarvittaessa hoitoa.
25. Kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen hoito ja sijoituksen perusteet tulee tarkistaa ajoittain.
26. Lapsella on oikeus sosiaaliturvaan.
27. Lapsella on oikeus hänen ruumiillisen, henkisen, hengellisen, moraalisen ja sosiaalisen kehityksensä kannalta riittävään elintasoon.
28. Lapsella on oikeus käydä ilmaiseksi peruskoulua. Valtion on edistettävä toisen asteen koulutusta ja opinto-ohjausta sekä ehkäistävä koulunkäynnin keskeyttämistä.
29. Koulutuksen tulee kehittää lapsen kykyä, ihmis-oikeuksien, lapsen vanhempien sekä oman ja muiden kulttuurien kunnioittamista sekä suvaitsevaisuutta.
30. Vähemmistöryhmään tai alkuperäiskansaan kuuluvalla lapsella on oikeus ryhmänsä kulttuuriin, uskontoon ja kieleen.
31. Lapsella on oikeus lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan sekä taide- ja kulttuurielämään.
32. Lapsella ei saa teettää työtä, joka haittaa hänen opintojaan tai vahingoittaa hänen terveyttään tai kehitystään.
33. Lasta on suojeltava huumeidenkäytöltä.
34. Lasta on suojeltava kaikenlaiselta seksuaaliselta hyväksikäytöltä.
35. Valtioiden on estettävä lapsikauppa.
36. Lasta on suojeltava kaikelta hyväksikäytöltä.
37. Lasta ei saa kiduttaa. Lasta ei saa rankaista julmalla tai halventavalla tavalla. Lapsen vangitsemista on käytettävä vasta viimeisenä keinona ja tällöin lasta on kohdeltava inhimillisesti ja hänen ikänsä huomioiden.
38. Alle 18-vuotiaasta ei saa värvätä armeijaan eikä hän saa osallistua sodankäyntiin. Aseellisissa selkkauksissa on suojeltava lapsia. (Ikäraja nostettu lisäpöytäkirjassa viidestätoista kahdeksantoista vuoteen.)
39. Väärinkäytösten uhriksi joutunutta lasta on autettava toipumaan ja hänen sopeutumistaan yhteiskuntaan on edistettävä.
40. Lakia rikkonutta tai siitä epäiltyä lasta on kohdeltava hänen ihmisarvoaan kunnioittaen ja hänen ikänsä huomioon ottaen.
41. Jos valtion kansallinen lainsäädäntö turvaa lapselle paremmat oikeudet kuin tämä sopimus, sitä on noudatettava.
42. Valtion tulee huolehtia, että kaikki kansalaiset tuntevat lapsen oikeudet.
43. Tämän sopimuksen noudattamista valvoo YK:n lapsen oikeuksien komitea.
44. Valtiolla on velvollisuus raportoida säännöllisesti lapsen oikeuksien toteutumisesta.
45. Erityisjärjestöillä, UNICEFilla ja muilla YK:n elimillä on oikeus ja velvollisuus arvioida ja edistää sopimuksen täytäntöönpanoa.
46. – 54. Nämä artikkelit koskevat sopimukseen liittymistä, sen voimaantuloa ja muutoksia.

Näin käytät opasta

Oppaassa syrjintä ja erilaisuus on jaettu neljään osaan, jotka ovat syrjintä, sukupuoli, vammaisuus sekä uskonto ja alkuperä. Kuhunkin osaan liittyy tositarinoita sekä tehtäviä (molempien otsikot listattu alhaalla). Viimeisessä ”Näin voit vaikuttaa” –lisäosassa on ideoita aktiivisuuteen; siinä käydään läpi varainkeruuideoita, tutkimuksen tekemistä sekä tiedotusvälineitä.

Tositarinoita

Kukin neljästä osasta alkaa tositarinoilla, joiden nimet ja aiheet on lueteltu alla. Tositarinat kertovat lasten elämästä ja niitä voidaan käyttää itsenäisesti tai tehtävien tukena.

Otsikko	Teema
---------	-------

Syrjintä – osa 1

Passi parempaan tulevaisuuteen	rekisteröinti
Elämä ei aina ole helppoa	orvot lapset, hiv-aids
Parempi maailma	vaikuttaminen
Pieni ele	ystävyyks

Sukupuoli – osa 2

So haluaa mennä kouluun	tyttöjen koulutus
Auttava puhelin	perheväkivalta
Olgan tarina	lapsikauppa

Vammaisuus – osa 3

Hirvittävät maamiinat	maamiinoiden aiheuttamat vammat
Elämä on ihanaa, kun saat olla osa sitä	vammaisen oikeus elämään
Aktivisti	rokotusten tärkeys

Uskonto ja alkuperä – osat 4

Rasismi ja terrorismi	uskonnollinen rasismi ja terrorismi
Etnisten vähemmistöjen syrjintä	etninen syrjintä
Reilua peliä?	rasismi urheilussa

① Tehtäviä

Kunkin osan tehtävät on merkitty numeroiduilla ympyröillä ja niihin liittyy useita vaiheita.

tehtävä	otsikko	aktiviteetti	teema
---------	---------	--------------	-------

Syrjintä - osa 1

①	Elämän kiertokulku	simulointi	syrjintä
②	Astu esiin!	simulointi	sosiaalinen epätasa-arvo
③	Älä kiusaa!	toiminta	kiusaaminen

tehtävä	otsikko	aktiviteetti	teema
---------	---------	--------------	-------

Sukupuoli – osa 2

①	Sukupuoleen liittyvät stereotyyppit	simulointi	sukupuolistereotyyppien seurauksia
②	Anteeksi, sanoitko tyttö?	informatiivinen	sukupuolisyrynnän eri muodot
③	Tapahtui kotona	toiminta	perheväkivalta

Vammaisuus - osa 3

①	Tunnista kyky!	simulointi	vammaisuus
②	Mitä näet?	informatiivinen	vammaisten lasten käsityksiä
③	Kahden yhteisön tarina	informatiivinen	asenteet hiv-aidsia kohtaan

Uskonto ja alkuperä - osa 4

①	Turvaan-peli	simulointi	pakoilaisten kohtaamat esteet
②	Minä uskon, sinä uskot	tutkimus	uskonnollinen suvaitsevaisuus
③	Kulttuurit tutuksi	toiminta	eri kulttuurit
④	Urheilu yhdistää, rasismi erottaa	toiminta	rasismi ja urheilu

Tavoitteet

kertovat tehtävän tavoitteista ikäryhmäsuosituksin.

Aika

Useimmat tehtävät vievät tunnin verran aikaa, osa vaatii perusteellisempaa paneutumista.

Materiaalit

Tehtävän vaatimat materiaalit löytyvät listattuna.

Ohjeet

Ryhmätehtävien kohdalla olisi hyvä tehdä ryhmiä oppilaista, jotka eivät yleensä työskentele samoissa ryhmissä. Opettajan valitsemassa ryhmässä kukaan ei myöskään jää ulkopuolelle. Osa oppilaista saattaa käsitellä aihetta ensimmäistä kertaa, mikä voi tuoda haasteita ryhmätöihin. Esiintymistä vaativissa roolileikeissä on hyvä muistaa, että kaikki eivät pidä esiintymisestä.

Keskustelu ja arviointi

Arvioindaan esiin nousseita kysymyksiä yhdessä. On hyvä huolehtia, että luokan hiljaisimmatkin saavat suunvuoron.

Vaihtoehtoja

Tässä kohdassa saat tietoa, kuinka hyödyntää aktiviteetteja eri ikäisille ja tasoille oppilaille. Ikäryhmät on jaoteltu 10-13 vuotiaisiin sekä 14-17 vuotiaisiin.

Jatkotehtävät

Aiheen syventämiseksi voidaan lukea tositarinoita tai tehdä tutkimus. Jatkotehtävät voidaan tehdä joko projektitöinä tai kotitehtävinä.

Lainaukset, tietolaatikat

Tositarinoin liittyy siteerauksia ja tietolaatikoita. Niitä voidaan hyödyntää tehtävinä kuvittamalla niitä, etsimällä uusia vastaavia siteerauksia sekä väittelyn pohjana.

Lisätietoa

Joissakin osissa on listattu aiheeseen liittyviä internet-linkkejä.

HUOM! Seuraavia tehtäviä ei ole sisällytetty osissa oleviin tehtäviin. Niitä voidaan teettää vapaasti tässä opetuspaketissa esitetyistä asioista:

Taidetehtävät

- Tekemällä maalauksia, piirroksia, valokuvausta ja kuvanveistoa
- Tekemällä kollaasi sanoma- tai aikakauslehdistä löytämistäsi positiivisista ja negatiivisista kuvista ja kirjoituksista
- Kirjoittamalla ja tuottamalla näytelmän
- Koreografoimalla tanssiesityksen
- Säveltämällä aiheesta kertovia lauluja

Vierailut

Kutsukaa kouluunne henkilö tai ryhmä nuoria, jotka pystyisivät elävöittämään kyseistä asiaa. Esimerkiksi:

- Henkilö, joka on jossakin elämänsä vaiheessa ollut koditon
- Menestyvä liikenainen
- Paikallisen yhteisön jäsen, joka on pyörätuolissa tai muuten fyysisesti rajoittunut
- Entinen turvapaikanhakija tai pakolainen
- Vähemmistöryhmän edustaja

Kuvatehtävät

Kuinka tulkita kuvaa? Näin voit vaikuttaa -lisäosassa on kuvatehtäviä ja ohjeet kuvien käyttöön.

SYRJINTÄ

Sisällysluettelo

Taustatietoa	14
Tositarinoita:	
Passi parempaan tulevaisuuteen	15
Elämä ei aina ole helppoa	16
Parempi maailma	17
Pieni ele	18
Tehtäviä:	
① Elämän kiertokulku	19
② Astu esiin!	26
③ Älä kiusaa!	30

Taustatietoa

Tämän osion tarinoiden ja tehtävien tarkoituksena on auttaa tarkastelemaan samanlaisuutta ja erilaisuutta sekä herättää keskustelua ulkopuolisuudesta.

Yleisenä teemana osiossa on syrjintä. Sitä käsitellään lautapelissä, jossa pelilautana toimii lapsen elinkaari (syntymästä varhaislapsuuden vuosien kautta aina teini-ikään saakka). Pelissä käytettävät kortit edustavat niitä hyvin erilaisia olosuhteita, joissa lapset kaikkialla maailmassa elävät. Pelin tarkoituksena on tutustuttaa osallistujat lapsiin kohdistuvan syrjinnän eri muotoihin, ja samalla miettiä, millaisia seurauksia syrjinnällä saattaa olla lapsien elämään tulevaisuudessa.

Eriarvoinen lapsuus on syrjinnästä puhuttaessa avainasemassa. Siihen liittyvässä tehtävässä rohkaistaan osallistujia asettumaan toisten lasten asemaan ja miettimään millaista elämä olisi, jos he joutuisivat elämään samanlaisissa olosuhteissa. Tarkoituksena on herättää lapsissa empatiaa toisia lapsia ja heidän vaikeaa elämäntilannettaan kohtaan.

Stereotypiat ovat usein merkki yhteiskuntaan syvään juurtuneista ennakkoluuloista. Nuoria rohkaistaankin tunnistamaan, että juuri stereotypiat ovat syrjinnän yleisin muoto, ja että niiden kyseenalaistaminen on ensimmäinen askel kaikenlaisen syrjinnän kitkemiseksi. Aiheeseen liittyvässä tehtävässä käsitellään syrjintää, jota useimmat nuoret ovat henkilökohtaisesti kohdanneet: joko uhrina, sivustakatsojana tai itse syrjijänä, kiusaamista. Tässä paketissa asia nostetaan esille ja myös tarkastellaan joitakin keinoja sen kitkemiseksi.

Tämä ulkopuolisuutta ja syrjintää käsittelevä osio luo perustan kaikille muille tässä opetuspaketissa käsitellyille asioille. Käsittelemällä ulkopuolisuutta ensin yleisemmällä tasolla voidaan sitten helpommin edetä tutkimaan syvemmin johonkin tiettyyn piirteeseen – sukupuoleen, fyysiseen rajoittuneisuuteen uskomuksiin tai kansallisuuteen – perustuvaa syrjintää.

Vakavin maailmaamme kohtaava ongelma on kasvava kuilu rikkaimpien ja köyhimpien välillä. Jimmy Carter, Nobelin rauhanpalkinnon voittaja 2002

Tositarina:

Passi parempaan tulevaisuuteen

Juanita, Angola

Maailmassa on miljoonia lapsia joita ei ole rekisteröity. Rekisteröimättömällä lapsella ei ole nimeä, kansallisuutta eikä oikeuksia – lain mukaan tällainen lapsi ei ole olemassa. Ilman syntymätodistusta lapsi ei pääse kouluun eikä ole oikeutettu terveydenhuoltoon. Hän ei voi mennä naimisiin eikä voi äänestää.

UNICEF työskentelee hallitusten kanssa turvatakseen lapsille henkilöllisyyteen. Angolassa vuonna 2002, seitsemän kuukauden kampanjan aikana rekisteröitiin lähes puoli miljoonaa lasta.

Synnyin vuonna 1987 pienessä kylässä Huambon maakunnassa. En ikinä tavannut isääni; hän kuoli astuessaan maamiinaan. Ainoan veljeni kaappasivat kapinalliset, kun olin kuusivuotias. En ole koskaan käynyt koulua tai leikkinyt toisten lasten kanssa. Syntymästäni ei ole mitään todistusta; sillä äitini ei ehtinyt eikä jaksanut, hyvä että hän jaksoi pitää meidät hengissä. Muutimme jatkuvasti paikasta toiseen, piileskellen ja etsien ruokaa.

Eräänä päivänä joukko sotilaita tuli majaan. He halusivat tavaroita ja ruokaa. Meillä ei ollut mitään, joten he tappoivat äitini silmiäni edessä. He sytyttivät majamme tuleen ja pakottivat minut mukaansa. Olin vasta seitsemänvuotias. Lähdettyäni sotilaiden mukaan näin jatkuvasti kuinka ihmisiä hakattiin ja tapettiin. Minut pakotettiin pesemään sotilaiden pyykkiä, laittamaan ruokaa ja kantamaan heidän tavaroitaan.

Pääsin pakenemaan, kun sotilaiden leiriin hyökättiin. Muistan vain kävelleeni ilman päämäärää, kunnes joku löysi minut ja toi minut pakolaisleirille. Minut vietiin erääseen toimistoon, jossa minulta kysyttiin vanhempieni nimeä. Tiesin vain äitini nimen. Minulle kerrottiin, että minut pitäisi rekisteröidä, jotta saisin terveydenhoitoa ja pääsisin kouluun. Olin helpottunut, kun toimiston ihmiset sanoivat, että he rekisteröivät minut. Vihdoinkin kuuluin jonnekin sen sijaan, että olisin kaiken ulkopuolella.

Mitä mieltä sinä olet?

1. Mikä tässä tarinassa järkytti sinua eniten ja miksi?
2. Miksi Juanitan oikeuksia rikottiin?
3. Miksi maailmassa on niin monia rekisteröimättömiä lapsia?
4. Onko rekisteröimisellä merkitystä Juanitan elämään?

Yli 30 miljoonasta pakolaisesta ja kotiseudultaan lähtemään joutuneista ihmisistä 80 % on naisia ja lapsia. Erilaiset aseelliset konfliktit ovat viimeisen kymmenen vuoden aikana orpoutaneet ja erottaneet yli miljoona lasta ja perhettä.

LOS Artikla 7: Jokainen lapsi on rekisteröitävä heti syntymän jälkeen. Syntyneellä lapsella on oikeus nimeen ja kansalaisuuteen

LOS artikla 8: Lapsella on oikeus säilyttää henkilöllisyytensä, kansalaisuutensa, nimensä ja sukulaissuhteensa.

Tositarina

Elämä ei aina ole helppoa

Neema 17 vuotta, Tansania

LOS Artikla 20:

Lapsella, joka ei voi elää perheensä kanssa, on oikeus saada valtiolta erityistä suojelua ja tukea.

LOS Artikla 26:

Lapsella on oikeus sosiaaliturvaan.

LOS Artikla 27:

Lapsella on oikeus hänen ruumiillisen, henkisen, hengellisen, moraalisen ja sosiaalisen kehityksensä kannalta riittävään elintasoon.

Olen perheeni kuudesta lapsesta vanhin. Minulla on viisi nuorempaa veljeä. Isäni kuoli aidiin. Sen jälkeen äitini sairastui. Huolehdin hänestä, kunnes hän kuoli. Olin 12 –vuotias. Olin niin yksinäinen sen jälkeen! Edes naapurini eivät tulleet katsomaan meitä ja tarjoamaan apua.

Vanhempani uskoivat, että koulutus oli meidän lasten kannalta tärkeää. He sanoivat, että vain koulutuksen avulla voisimme nousta köyhyydestä. Vanhempieni kuoltua ajattelin, että minun pitäisi lopettaa koulunkäynti. Olin kuitenkin onnekas, sillä joku oli kertonut sosiaalityöntekijöille ongelmastani ja he löysivät järjestön, jonka avulla ja tuella pystyin jatkamaan koulunkäyntiä. Minun piti vain selvittää samanaikaisesti sekä veljieni huolehtimisesta että koulunkäynnistä. Se ei ole ollut helppoa, mutta olen pystynyt siihen!

Herään joka aamu kello 5.30 ja laitan puuroa meille kaikille kuudelle. Sitten jaan veljilleni päivän kotityöt, jotka he tekevät koulun jälkeen. Tällä tavalla pärjäämme. Autamme kaikki toisiamme. Koulun ohella teen myös joitakin satunnaisia töitä, kuten tekevät myös vanhimmat pikkuveljistäni. Meillä ei ole paljon ruokaa, mutta meillä on toisemme. Elämme päivän kerrallaan ja toivomme, että jonakin päivänä voisimme elää vanhempiemme unelmien ja toiveiden mukaisesti.

Mitä mieltä sinä olet?

1. Miksi naapurit eivät vierailleet Neeman luona tai halunneet auttaa Neemaa ja hänen veljiään?
2. Miksi Neeman vanhemmat uskoivat koulutuksen olevan tärkeää lapsilleen?
3. Miksi Neema sinun mielestäsi pärjää, vaikka töitä on paljon?
4. Jos sinä olisit Neeman naapuri, mitä tekisit häntä auttaaksesi?
5. Mikä Neemassa ja hänen toiminnassaan on mielestäsi ihailtavinta?

Maailmassa on yli 15 miljoonaa aidsin orpouttamaa lasta. Aidsista onkin tullut maailman suurin ja vaarallisin vanhempien tappaja ja syy siihen, miksi useimmat lapset nykypäivänä ovat orpoja. Aidsin orpouttamat lapset ovat alttiimpia aikuisten väärinkäytölle ja pahoinpitelylle.

UNICEF työskentelee yhdessä kehitysmaiden hallitusten ja järjestöjen kanssa tukeakseen orpoja ja aidsiin sairastuneita lapsia sekä varmistaa, että nämä lapset pääsevät kouluun ja saavat tarvitessaan terveydenhuoltoa.

Tositarina

Parempi maailma

Malal 15 vuotta, Senegal

Maailman kolmella rikkaimmalla miehellä on yhteensä enemmän rahaa kuin maailman 30 köyhimmällä maalla.

Synnyin Dakarissa, Senegalin pääkaupungissa. Olen perheeni nuorin. Minulla on neljä veljeä ja kaksi siskoa. En asu enää perheeni kanssa. Pari vuotta sitten jouduin vaikeuksiin ja perheeni lähetti minut katulapsille tarkoitettuun Islamilaiseen kouluun. En ollenkaan halunnut mennä sinne. Kerroin yhdelle opettajista, että olosuhteet koulussa eivät olleet erityisen mukavat. Hän rohkaisi minua yrittämään parantaa asioita. Ensin puhuin muille oppilaille, sitten opettajille, seuraavaksi paikallisille liikemiehille ja poliitikoille.

Vuonna 1999 minua pyydettiin ensimmäistä kertaa matkustamaan toiseen maahan. Lähdin Geneveen, jossa edustin Senegalia YK:n Lasten Foorumissa. Siellä puhuimme YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksesta. Kun palasin, kerroin kokemuksestani innoissani kaikille ja päätin ruveta aktiivisesti taistelemaan köyhyyttä vastaan. Tällä hetkellä olen Senegalin lasten parlamentin jäsen. Se on organisaatio, jonka tarkoituksena on taistella köyhyyttä vastaan. Olen myös puhunut eduskunnan presidentille lapsityövoiman kieltävien lakien tärkeydestä.

Koulutus maksaa rahaa, mutta niin maksaa myös tietämättömyys
Sir Claus Moser

LOS Artikla 12:
Lapsella on oikeus ilmaista omat mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa ja ne on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.

Haluan varmistaa, että nuoret ymmärtävät, miten tärkeää heidän osallistumisensa nuoria koskevaan päätöksentekoon on. Olen taas lähdössä Lasten Foorumiin; tällä kertaa New Yorkiin, jossa on tarkoitus puhua köyhyyden hävittämisestä. Minun mielestäni aseelliset konfliktit, hiv-aids ja koulutus ovat oman maani kannalta ne tärkeimmät asiat, mutta maailman kaikkien lasten aseman parantamiseksi on myös muita tekijöitä. Uskon, että meidän kaikkien – nuorten ja vanhojen – on työskenneltävä yhdessä paremman maailman puolesta. Köyhyyden voittaminen vaati meidän kaikkien panosta!

Mitä mieltä sinä olet?

1. Miksi Malal sinun mielestäsi pystyy puhumaan häntä koskettavien asioiden puolesta?
2. Jos sinulla olisi mahdollisuus päästä Lasten Foorumiin, minkä asioiden puolesta puhuisit?
3. Paritehtävä: a) toinen teistä on haastattelija ja toinen edustaja Lasten Foorumissa. Haastattelijan tehtävänä on ottaa selvää, mitkä asiat ovat edustajan mielestä tärkeitä (esim. lapsikauppa) ja mitä hänen mielestään näille asioille on tehtävissä.
b) Perustakaa luokassa oma Lasten Foorumi ja äänestäkää / arpokaa sille puheenjohtaja. Jotkut oppilaista voivat olla toimittajia ja lehtimiehiä, muut eri maiden edustajia. Anna oppilaille aikaa niiden asioiden kehittämiseen.
4. Mitä asioita ajaisit oppilaskunnassa taivastaavissa suomalaisissa "nuorten foorumeissa"? Miten ajamasi asiat eroavat esim. Senegalin lasten ongelmista?

Pieni ele

Eräänä päivänä, kun olin lukion ensimmäisellä luokalla, näin luokallani olevan pojan, Davidin, kävelemässä koulusta kotiin. Hänellä oli syli täynnä kirjoja. Muistan ajatelleeni, että hänen täytyy olla aikamoinen tylsimys, koska kantaa luettavaa kotiin viikonlopuksi. Sitten näin joukon nuoria juoksevan häntä kohti. He tönäisivät kirjat Davidin käsistä ja kamppasivat hänet niin, että hän kaatui maahan. Kun hän katsoi ylös, näin lohduttoman surun hänen silmissään. Menin hänen luokseen ja sanoin: "Nuo pojat ovat täysiä idiootteja! Älä välitä heistä." Hän katsoi minua hymyillen ja sanoi: "Kiitos!" Hymystä paistoi aito kiitollisuus. Autoin häntä keräämään maassa lojuvat kirjat, ja kysyin missä hän asui. Kävi ilmi, että hän asui lähellä minua. En ollut koskaan kaveerannut sellaisen pojan kanssa, mutta mitä paremmin tutustuimme, sitä enemmän hänestä pidin. Pyysin häntä pelaamaan jalkapalloa minun ja kavereideni kanssa. Hän suostui ja olimme yhdessä koko viikonlopun; minä, kaverini ja David.

Seuraavien neljän vuoden aikana Davidista ja minusta tuli parhaita ystäviä. Valmistujaispäivänä häntä pyydettiin pitämään koulussa puhe. Vaikka hänestä oli tullut itsevarmempi ja suositumpi, hän vaikutti hermostuneelta. Taputin häntä selkään ja sanoin: "Pärjää hyvin!" Aloittaessaan puheensa David karisti kurkkuaan ja sanoi: "Tänään on aika kiittää niitä ihmisiä, jotka ovat auttaneet minua vuosien varrella: opettajia, vanhempia...mutta ennen kaikkea ystäviä. Se, että olet ystävä jollekin, on paras mahdollinen lahja, minkä voit toiselle ihmiselle antaa. Nyt kerron teille tarinan..." Katsoin ystävääni ihmeissäni, kun hän kertoi tarinan siitä päivästä, kun olimme ensimmäisen kerran tavanneet. Hän oli suunnitellut sinä viikonloppuna itsemurhaa. Hän kertoi kaikille, että hän oli siivonnut kaappinsa, jottei hänen äitinsä tarvitsisi tehdä sitä. Sen takia hän kantoi kotiin sitä uskomatonta kirjapinoa! Sitten hän katsoi minua silmiin ja sanoi: "Onneksi, minut pelastettiin - ystäväni pelasti minut!

Yleisö haukkoi henkeään ihmetyksestä; tämä suosittu poika kertoi avoimesti heikosta hetkestään. Silloin tajusin tapahtuneen merkityksen. Opin paljon ystävältäni. Tiedän nyt, ettei ikinä pidä aliarvioida tekojensa voimaa. Pienellä eleellä voi olla suuri ja kauaskantoinen vaikutus - parempaan tai huonompaan.

Mitä mieltä sinä olet?

1. Mikä oli kirjoittajan ensimmäinen mielipide Davidista ja miten se muuttui?
2. Mikä tai mitkä asia olivat saaneet Davidin ajattelemaan itsemurhaa?
3. Miksi David ei kuitenkaan turvautunut itsemurhaan?
4. Mitä tarkoittaa, että pienellä eleellä voi olla suuri vaikutus joko parempaan tai huonompaan?
5. Kirjoita tarina pienestä eleestä, jolla on ollut hyvä/huono vaikutus sinun tai läheisesi elämään.

Suomalaisista lapsista ja nuorista noin 10-25 prosentilla on psyykkisiä häiriöitä.

LOS Artikla 19:

Lasta on suojeltava kaikelta väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä.

1 Elämän kiertokulku

Tavoitteet

- Tarkastella erilaisia olosuhteita, jotka voivat joko tukea tai estää lapsen kehittymistä hänen täyden potentiaalinsa mukaisesti.
- Ymmärtää, että molemmilla - hyvillä ja huonoilla - tilanteilla on vaikutusta siihen, miten tulevaisuudessa elämme ja keitä olemme.

Materiaalit

- Kopioita pelin: "Lapsen elinkaari" pelilaudasta (seur. aukeamalla) – yksi pelilauta neljän oppilaan ryhmää kohden.
- Erivärisiä pelinappuloita, Elinkaarikortit – leikkaa ja kirjoita taakse, mistä elämänvaiheesta on kyse.
- Yksi noppa yhtä ryhmää kohden.

Aika 45 minuutista 1 tuntiin.

Ohjeet

1. Esittele peli kertomalla osallistujille, että he pelaavat lapsen elinkaareen perustuvaa peliä. Varmista, että käsite elinkaari on tuttu. Jaa elinkaarikortit pinkkoihin aiheittain.
2. Kirjoita taululle sana "raskaus": siitä kaikki alkaa - tässä pelissä ainakin! Sen jälkeen kirjoita muut elinkaaren vaiheet ympyrän muotoon (kuten pelilaudassa).
3. Selitä osallistujille, että lapsen elinkaari on jaettu pelissä näin, koska jokainen vaihe on tärkeä lapsen kehityksen kannalta. Jokainen vaihe vaikuttaa lapsen henkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen kehitykseen.
4. Huonot olosuhteet vievät lapsen kehitystä huonoon suuntaan, kun taas hyvät olosuhteet vievät lapsen kehitystä hyvään suuntaan. Pyydä osallistujia keksimään esimerkkejä hyvistä ja huonoista olosuhteista.
5. Kerro osallistujille, että peli pelataan kolmen tai neljän hengen ryhmissä. Jokainen pelaaja heittää vuorollaan noppaa. Pelaaja liikkuu nopan näyttämän silmäluvun mukaisesti ja nostaa sen vaiheen elinkaarikortin, mille elinkaaren alueelle on jäänyt.
6. Pakasta nostettu kortti luetaan ääneen ja siinä mainitut plus- tai miinus pisteet kirjataan ylös pelaajan omiksi pisteiksi. Sitten kortti laitetaan pakan alimmaiseksi. Samaa korttia voi pelin aikana joutua käyttämään uudestaan.
7. Jos joku pelaajista heittää kuutosen, hän on 'lomalla', sekä saa kaksi pistettä. Lomalainen ei saa liikuttaa pelinappulaa eikä nostaa pakasta korttia.
8. Tarkoitus on, että kaikki pelaajat pääsevät elinkaarensa loppuun saakka, jolloin lasketaan pisteet. Eniten plus-pisteitä kahminut pelaaja on voittaja.

Vaihtoehtoja (ilman pelilautaa)

1. Pyydä osallistujia laitamaan molemmat positiiviset ja negatiiviset elämänvaiheet yhteen. Tiedustele, elävätkö jotkut ihmiset heidän mielestään vain positiivisten tai vain negatiivisten olosuhteiden vankina, vai onko kaikkien elämässä sekä positiivisia että negatiivisia piirteitä. Ovatko olosuhteet riippuvaisia asuinpaikasta/asuinmaasta? Mitkä muut tekijät saattavat vaikuttaa olosuhteisiin?
2. Pelaa elämänkaaripeliä onnellisena perheenä – käyttämällä vain positiivisia olosuhdekortteja.

Keskustelu ja arviointi

- Mitä mieltä pelaajat olivat pelistä?
- Oliko ero pelaajien saamien pisteiden välillä suuri? Miksi? (Toiset ovat voineet saada pääosin negatiivisia kortteja ja toiset positiivisia. Jos suuria eroja ei ole, saattaa se kertoa siitä, että positiiviset ja negatiiviset kortit ovat jakautuneet pelaajien välillä tasaisesti.) Minkälainen tilanne on tosielämässä?
- Mihin korteista pelaajat samaistuvat? Mitkä kortit olivat hyvin erilaisia pelaajien omista kokemuksista?
- Kuvittele eläväsi elämää, jossa sinulle on jaettu suurelta osin negatiivisia kortteja. Millaista elämäsi olisi? Mitä sinulle todennäköisesti tapahtuisi?

Seuranta

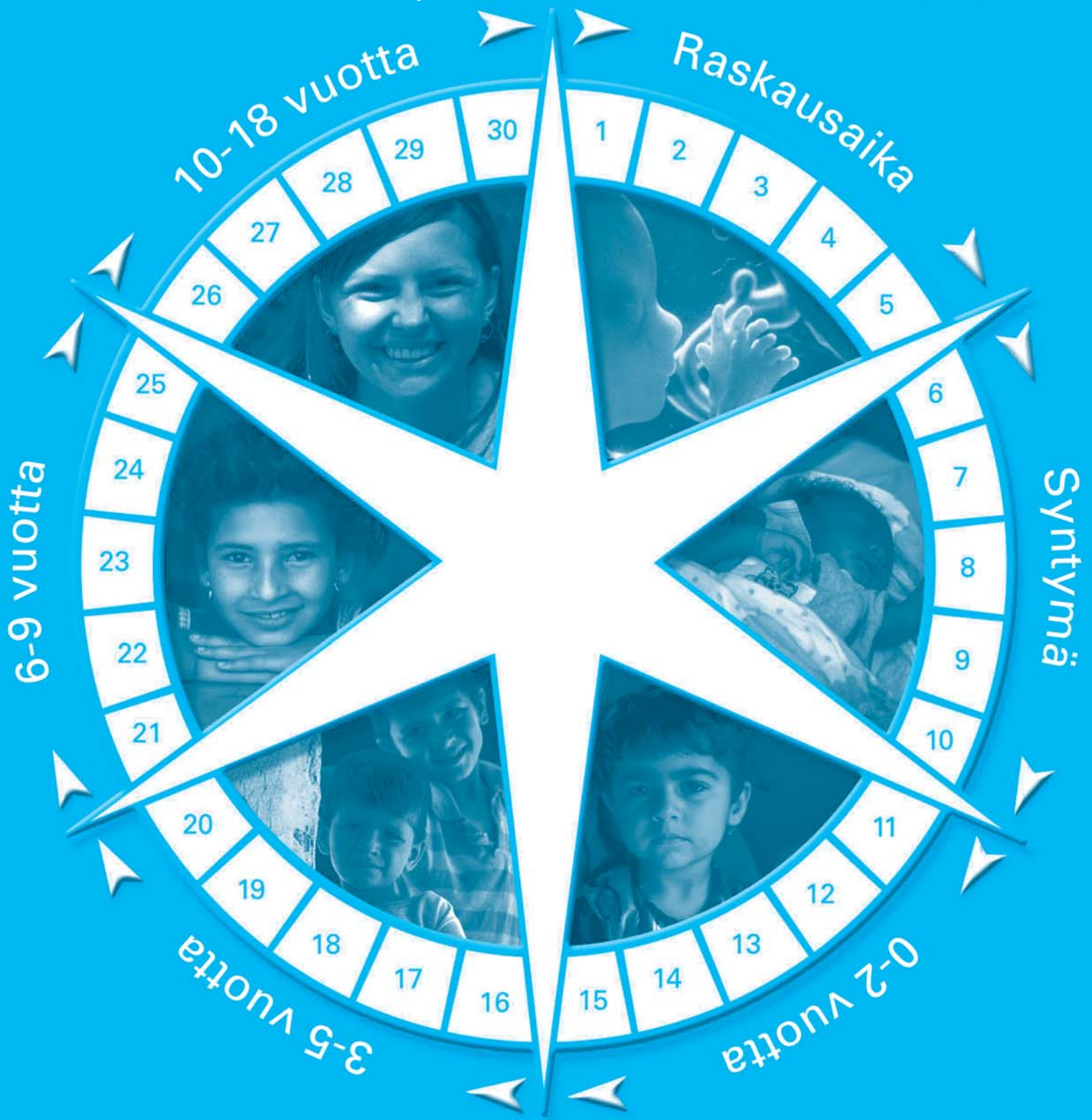
- Pyydä osallistujia, pelin kortteja käyttämällä, kuvittelemaan huonoin mahdollinen elämäntilanne. Käykää yhdessä läpi myös seuraava esimerkki: Alle 16-vuotias tyttö (keksikää nimi), joka ei koskaan ole käynyt koulua, on raskaana. Hän asuu hyvin köyhällä ja syrjäisellä seudulla, jossa ei ole puhdasta vettä eikä terveyspalveluja. Hänellä on myös hyvin vähän ruokaa syötäväksi. Kuinka tämän tytön elämänlaatua voitaisiin parantaa? Kysy esimerkkejä mahdollisista toimenpiteistä. Ehkäpä tytön kylään rakennetaan kaivo. Kaivosta saadun veden turvin ihmiset voivat alkaa kasvattamaan vihanneksia ja istuttamaan hedelmäpuita. Puhtaan veden houkuttamana kylään muuttaa ihmisiä. Kyläläisten lukumäärä kasvaa edelleen, kun kylää rakennetaan uusi terveysasema. Paikallisen koulun on senkin kasvettava uusien lapsien myötä. Tämä kasvu saattaa rohkaista koulua pitämään lukutaito-opetusta myös aikuisille.
- Selitä osallistujille, että tarkoitus on yksittäin tai ryhmittäin keskittyä yhteen elämänvaiheeseen. Varmista, että kaikki elämänvaiheet tulevat katetuksi.
- Pyydä osallistujia keksimään kaksi esimerkkiä pahimmasta mahdollisesta elämäntilanteesta sekä ehdotuksia kyseisen ihmisen elämänlaadun parantamiseksi.
- Tämän jälkeen kaikki esimerkit luetaan ääneen, jolloin muut voivat antaa kommentteja ja ehdotuksia.
- Mitkä ongelmat ovat pahimpia ja kiireellisimpiä? Mitkä ongelmat ovat helpoimmin ratkaistavissa ja mitkä vaikeimmin? Onko olemassa ratkaisua, joka samanaikaisesti tehoaa useampaan kuin yhteen ongelmaan?
- Lue tositarina: 'Elämä ei aina ole helppoa'

Syrjintä ①

Kaverina kaikille

ELINKAARI-pelilauta

Elinkaarikortit

Raskaus Äitini saa juodakseen puhdasta vettä ja syödäkseen ravitsevaa ruokaa. +5 pistettä: aliravitseminen ja puhtaan veden puute eivät vaikeuta elämäni varhaiskehitystäni.	Raskaus Aliravittu äitini saa juodakseen vain likaista vettä. - 5 pistettä: riski, että synnyn maailmaan heikkona tai fyysisesti/henkisesti rajoittuneena, kasvaa.
Raskaus Äitini on 21-35-vuotias. +3 pistettä: Äidilläni on paremmat mahdollisuudet sekä olla raskaana että synnyttää ongelmitta.	Raskaus Äitini on alle 16-vuotias. -3 pistettä: Äitini kärsii mitä suurimmalla todennäköisyydellä ongelmista sekä raskauden aikana että synnytyksessä.
Raskaus Äidilläni on lukion päästötodistus. +3 pistettä: Tämä on hyvä koko perheeni hyvinvoinnin ja terveyden kannalta, sillä äitini pystyy huolehtimaan meistä paremmin.	Raskaus Äitini ei ole käynyt koulua. - 3 pistettä: Perheeni kannalta tämä ei ole hyvä asia, sillä äitini tiedot ja taidot ovat kovin vähäiset.
Raskaus Äitini terveys tarkistetaan säännöllisesti. 1 piste: Tämä on hyvä, sillä mahdolliset ongelmat löydetään ja voidaan hoitaa ajoissa.	Raskaus Äitini asuu kaukana terveyskeskuksista, jotta hän voisi käydä terveystarkastuksissa. - 1 piste: Äitini ja meidän lasten terveysongelmia ei aina havaita ajoissa.
Syntymä Kätilö avusti äitiäni synnytyksessä. +3 pistettä: Kätilön lisäksi lääkäri oli tavoitettavissa, mikäli synnytyksessä olisi ilmennyt komplikaatioita.	Syntymä Äitini synnytyksessä ei ollut ketään ammattilaista apuna. - 3 pistettä: Synnytyksessä oli ongelmia ja sekä äitini että minä olimme vähällä kuolla.
Syntymä Kun synnyin, puhdasta vettä oli runsaasti saatavilla. +3 pistettä: Puhdasta vettä tarvitaan, jotta vältämme tulehduksia.	Syntymä Syntymäpaikassani oli vain vähän vettä ja sekin likaista. - 3 pistettä: Emme pystyneet peseytymään, joten sekä minä että äitini sairastuimme.

Syntymä Äitini on imettänyt minua syntymästäni alkaen. +2 pistettä: Äidinmaito suojaa vauvoja sairauksilta ja on puhdasta sekä parasta ravintoa vauvalle.	Syntymä Äitini antaa minulle äidinmaitokorviketta pullosta. - 2 pistettä: Vesi on likaista ja äiti ei käytä tarpeeksi maitojauhetta. Olen sairas eikä painoni nouse tarpeeksi.
Syntymä Synnyin terveenä ja myös äitini on terve. +5 pistettä: Hyvä tapa aloittaa elämä!	Syntymä Synnyin kehitysmaassa hiv-positiivisena. - 5 pistettä: Hiv-tartunta on erittäin huono syntymälahja.
0-2 vuotta Syntymäni jälkeen minut rekisteröitiin. +5 pistettä: Tämä on hyvä, sillä nyt valtio tunnustaa nimeni ja kansalaisuuteni – se on minun etuni ja oikeuteni.	0-2 vuotta Syntymääni ei ole rekisteröity. - 5 pistettä: Tämä on huono juttu, sillä nyt en ole oikeutettu terveydenhuoltoon, koulutukseen tai avioliittoon.
0-2 vuotta Minut on rokotettu. +5 pistettä: Se tarkoittaa, että minut on suojattu taudeilta, jotka olisivat voineet vammauttaa tai jopa tappaa minut.	0-2 vuotta Minua ei ole rokotettu. - 5 pistettä: Tämä tarkoittaa, että olen altis taudeille, jotka voivat vammauttaa tai jopa tappaa minut.
0-2 vuotta Joku huolehtii minusta koko päivän. +5 pistettä: Aivoni kehittyvät koko ajan. Se, että joku leikkii ja puhuu kanssani auttaa minua oppimaan.	0-2 vuotta Minut jätetään usein yksin, kun muut lähtevät töihin. - 5 pistettä: En opi mitään, sillä minulla ei ole virikkeitä. Voin myös joutua vakavaan onnettomuuteen.
0-2 vuotta Minulla on vaikea aineenvaihdunta-sairaus ja vanhempani tietävät siitä. + 1 pistettä: Heti syntymäni jälkeen minulle tehtiin tavanomaiset kokeet, josta sairaus ilmeni. Olen myös saanut oikeanlaista hoitoa.	0-2 vuotta Minulla on vaikea aineenvaihdunta-sairaus, mutta vanhempani eivät sitä tiedä. - 5 pistettä: Sairauttani ei ole diagnosoitu. Minun on vaikea hengittää ja keuhkoni ovat vaurioituneet.

3-5 vuotta Käyn esikoulua. +5 pistettä: Minulla on hauskaa ja opin paljon. Äitini voi tehdä töitään sillä aikaa, kun olen koulussa.	3-5 vuotta Sisareni huolehtii minusta sillä aikaa, kun äiti on töissä. - 5 pistettä: Sisareni on vasta 8-vuotias. Koska hän on kotona kanssani, hän ei ehdi käydä koulua.
3-5 vuotta Olen osa rakastavaa perhettä. +5 pistettä: Tunnen olevani onnellinen ja turvassa.	3-5 vuotta Asun lastenkodissa. - 5 pistettä: Olen ujo ja yksinäinen. Haluaisin, että minulla olisi äiti ja isä, jotka rakastaisivat minua.
3-5 vuotta Minulla on vamma, mutta se havaittiin tarpeeksi aikaisin. +3 pistettä: Tämä auttoi vanhempiani, jotta he pystyivät hoitamaan minut kotona ja huolehtimaan minusta.	3-5 vuotta Minulla on vamma, jota ei ymmärretä. - 3 pistettä: Perheeni piilottelee minua ja puhuvat lähettävänsä minut johonkin laitokseen.
3-5 vuotta Syön paljon tuoreita hedelmiä ja vihanneksia. +3 pistettä: Olen terve ja minulla on hyvä näkö.	3-5 vuotta Syön harvoin tuoreita kasviksia. - 3 pistettä: Olen usein sairaana ja näköni on huono (A-vitamiinin puutostila).
6-9 vuotta Käyn ala-astetta. +5 pistettä: Opin paljon eri asioista ja minulla on monia ystäviä.	6-9 vuotta Minun täytyy tehdä töitä 10 tuntia päivässä. - 5 pistettä: Työ on vaarallista enkä ehdi käydä koulua. En myöskään voi leikkiä ystävieni kanssa.
6-9 vuotta Meillä on kotona puhdasta vettä. +5 pistettä: Puhdas vesi suoraan kotihanasta on terveyteni kannalta tärkeä asia.	6-9 vuotta Kulutan joka päivä kaksi tuntia vedenhakuun pienestä järvestä. - 5 pistettä: Painavien vesisäiliöiden kantaminen on pahaksi selälleni. Järven vesi on myös todella likaista.

6-9 vuotta Perheeni muutti tänne toisesta maasta. Meidät toivotettiin lämpimästi tervetulleiksi ja meille oltiin ystävällisiä. +3 pistettä: Tunnen olevani onnellinen ja turvassa.	6-9 vuotta Perheeni muutti tänne toisesta maasta. Meille oltiin tylyjä emmekä tunteneet oloamme tervetulleeksi. - 3 pistettä: Ihmiset huutelevat meille kaikenlaista ikävää. Olen usein hermostunut ja huolissani.
6-9 vuotta Kotona puhumme äidinkieltämme. Koulussa saan apua ja opetusta molemmissa kielissä. +3 pistettä: Vaikka en vielä puhu uuden kotimaani kieltä hyvin, en tunne oloani ulkopuoliseksi tai kärsi syrjinnästä.	6-9 vuotta Kotona puhumme äidinkieltäni, jota en saa puhua koulussa. - 3 pistettä: Koulussa tunnen itseni tyhmäksi, kun en osaa lukea tai kirjoittaa hyvin uudella kielellä – osaisin nämä asiat omalla kielelläni.
10-18 vuotta Käyn lukiota. +5 pistettä: Koulutus on hyvä asia sekä oman että perheeni tulevaisuuden kannalta.	10-18 vuotta En voi käydä koulua, koska minun täytyy tehdä töitä. - 5 pistettä: Työ, jota teen, vaarantaa terveyteni. Tulevaisuudessa en voi saada parempaa työtä, koska en ole käynyt koulua.
10-18 vuotta Minulla on vamma. pärjään kuitenkin hyvin, sillä saan paljon tukea. +5 pistettä: Vammastani huolimatta saan käydä koulua. Olen iloinen ja minulla on paljon ystäviä.	10-18 vuotta Minulla on vamma, mutta en saa mistään minkäänlaista tukea. - 5 pistettä: Minun täytyy pysyä kotona. En käy koulua eikä minulla ole ystäviä.
10-18 vuotta Kotona asiat ovat hyvin. +5 pistettä: Suhtaudun luottavaisin ja iloisin mielin tulevaisuuteen.	10-18 vuotta En tule toimeen äitini ja isäpuoleni kanssa. - 5 pistettä: En voi puhua heille. He vain huutavat. Isäpuoleni on väkivaltainen.
10-18 vuotta Taustani on erilainen muihin koulun lapsiin verrattuna. Se ei kuitenkaan haittaa. Tulemme kaikki hyvin juttuun. +3 pistettä: Olen luottavainen ja iloinen opintojeni sujumisen suhteen.	10-18 vuotta Koska taustani on koulun muihin lapsiin verrattuna aika erilainen, he kiusaavat minua. - 3 pistettä: En jaksaa opiskella. Olen yksinäinen ja onneton.

2 Astu esiin!

Tavoitteet

- Herättää nuorissa myötätuntoa erilaisia kohtaan.
- Kertoa yhteiskunnassa esiintyvistä epätasa- ja eriarvoisuuksista.

Materiaalit

- Yksi roolikortti (seur. aukeamalla) yhtä osallistujaa kohden (mahdollisesti omaan tilanteeseen sovellettu)
- Kyselykaavake (seur. aukeamalla);
- Paljon tilaa: käytävä, luokkahuone tai ulkotila.

Aika 45 minuutista 1 tuntiin.

Ohjeet

1. Selitä osallistujille, että tarkoituksena on saada heidät eläytymään kuviteltuun rooliin. Tämän jälkeen heille esitetään kysymyksiä, joihin heidän on vastattava ikään kuin he olisivat kyseinen henkilö. Tehtävänä on miettiä, mitä roolihenkilöni sanoisi.
2. Jaa roolikortit sattumanvaraisesti jokaiselle osanottajalle. Ainakin kolmen osallistujan pitäisi saada kortti, jossa heitä kehoitetaan osallistumaan peliin omana itsenään. Pyydä osallistujia pitämään heille määrätty roolit salassa.
3. Pyydä osallistujia järjestäytymään jonoon ja aloittamaan rooliinsa eläytyminen. Auttaaksesi eläytymisessä (tämä voi toisinaan olla hyvinkin vaikeaa) lue äänen seuraavat kysymykset, jättäen miettimisaikaa jokaisen kysymyksen välille.
 - Millainen oli lapsuutesi? Millaisessa talossa asuit? Millaisia leikkejä ja/tai pelejä pelasit? Mitä vanhempasi tekivät työkseen?
 - Millaista on jokapäiväinen elämäsi nyt? Missä tapaat ystäviäsi? Mitä teet aamulla, iltapäivällä tai illalla?
 - Millainen on elämäntyylini? Missä asut? Kuinka paljon rahaa tienaat kuukaudessa? Mitä teet vapaa-ajallasi ja/tai lomillasi?
 - Mikä saa sinut innostumaan, ja mitä pelkää?
4. Kerro osanottajille, että luet luokalle ääneen kyselykaavakkeen tilanteita ja tapahtumia (yksi kohta kerrallaan). Joka kerta, kun he vastaavat esitettyyn väitteeseen kyllä, heidän pitäisi ottaa askel eteenpäin. Jos vastaus väittämään on ei, tulee heidän pysyä paikallaan.
5. Jätä riittävästi aikaa jokaisen lukemasi tilanteen pohtimiseen. Samalla voit katsoa, missä asemassa kukin väittämän jälkeen on; eli kuka on ottanut askeleen eteenpäin ja kuka ei.
6. Luettuasi kaikki tilanteita koskevat väittämät, pyydä osanottajia jäämään paikalle, jossa kukin viimeiseksi oli. Anna heille aikaa irtautua rooleistaan ennen kuin aloitatte tehtävän arvioinnin.

Keskustelu ja arviointi

- Kysy osanottajilta mikä oli tehtävän merkitys ja mitä mieltä he siitä olivat.
- Keskustelkaa tehtävän aikana esiin nousseista aiheista, ja siitä oppivatko osanottajat mahdollisesti jotakin:
 - Miltä osanottajista tuntui, kun heidän piti astua eteenpäin?
 - Miltä heistä tuntui, kun he joutuvat jäämään paikalleen?
 - Missä vaiheessa he, jotka joutuivat usein ottamaan askeleen eteenpäin, alkoivat huomata, että muut eivät liikkuneet yhtä nopeasti?
 - Arvasivatko osallistujat tilanteita koskevien väittämien perusteella, kuka oli kuka. (Lue ääneen joitakin vahvimista rooleista).
 - Kuinka helppoa tai vaikeaa oli rooliin eläytyminen? Millaiseksi he kuvittelivat ihmisen, jonka rooliin he eläytyivät?
 - Olivatko he varmoja, että heidän henkilöistään saama tieto ja mielikuvat olivat luotettavia? Vai perustuivatko ne täysin tai osittain erilaisiin stereotypioihin ja ennakkoluuloihin?
 - Heijastaako tehtävä jollain tapaa todellisuutta? Miten?
 - Mitä oikeuksia on joiltakin ihmisiltä evätty?
 - Mitä voitaisiin tehdä yhteiskunnassa vallitsevan eriarvoisuuden poistamiseksi?

Vinkkejä tehtävän vetäjälle

Ensinnäkin on tärkeää varmistaa, että kaikki osanottajat kuulevat sinua hyvin, etenkin jos tehtävä järjestetään ulkona tai suurelle ryhmälle. Tässä apuohjaaja (jos sellainen on saatavilla) saattaisi hyvinkin olla avuksi.

Eläytymisvaiheessa monet oppilaat usein valittavat, että he eivät tiedä tarpeeksi sen henkilön elämästä, jota heidän pitäisi näytellä. Kerro heille, että tämä ei haittaa, ja että mielikuvitusta kannattaa käyttää hyväksi niin paljon kuin mahdollista. Tämän tehtävän viestin voima piilee siinä, että osallistujat näkevät etäisyyden kasvavan heidän välillään; erityisesti tehtävän loppuvaiheessa, jossa etäisyys niiden välillä, jotka ottivat askeleen eteenpäin ja jotka pysyivät paikallaan, on suurin. Lisätäkseen viestin voimaa, keksi sellaisia rooleja, jotka vastaavat joidenkin lasten todellisuutta esim. kehityksmaissa. Tätä tehdessäsi pidä huolta siitä, että vain muutamat henkilöt ovat "askeleen ottajan" eli vastaavat väittämiin kyllä. Tämä sääntö pätee myös suurempiin ryhmiin, joille on keksittävä useita eri rooleja.

1	Sinulla on aina ollut tarpeeksi rahaa tehdäksesi mitä haluat.
2	Sinulla on viihtyisä koti, jossa on sekä puhelin että tv.
3	Sinusta tuntuu, että ihmiset ympärilläsi kunnioittavat sinua.
4	Sinusta tuntuu, että sinua kuunnellaan ja että mielipiteilläsi on merkitystä.
5	Olet suorittanut tai suorittamassa peruskoulun.
6	Et pelkää, jos poliisi pysäyttää sinut kadulla.
7	Tiedät kenen puoleen kääntyä, jos tarvitset apua tai neuvoja.
8	Et ole ikinä tuntenut itseäsi syrjityksi.
9	Jos tarve sitä vaatii, voit aina käydä lääkärissä ja saada lääkettä.
10	Matkustat jonnekin lomalle ainakin kerran vuodessa.
11	Voit kutsua ystäviäsi kylään, aina kun vain haluat.
12	Sinulla on mielenkiintoinen elämä ja suhtaudut myönteisesti tulevaisuuteen.
13	Voit opiskella ja tavoitella haluamaasi ammattia.
14	Kaduilla kävellessäsi et pelkää turvallisuutesi puolesta.
15	Halutessasi voit käydä elokuvissa tai teatterissa ainakin kerran viikossa.
16	Voit rakastua juuri haluamaasi ihmiseen.
17	Syöt terveellisesti ja mitä haluat.
18	Voit käyttää internetiä.
19	Käyt usein ulkona ystäviesi kanssa.
20	Saat työstäsi asianmukaista palkkaa.

Olet 16-vuotias, raskaana oleva tyttö.	Olet varakkaiden vanhempien tytär. Olet 18-vuotias ja opiskelet yliopistossa.
Olet 15-vuotias ja kärsit lukihäiriöstä.	Olet 15-vuotias poika, joka asuu kaduilla; karkasit kotoa, koska isäsi pahoinpiteli sinua.
Olet sen maan suurlähettilään tytär, jossa tällä hetkellä asut.	Olet fyysisesti rajoittunut yliopisto- opiskelija; käytät liikkuaksesi pyörätuolia.
Olet laitton maahanmuuttaja, sodan runtelemasta maasta. Sinulla ei ole perhettä mukana.	Olet afrikkalaista alkuperää oleva malli.
Olet 17-vuotias vaihto-oppilas Israelista.	Olet 13-vuotias poika, jota on kiusattu koulussa.
Olet kuuluisa lastentelevision juontaja. Olet myös muslimi.	Olet 11-vuotias orpo. Asut lastenkodissa Itä-Euroopassa.
Olet 16-vuotias tyttö. Sinut ollaan juuri naittamassa miehelle, jota et ole koskaan tavannut.	Olet 13-vuotias, oppimisvaikeuksista kärsivä tyttö.
Olet 17-vuotias poliittinen pakolainen ja etsit turvapaikkaa.	Olet aasialaisen maahanmuuttajan poika. Sinulla on menestyvä liikeyritys.
Olet lahjakas eurooppalaisessa huippujoukkueessa pelaava jalkapalloilija. Olet myös musta.	Olet 14-vuotias. Isäsi on työtön alkoholisti.
Olet nuori poptähti.	Olet oma itsesi.
Olet oma itsesi.	Olet oma itsesi.

③ Älä kiusaa!

Tavoitteet

- Ymmärtää kiusaamisen syyt ja seuraukset.
- Tutkia tapoja, joilla kiusaamista voidaan vähentää.

Materiaalit

- Kopioita kyselylomakkeesta (seur. aukeamalla) – yksi kopio yhtä oppilasta kohden;
- pöytä
- kyniä ja paperia.

Aika 45 minuutista 1 tuntiin.

Ohjeet

1. Esittele tehtävä. Pyydä osallistujia järjestämään aivoriihi, jonka aiheena on kiusaaminen. Aivoriihessä kaikki, mitä kiusaamisesta tulee mieleen, kirjoitetaan alas paperille.
2. Aivoriihin kesto on noin 5 minuuttia, jonka jälkeen esille tulleet asiat kirjoitetaan opettajan johdolla taululle. Tätä tehdessä voi esille nostaa seuraavanlaisia kysymyksiä: Miksi joitakin ihmisiä kiusataan? Kiusataanko eri kouluissa erityyppisiä ihmisiä? Miksi? Tapahtuuko kiusaamista vain kouluissa? Millainen ihminen kiusaa?
3. Anna kyselykaavake osanottajille ja pyydä heitä täyttämään se nimettömästi.
4. Kerää täytetyt kyselykaavakkeet ja pyydä paria oppilasta kokoamaan niiden tiedot.
5. Sillä välin, kun toiset kokoavat tietoja, keskustele muiden kanssa, millaisia tuloksia he uskovat kyselykaavakkeiden antavan. Kysy myös, miten heidän mielestään kaavaketta voitaisiin parantaa.
6. Lopuksi, pyydä vapaaehtoisia esittelemään kaavakkeiden perusteella saatuja tuloksia.

Keskustelu ja arviointi

- Mitä kiusaamista koskevia johtopäätöksiä osanottajat voivat tehdä kyselykaavakkeista saatujen tietojen perusteella; ryhmästään ja/tai yleisesti?
- Oliko tuloksissa yllätyksiä?
- Keskustelkaa ryhmässä seuraavista asioista:
 - Miltä tuntuu olla kiusattu?
 - Onko kiusattu vastuussa kiusaamisesta?
 - Yrittävätkö kiusaajat todistaa jotain muille kiusaamalla?
 - Onko kiusaaminen väkivallan muoto?
 - Onko kiusaaminen vallankäytön muoto?
 - Onko kiusaaminen välttämätöntä?
 - Tiedät, että ystäväsi kiusataan. Pitäisikö sinun ilmoittaa siitä jollekin, vaikka ystäväsi olisi kieltänyt sinua puhumasta siitä kenellekään?
 - Minkälaisia ennakkoluuloja kiusatut ihmiset kohtaavat?
 - Kenen vastuulla on, ettei kiusaamista tapahdu?
- Mitä osanottajien mielestä kiusaamiselle on tehtävä; omassa ryhmässään ja/tai yleisesti?

Jatkotehtävät

- Pyydä osanottajia lukemaan tositarina "Pieni ele". Mikä on tarinan opetus? Mitkä tarinassa esiintyneet toimenpiteet olivat sellaisia, että ne kannattaisi jokaisen painaa mieleen?
- Rohkaise osanottajia etsimään kotimaastasi ryhmä ja/tai järjestö, joka toimii kiusaamista vastaan. Pyydä heitä antamaan tukensa tällaiselle järjestölle ja/tai ryhmälle.
- Rohkaise osanottajia järjestämään luokassaan tai ryhmässään kokouksia ja keskustelutilaisuuksia kiusaamisesta – näissä voitaisiin tehdä piirroksia, maalauksia, runoja tai näytelmiä, joita voitaisiin haluttaessa esitellä myös muulle koululle.
- Lasten täytyy saada tuntea itsensä turvalliseksi välitunneilla – onko välitunneilla tarpeeksi puuhaa ja valvojia.
- Joissakin kouluissa vanhemmat lapset auttavat nuorempiaan, jos heitä kiusataan. Jotkut ovat perustaneet nk. oppilastukiryhmiä, joissa autetaan kiusauksen uhreiksi joutuneita, mutta myös kiusaajia. Jos innostusta löytyy, etsi lisätietoa oppilastukiryhmistä.
- Pyydä osanottajia ottamaan selvää, kuinka yleistä kiusaaminen on heidän koulussaan. Tässä apuna voidaan käyttää kyselykaavaketta (tästä esimerkki seuraavalla sivulla). Kun vastaukset on saatu, kannattaa niistä kirjoittaa raportti, jota voidaan sitten jakaa myös muille.
- Jos tutkimus tehdään koulun nk. kiusaamispolitiikan selvittämiseksi, kannattaa se toistaa vuoden päästä. Näin nähdään onko edistystä tai muutosta tapahtunut.

Lisätietoa ja jatkotehtäviä:

www.perhetreffit.fi

www.kivakoulu.fi

3 Kyselylomake kiusaamisesta

1	Onko sinua ikinä kiusattu?	kyllä/ei
2	Kiusataanko sinua tällä hetkellä?	kyllä/ei
3	Liittyikö kiusaamiseen nimittelyä?	kyllä/ei
4	Uhkasiko kiusaaja satuttaa sinua?	kyllä/ei
5	Liittyikö kiusaamiseen väkivaltaa (lyömistä, potkimista, tönimistä)?	kyllä/ei
6	Minkä takia kiusaaminen tapahtui? (a) uskonnon takia, (b) alkuperän takia, (c) vamman takia, (d) muu syy, (e) en halua sanoa	
7	Kuinka reagoit kiusaamiseen? (a) en reagoinut, (b) pysyin poissa näkyvistä, (c) masennuin, (d) minusta tuli väkivaltainen	
8	Kerroitko kenellekään kiusaamisesta? (a) ystäville, (b) perheelleni, (c) opettajalle, (d) jollekin muulle, (e) en kenellekään	
9	Auttoiko henkilö, jolle kiusaamisesta kerroit, sinua?	kyllä/ei
10	Loppuiko kiusaaminen?	kyllä/ei
11	Jos kiusaaminen loppui, miksi uskot näin käyneen?	
12	Jos kiusaaminen jatkui, miksi uskot näin käyneen?	
13	Missä kiusaaminen tapahtui? (a) koulussa, (b) kotona, (c) koulumatkalla, (d) missä tahansa	
14	Mitkä koulun alueista ovat turvattomimmat?	
15	Oletko nähnyt ketään muuta kiusattavan?	kyllä/ei
16	Oletko koskaan kiusannut ketään?	kyllä/ei
17	Jos vastasit kyllä edelliseen kysymykseen, miksi kiusasit ja miksi juuri tiettyä henkilöä?	
18	Mitä kiusaamiselle voitaisiin sinun mielestäsi tehdä?	

SUKUPUOLI

Sisällysluettelo

Taustatietoa	34
Tositarinoita:	
So haluaa mennä kouluun	35
Auttava puhelin	36
Olgan tarina	37
Tehtäviä:	
① Sukupuoleen liittyvät stereotypiat	38
② Anteeksi, sanoitko tyttö?	39
③ Tapahtui kotona	41
Lisätietoa	46

Taustatietoa

Kun henkilö on epäsuotuisassa asemassa sukupuolensa tähden, kyse on syrjinnästä. Ympäröivä kulttuuri asettaa jo syntymästä saakka tytöille ja pojille erilaisia odotuksia. Yhteiskuntaan sosiaalistuminen edellyttää yksilöltä yhteiskunnan sukupuoliroolien omaksumista, jotka määrittävät sukupuolten työnjakoa, vallanjakoa ja hoivavastuuta.

Sukupuolten välisestä epätasa-arvosta on puhuttu paljon viimeisen neljän vuosikymmenen aikana. Maailmanlaajuisesti tarkasteltuna tyttöjen syrjintä on niin syvään juurtunutta, että useimmissa maissa tytöt ovat yhä toisen luokan kansalaisia. Suurin osa on tyttöjä niistä miljoonista lapsista, jotka eivät käy koulua, joiden terveyteen kiinnitetään vähemmän huomiota, joihin suunnataan vähemmän varoja ja joita riistetään monin eri tavoin. Syrjiminen tarkoittaa menetettyjä mahdollisuuksia ja jopa menetettyä elämää. Kuinka moni maa maksaa samasta työstä samaa palkkaa miehille ja naisille? Kuinka moni maa tarjoaa samat mahdollisuudet miehille ja naisille? Miksi perheväkivalta on vielä yleistä, vaikkakin usein näkymätöntä? Monesti syrjintä jatkuu läpi elämän aina aikuisikään ja kuolemaan saakka.

Tyttöjen koulutus on tämän osion keskeisimpiä viestejä. UNICEFin tutkimusten mukaan tytöt, joilta on evätty mahdollisuus koulutukseen, ovat alttiimpia erilaisille sairauksille, väärinkäytöksille ja pahoinpitelylle. Eikä sovi unohtaa, että tyttöjen epätasa-arvoisesta asemasta huolimatta myös pojat voivat kokea epätasa-arvoista kohtelua.

YK:n lapsille omistettu erityisistunto tuotti loppuasiakirjan ”Lapsille sopiva maailma”. Siinä todetaan, että tyttöjen ja naisten tulisi nauttia tasaveroisesti heille kansainvälisen lain nojalla myönnettyistä ihmisoikeuksista ja vapauksista, olla täysivaltaisia sekä tasavertaisia yhteiskunnan jäseniä ja olla vapaita heihin kohdistetusta väkivallasta, väärinkäytöksistä ja syrjinnästä.

Tämän osan tavoitteena on herättää keskustelua tyttöjen ja naisten syrjinnästä, sekä toimia rohkaisuna niille nuorille, jotka ovat kiinnostuneita vaikuttamaan sukupuolisuuteen liittyvään syrjintään. Tarkoitus on innostaa nuoria tutkimaan sukupuoliin liitettyjä stereotypioita eli tyypillisiä tyttöihin ja poikiin liitettyjä ominaisuuksia, joita yhteiskunta ja tiedotusvälineet usein vahvistavat. Tehtävien avulla nuoria pyydetään miettimään stereotypioita ja niiden seurauksia sekä kiinnittämään huomiota palkkaeroihin eli siihen miksi naisten työ on aliarvostettua ja alipalkattua. Sarjakuvien avulla kuvataan naisiin kohdistetun syrjinnän eri muotoja. Vaikeita asioita, kuten perheväkivaltaa, on käsitelty laulunsanoituksissa.

Kestävä muutos ja merkittävä köyhyyden väheneminen eivät ole mahdollisia niin kauan kuin tytöiltä evätään pääsy peruskoulutukseen tavalla, joka estää heitä osallistumasta tasavertaisina kumppaneina kehitykseen.

Carol Bellamy, UNICEFin entinen pääjohtaja

Tositarina

So haluaa mennä kouluun

So 12 vuotta, Vietnam

“Minun nimeni So. Minä asun pienessä kylässä Vietnamsissa. Le on paras ystäväni. Hän on kuvassa vasemmalla. Olen tuntenut hänen perheensä koko ikäni. Olemme melkein kuin sisarukset, paitsi että hän saa mennä kouluun ja minun täytyy mennä töihin

riisipellolle. Perheelläni ei ole varaa lähettää meitä kaikkia lapsia kouluun, joten vain veljeni sekä nuorempi siskoni käyvät koulua. Vanhempani tarvitsevat jonkun työskentelemään kanssaan pellolla. Nuorempanakaan en voinut mennä kouluun, koska minun täytyi pitää huolta sisaruksistani. Nyt en osaa lukea ja enkä kirjoittaa.”

Kun kysyin Solta oliko hän surullinen, koska ei päässyt kouluun, hän laski katseensa selvästi ujostuen ja kääntyi pois päin. Le vastasi hänen sijastaan: “So on surullinen, koska ei pääse kouluun, mutta hänen vanhempansa ovat tyytyväisiä, että hän työskentelee kotona. Minunkin täytyy ennen kouluun lähtöä hakea vettä ja syöttää siat. Ja illalla, kun tulen koulusta pidän huolta vesipuhvelistamme ja työskentelen riisipellolla. Sitten teen koulusta saamani kotiläksyt. Isona haluan olla opettaja, koska haluan opettaa lapsille kuinka lukea ja kirjoittaa. Minä opetan myös sinun tyttäriäsi So!”

UNICEF työskentelee yhdessä Vietnamin hallituksen kanssa, jotta maan köyhimmillä alueilla asuvat lapset saataisiin kouluun. Myös aikuisille järjestetään kursseja, jossa heidät opetetaan lukemaan ja kirjoittamaan. So toivoo, että hän pääsisi osallistumaan tällaiselle aikuiskurssille. Le kysyi Solta, lähettäisikö So lapsensa kouluun, sitten kun hänellä olisi oma perhe. “Le, minun tyttäristäni tulee varmasti parhaita oppilaitasi!” nauroi So.

Mitä mieltä sinä olet?

1. Miksi luulet Len vanhempien päästäneen Len kouluun, vaikka Son vanhemmat halusivat Son pysyvän kotona?
2. Miksi joidenkin ihmisten mielestä tyttöjen kouluttaminen ei ole tärkeää?
3. Kuvittele, millaista elämä olisi kotimaassasi, jos vain hyvin harvat tytöt pääsisivät kouluun?
4. Tee tutkimusta jostakin hyvin koulutetusta naisesta. Hän voisi olla joku, jota ihaillet. Kirjoita lyhyt elämäkerta ja selitä miksi ihaillet juuri häntä.

Suurimman osan aikaa historiasta nainen on ollut tuntematon.
Virginia Woolf

Koulutus on yhtä kuin siirtyminen pimeydestä valoon.
Allan Bloom

LOS Artikla 28:
Lapsella on oikeus käydä ilmaiseksi peruskoulua. Valtion on edistettävä toisen asteen koulutusta ja opinto-ohjausta sekä ehkäistävä koulunkäynnin keskeyttämistä.

LOS Artikla 31:
Lapsella on oikeus lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan sekä taide- ja kulttuurielämään.

Tositarina

Auttava puhelin

Hanieh 10 vuotta, Iran

Lasten auttava puhelin -juliste Iranista.

Auttavan puhelimen ihmiset veivät minut turvakotiin, jonka jälkeen muutin isovanhempieni luokse pysyvästi.

Nyt elämäni on paljon parempaa! Koulu sujuu hyvin ja harrastan koripalloa, uintia ja maalaamista. Teen kotiläksyni samalla, kun katson suosikki tv-ohjelmiani. Isoäitini yrittää saada minut tapaamaan äitiäni, mutta itse en halua nähdä häntä. Minusta tuntuu, ettei hän ole ikinä rakastanut minua. Isoäitini sanoo, että kun olen vanhempi, pystyn ymmärtämään äitinäni paremmin ja antamaan hänelle anteeksi.

LOS Artikla 3:

Lasta koskevia päätöksiä tehtäessä on aina ensimmäiseksi otettava huomioon lapsen etu.

Jouduin vaikeuksiin koulussa viime viikolla. Revin sivun irti yhdestä oppikirjastani ja kieltäydyin tekemästä kotitehtäviäni. Kotitehtävä koski äitejä. Vihaan äitiäni! Kun isäni lähti kotoa, äitini alkoi huutaa minulle. Olin vasta kaksivuotias. Kun täytin kuusi vuotta, äiti löysi uuden miehen. Hän oli kauhea. Hän löi ja hakkasi minua.

Äitini sai toisen lapsen. Yhtenä iltapäivänä en vain jaksanut enää, vaan karkasin kotoa. Itkien pyysin ohikulkijoita viemään minut isovanhempieni luokse. Isoäitini nouti minut, eikä antanut äitini viedä minua takaisin kotiin. Isoäiti soitti auttavaan puhelimeen.

Auttavan puhelimen perustivat Iranissa vuonna 2000 UNICEF, Hyvinvointiosasto ja Sijaisvanhempien toimisto auttaakseen pahoinpitelyn uhreiksi joutuneita lapsia mm. tarjoamalla heille terapiaa.

LOS Artikla 29:

Koulutuksen tulee kehittää lapsen kykyjä, ihmisoikeuksien, lapsen vanhempien sekä oman ja muiden kulttuurien kunnioittamista sekä suvaitsevaisuutta.

Mitä mieltä sinä olet?

1. Miksi Hanieh vihaa äitiään niin paljon?
2. Millaiseksi kuvittelet Haniehin äidin ja hänen elämänsä?
3. Pystyykö Hanieh vanhempana ymmärtämään äitiään ja antamaan hänelle anteeksi?
4. Ota selvää Suomen perheväkivaltatilanteesta. Kuinka yleistä perheväkivalta on? Miten laki suojelee perheväkivallan uhreja? Onko olemassa turvataloja, jonne voi hädän hetkellä mennä? Onko kotimaassasi auttavaa puhelinta?

Tositarina

Olga tarina

Olga 18 vuotta, Venäjä

Perheeni oli köyhä. Jouduimme aina ponnistelemaan, jotta saimme laskut maksetuiksi. Isäni oli työtön ja äitini sairas. Pelkäsimme talven tuloa, koska lämmityskustannukset nousivat aina silloin rajusti ja meillä ei ollut niihin varaa.

Yhtenä kesänä ystäväni kutsui minut diskoon juhlimaan syntymäpäiväänsä. Siellä tapasin ensimmäistä kertaa Igorin. Hän oli oikein mukava ja kohtelias. Aloin käydä hänen kanssaan ulkona. Hän ei koskaan ahdistellut minua millään tavalla. Igor sanoi, että hän halusi auttaa minua jatkamaan opintojani. Yhtenä päivänä hän pyysi minua antamaan hänelle passini ja henkilöllisyyspaperini, joiden avulla hän järjestäisi minulle opiskelupaikan ulkomailla. Minulla ja perheelläni ei ollut mitään syytä olla uskomatta häntä.

Lähdimme matkaan. Vaikka minusta silloin tuntui oudolta, että autossa oli minun lisäksi kaksi muuta nuorta tyttöä, lähdin matkaan sen enempää ihmettelemättä. Perillä Igor kertoi minulle, ettei opiskelupaikastani ollut tullut mitään, mutta että hän oli löytänyt minulle työpaikan eräästä Hollantilaisesta hotellista. Ajattelin, että ainakin voisin ansaita rahaa auttaakseni perhettäni. Minut vietiin pieneen syrjäiseen hotelliin. Minut pakotettiin prostituoiduksi. Elämäni kauheimpien kuuden kuukauden jälkeen minut päädyin monen mutkan kautta kotiin; olin rahaton ja kaiken tapahtuneen jälkeen en kyennyt menemään töihin, sillä olin hermostunut ja peloissani.

Ystäväni veivät minut paikalliseen sosiaalitukikeskukseen, jossa sain apua psykologilta. Keskuksessa sain neuvoja myös tulevaisuuden ja opiskelun suunnitteluun. Vähitellen löysin oman paikkani kotikaupungissa ja pystyin unohtamaan ikävät muistoni. Mutta ilman keskusta tuskin olisin selvinnyt. Sosiaalitukikeskus saa rahaa UNICEFiltä, mutta siellä on myös vapaaehtoisia. Minäkin olen nyt keskuksen vapaaehtoinen: annan vertaistukea sekä tiedotan naiskaupan vaaroista. En halua, että kukaan joutuu kokemaan samaa kuin minä.

Mitä mieltä sinä olet?

1. Miksi luulet Olga uskoneen Igoria?
2. Keitä ovat tarinan rikolliset ja keitä rangaistiin?
3. Joka vuosi satojatuhansia tyttöjä lähetetään ulkomaille tekaistuin perustein työskentelemään joko halpatyöläisinä tai prostituoituina. Mitä asialle pitäisi tehdä?

Tasa-arvo on tulosta ihmisten järjestäytymisestä. Me emme ole syntyneet tasa-arvoisiksi.
Hannah Arendt

LOS 32:

Lapsella ei saa teettää työtä, joka haittaa hänen opintojaan tai vahingoittaa hänen terveyttään tai kehitystään.

1 Sukupuoleen liittyvät stereotypiat

Tavoitteet

- Lisätä tietoisuutta naisiin/miehiin liittyvistä stereotypioista.
- Saada osallistujat ymmärtämään, että stereotypiat ovat yksi syrjinnän muoto.

Materiaalit

- Iso arkki paperia.
- Erivärisiä kyniä ja tusseja.

Aika 45 minuutista 1 tuntiin.

Ohjeet

1. Aloita kysymällä osallistujilta tietävätkö he, mitä stereotypia tarkoittaa. Jaa osallistujat erillisiin tyttöjen ja poikien ryhmiin. Anna kaikille ryhmille kaksi paperiarkkia sekä erivärisiä tusseja ja kyniä.
2. Kirjoita ensimmäisen arkin ylälaitaan: "Naiset ovat...", ja toisen arkin ylälaitaan: "Miehet ovat.."
3. Selitä, että aikomus on yhdessä tutkia, mitä ihmiset tarkoittavat stereotypioilla. Pyydä jokaista ryhmää listaamaan ne vastakkaisen sukupuolen ominaisuudet, joita he pitävät todenmukaisina ja myös ne, joita he kuulevat sanottavan; esimerkiksi, naiset ovat puheliaita tai miehet vahvoja.
4. Kun lista on valmis, yhdistä tyttöryhmiä poikaryhmien kanssa ja pyydä heitä vertailemaan omia listojaan. Katsokaa ovatko tyttöjen ja poikien listat erilaisia? Jos ovat, niin miksi näin?
5. Voitte pelata peliä myös näin: Pyydä oppilaita listaamaan pareittain omia ominaisuuksia ja piirteitä (hiustenväri, luonteenpiirre, harrastus). Pyydä osallistujia vaihtamaan paperia ja kirjoittamaan jokaiseen listattuun asiaan siihen liittyvä stereotypia (esim. vaaleahiuksinen, vähemmän älykäs). Vaihtakaa paperit takaisin alkuperäisille omistajille. Kysy osallistujilta, pitävätkö stereotypiat paikkansa.

Keskustelu ja arviointi

- Kysy ryhmiltä, mitkä ovat yleisesti hyväksyttyjä naisten ja miesten ominaisuuksia. Pyydä heitä miettimään, mitä seuraa siitä, että naisten ja miesten oletetaan olevan tietynlaisia. Tarkastelkaa asiaa eri yhteyksissä, esim. työpaikalla, perheessä ja koulussa.
- Lopuksi keskustele koko ryhmän voimin sukupuolistereotypioista ja niiden seurauksista.

Jatkotehtävät

- Selaile lehtiä ja katso millaisia miehiin, naisiin, tyttöihin ja poikiin kohdistuvia stereotypioita löydät. Tee löytämistäsi artikkeleista tai kuvista kollaasi, jossa miehiset stereotypiat ovat toisella paperilla ja naiselliset toisella. Esittele se luokkatovereillesi, jonka jälkeen voitte keskustella aiheesta työsi pohjalta.

② Anteeksi, sanoitko tyttö?

Tavoitteet

- Tunnistaa sukupuoleen kohdistuvan syrjinnän eri muotoja.

Materiaalit

- Osion loppuun liitetty sarjakuvat – suurennettuina, jos vain mahdollista.
- Paperia ja kyniä.

Aika 45 minuutista 1 tuntiin.

Ohjeet

1. Jaa osallistujat vähintään neljään eri ryhmään.
2. Anna jokaiselle ryhmälle eri sarjakuva, jota he voivat kommentoida.
3. Pyydä, että ryhmät miettivät sarjakuvien merkitystä ja niiden sanomaa - pyydä heitä esittämään itselleen seuraavanlaisia kysymyksiä:
 - a) Missä sarjakuva tapahtuu?
 - b) Keitä henkilöihahmot ovat?
 - c) Mitä he tekevät?
 - d) Minkälaisia ovat aikuisten asenteet tyttöjä kohtaan?
 - e) Minkälaisia ovat aikuisten asenteet poikia kohtaan?
 - f) Ketä syrjitään?
 - g) Onko syrjintä sinun mielestäsi väärin? Miksi?
4. Kirjoita vastaukset kysymyksiin paperille.
5. Pyydä jokaista ryhmää esittelemään oma sarjakuvansa ja keskustelemaan siitä yhdessä muiden ryhmien kanssa.
6. Listaa taululle syrjinnän eri muotoja. Esimerkiksi se, että naisten (koti)työtä ei useinkaan pidetä työnä.

Keskustelu ja arviointi

- Järjestä keskustelu, jossa pyydät oppilaita kertomaan, onko Suomessa syrjintää. Pyydä heitä kertomaan esimerkkejä.
- Ovatko he tavanneet sellaista tyttöihin kohdistuvaa syrjintää, jota ei ole tässä opetuspaketissa mainittu?
- Syrjitäänkö poikia millään tavalla? Jos syrjitään, niin miten? Onko omassa koulussasi havaittavissa sukupuoleen perustuvaa syrjintää?

3 Tapahtui kotona

Tavoitteet

- Tiedottaa perheväkivallasta yhtenä yleisimpänä ja vaietuimpana väkivallanmuotona.
- Rohkaista oppilaita olemaan empaattisia ja luottamaan itseensä tavalla, joka auttaa heitä ottamaan kantaa perheväkivaltaan ja vastustamaan sitä.

Materiaalit

- Laulunsanat (katso tehtävän lopusta), tai itse etsimiäsi laulun-sanoja perheväkivallasta. Yritä saada myös laulujen melodiat.
- Paperia, kyniä, maalia, aikakausi-lehtiä, liimaa.

Aika 45 minuutista 1 tuntiin.

Ohjeet

1. Esittele tehtävä soittamalla joku yllä mainituista lauluista. Kysy oppilailta, mistä heidän mielestään laulussa on kyse. Jos et saa käsiisi mitään lauluista, lue ääneen laulun sanat.
2. Pyydä osallistujia jakautumaan vähintään neljän hengen ryhmiin. Jaa ryhmille kopioita laulun sanoista.
3. Pyydä ryhmiä kuvittamaan lauluja. Heidän ei tarvitse tuntea laulun säveltä tämän tehdäkseen. Lauluhan voidaan lukea kuin runo ikään.
4. Anna osallistujille tarpeeksi aikaa kuvien tuottamiseen käyttämällä kaikkea tarjolla olevia materiaaleja. Jätä aikaa esityksen harjoitteluun.
5. Pyydä ryhmiä esittämään vuorotellen valitseman laulu: yhden tulisi lukea tai laulaa laulun sanat toisten esitellessä kuvia.
6. Lopuksi kysy ryhmiltä, mitä laululla heidän mielestään yritetään sanoa.
7. Ovatko kaikki muut samaa mieltä?

Keskustelu ja arviointi

- Käy läpi ryhmätyöt keskustelemalla ryhmien jäsenten kanssa. Ymmärsivätkö ryhmäläiset niitä tunteita, joita laulussa yritettiin viestittää? Miten he nämä tunteet kokivat?
- Mitkä väkivallan muodot ovat yleisimpiä siellä missä sinä asut? Entäpä koko kotimaassasi? Mitkä ihmisoikeudet ovat kyseessä? Mitä seurauksia on perheväkivallalla? Mitkä ovat perheväkivallan vaikutukset lapsiin? Kuinka perheväkivallasta päästään eroon? Mitä seuraavat tahot voisivat, tai mitä heidän pitäisi tehdä: hallitus, paikalliset yhteisöt, väkivaltaisessa perheessä asuvat ihmiset, ystävät ja naapurit.
- Pitäen mielessä tehtävän alussa listatut väkivallan eri muodot, tarkkaile, millaisia reaktioita perheväkivaltakeskustelu ryhmäläisissä nostattaa ja minkälaisia asioita he siihen liittyen esiin nostavat. Oliko perheväkivalta alkujaan heidän listallaan vai ei?

Kokeile! Voit suorittaa tehtävän myös näin:

Pyydä osanottajia valitsemaan oma musiikkinsa, jossa on perheväkivaltaan liittyvä viesti tai sanoma; sillä aiheesta on tehty runsaasti lauluja. Vuonna 1999, omintakeinen kansanmuusikko Gerri Gribi kokosi yli sata laulua kattavan listan lauluista, joiden hän katsoi kertovan perheväkivallasta tai seksuaalirikoksista. Tyylilajiltaan laulut ovat kaikkea aina perinteisestä kansanmusiikista ja tunteellisista balladeista punkkiin ja pop-musiikkiin. Englanninkielinen lista on löydettävissä internetistä: www.creativefolk.com.

Huomio ohjaaja!

Muista, että nyt käsittelemäsi asiat ovat erittäin arkaluontoisia ja vaativat erityistä huomiota kaikkien yksityisyyden turvaamiseksi (joillakin osallistujilla saattaa olla henkilökohtaisia kokemuksia perheväkivallasta). Selitä huolellisesti kaikille osallistujille, että kenenkään ei tarvitse, eikä ketään painosteta kertomaan enemmän kuin he ovat valmiita kertomaan.

Jatkotehtävät

Tehtävän lopussa, luekaa vielä kerran tarina: 'Auttava puhelin', joka kertoo kuinka Iranissa UNICEF auttaa pahoinpitelyn kohteeksi joutuneita lapsia. Pahoinpidellyt lapset, kuten Hanieh, voivat soittaa UNICEFin auttavaan puhelimeen ilmoittaakseen pahoinpitelystä ja pyytääkseen apua.

Osion lopussa on linkkejä aihetta käsitteleville www-sivuille.

Murheellisten laulujen maa
Eppu Normaali

Syyttömänä syntymään sattui hän
tähän maahan pohjoiseen ja kylmään
Jossa jo esi-isät juovuksissa totta kai
hakkasivat vaimot, lapset
jos ne kiinni sai
Perinteisen miehen kohtalon
halus välttää poika tuo
En koskaan osta kirvestä
en koskaan viinaa juo
Muuten juon talon

Lumihanki kutsuu perhettä talvisin,
vaan en tahdo tehdä koskaan lailla isin
Mut kun työnvälityksestä työtä ei saa
hälle kohtalon koura juottaa väkijuomaa
Niin Turmiolan Tommi taas herää henkiin
ja herrojen elkeet tarttuvat renkiin
kohti laukkaa viinakauppaa

Se miehen epätoivoon ajaa
kun halla viljaa korjaa
Keskeltä kylmän mullan hiljaa
kylmä silmä tuijottaa
kun kirves kohoaa
Keskeltä kumpujen mullasta maan
isät ylpeinä katsovat poikiaan
Työttömyys, viina, kirves ja perhe
lumihanki, poliisi ja viimeinen erhe
Tämä tuhansien murheellisten laulujen maa,
jonka tuhansiin järviin juosta saa

Katajainen kansa jonka itsesäälän määrää
ei mittaa järki eikä Kärki määrää
Jonka lauluissa hukkuvat elämän valttikortit
ja kiinni pysyvät taivahan portit
Einari Epätoivosta
ne kertovat

Eppu Normaali
Säv: Mikko Syrjä
San: Martti Syrjä
© Jee-Jee Music Oy

Wash Away Those Years
by Creed

She came calling
One early morning
She showed her crown of thorns
She whispered softly
To tell a story
About how she had been wronged
As she lay lifeless
He stole her innocence
And this is how she carried on
Well I guess she closed her eyes
And just imagined everything's alright
But she could not hide her tears
'Cause they were sent to wash away those years
They were sent to wash away those years
My anger's violent
But still I'm silent
When tragedy strikes at home
I know this decadence is shared by millions
Remember you're not alone
For we have crossed many oceans
And we labour in between
In life there are many quotients
And I hope I find the mean

Creed – Wash away those years – Album: Human Clay,
Label: Wind-up 1999

Behind the wall
by Tracey Chapman

Last night I heard the screaming
Loud voices behind the wall
Another sleepless night for me
It won't do no good to call
The police always come late
If they ever come at all
And when they arrive
They say they can't interfere
With domestic affairs
Between a man and his wife
And as they walk out the door
The tears well up in her eyes
Last night I heard the screaming
Then a silence that chilled the soul
I prayed that I was dreaming
When I saw the ambulance in the road
And the policeman said
'I'm here to keep the peace
Will the crowd disperse
I think we all could use some sleep

Tracey Chapman- Behind the wall- Album: Tracey Chapman,
Label: Elektra/Asylum 1988

Bad Wisdom
by Suzanne Vega

Mother the doctor knows something is wrong
Cause my body has strange information
He's looked in my eyes and knows I'm not a child
But he doesn't dare ask the right question
Mother my friends are no longer my friends
And the games we once played have no meaning
I've gone serious and shy and they can't figure why
So they've left me to my own daydreaming
What price to pay, For bad wisdom
What price to pay, For bad wisdom
Too young to know, Too much too soon
Bad wisdom, Bad wisdom

Mother you've taught me the laws are so fine
If I'm good that I will be protected
I've fallen through the crack and there's no getting back
And I'll never trust whoever gets elected
Mother your eyes have gone suddenly cold
And it wasn't what I was expecting
Once I did think that I'd find comfort there
And instead you've gone hard and suspecting
What price to pay (refrain)
Mother I'm cut at the root like a weed
Cause there's no one to hear my small story
Just like a woman who walks in the street
I will pay for my life with my body
What price to pay (refrain)

Suzanne Vega – Bad Wisdom – Album: 99.9F,
Label: A&M Records 1992

Never Again
By Nickleback

He's drunk again, it's time to fight
She must have done something wrong tonight
The living room becomes a boxing ring
It's time to run when you see him
Clenching his hands, She's just a woman
Never Again
I hear her scream, from down the hall
Amazing she can even talk at all
She cries to me, Go back to bed
I'm terrified that she'll wind up dead in his hands,
She's just a woman, Never Again

Been there before, but not like this
Seen it before, but not like this
Never before have I ever
Seen it this bad, She's just a woman
Never Again
Just tell the nurse, you slipped and fell
It starts to sting as it starts to swell
She looks at you, she wants the truth
It's right out there in the waiting room
With those hands
Lookin just as sweet as he can, Never Again

Been there before, but not like this
Seen it before, but not like this
Never before have I ever
Seen it this bad, She's just a woman
Never Again

Nickleback – Never Again – Album: Silver Side Up,
Label: Roadrunner Records, 2001

Lisätietoa

Lisätietoa sukupuoli- ja naiskysymyksistä löytyy seuraavilta internet-sivuilta:

www.unicef.fi
www.ihmisoikeudet.net
www.amnesty.fi
www.ihmisoikeusliitto.fi
www.unifem.fi
www.naisunioni.fi
www.seta.fi

Perheväkivaltaan liittyviä tietoja löydät seuraavilta internet-sivuilta:

www.nuortenkriisipiste.com
www.mll.fi
www.lastenapu.fi
www.naistenlinja.com
www.pelastakalapset.fi
www.maria-akatemia.fi

VAMMAISUUS

Sisällysluettelo

Taustatietoa	48
Tositarinoita	
Hirvittävät maamiinat	49
Elämä on ihanaa, kun saat olla osa sitä	50
Aktivisti	51
Tehtäviä:	
① Tunnista kyky!	52
② Mitä näet?	56
③ Kahden yhteisön tarina	59
Lisätietoa	62

Taustatietoa

Nuorilta, joilla syystä tai toisesta on jokin vamma, ajatellaan usein puuttuvan jotakin. Heidät määritellään sen mukaan, mitä heiltä puuttuu, ei sen, mitä heillä on. Heitä aliarvioidaan eikä heidän tunteitaan huomioida. Näiltä nuorilta on usein evätty mahdollisuudet, joita heidän ikätoverinsa pitävät itsestään selvinä: hyvä koulutus, kaverit, ihmisarvo. Kaikella tällä on ihmisarvoa alentava vaikutus. Vammaisesta nuoresta tulee ikään kuin epäihminen. Monissa maissa ihmiset, joilla on jokin vamma, eivät saa äänestää tai omistaa maata ja kiinteistöjä. Heillä ei myös ole oikeutta yksityisyyteen. Joissakin maissa vammaisen lapsi ei edes saa käydä koulua, vaan hänet suljetaan häpeän välttämiseksi pois näkyvistä.

Maailmassa on lähes 200 miljoonaa vammaista lasta. Suurin osa näistä vammoista on sellaisia, jotka olisi pystytty helposti estämään. Monissa kehitysmaissa köyhyys ja siitä johtuva aliravitsemus, jodin puute ja puutteellinen terveydenhuolto lisää riskiä syntyä vammaisena. Myös väkivalta ja laiminlyönti vammauttaa lapsia henkisesti ja fyysisesti. Lapset, jotka joutuvat työskentelemään vaarallisissa oloissa, voivat pahimmassa tapauksessa vammautua työtapaturman takia.

Ihmisarvo on sama ja ihmisoikeudet ovat samat huolimatta siitä, onko ihminen vammaisen. nyt on aika ryhtyä toteuttamaan näitä oikeuksia. Heillä on oikeus elää perheensä parissa, saada koulutusta ja osallistua täysipainoisesti elämään.

Projektit, joissa terveet ja vammaiset ihmiset ovat työskennelleet yhdessä, ovat olleet onnistuneita kaikkien osapuolten kannalta. Tässä osassa oppilailla on mahdollisuus nähdä maailmaa vammaisen näkökulmasta. Eräs tehtävistä käsittelee hiv-aidsia, joka antaa siihen sairastuneelle eristävän ja satuttavan leiman. Tämä osan tavoitteena on saada nuoret arvostamaan, ei säälimään, vammaisia ja sairaita ihmisiä sekä puuttumaan ja vastustamaan syrjintää.

11-vuotias tyttö, jolla on Down-syndrooma, leikki pikkupojan kanssa rannalla. "Oletko vammaisen?" poika kysyi. "Ei, olen Daisy", tyttö vastasi ja he jatkoivat leikkiään.

Tositarina

Hirvittävät maamiinat

Abdul 12 vuotta, Afghanistan

Abdul makaa sängyllään Kabulin lastensairaalassa. Hän tuijottaa ilmeettömänä kattoon. Kymmenen päivää sitten hän selvisi hengissä jalkaväkimiinan räjähdyksestä. Hänen toinen jalkansa amputoitiin, toinen jalka sekä vatsa vaurioituivat vakavasti. Loukkaantumisestaan huolimatta Abdul on paljon huolestuneempi perheestään kuin itsestään. "Isäni kuoltua olen huolehtinut perheestämme isoveljeni kanssa. Olin sisarusteni kanssa ulkona kun näin maamiinan. Juoksin pikkusiskoja kohti, sillä halusin estää heitä koskemasta miinaan. Astuin varmaankin toiseen maamiinaan. Nyt olen perheelleni taakka (ennen onnettomuutta Abdul kävi töissä leipomossa puolen euron päiväpalkalla). En tiedä kuinka selviämme tästä eteenpäin."

"Kaupan omistaja luuli auttavansa minua päästämällä minut kassalla muiden ohi. Mutta minä haluan että minua kohdellaan niin kuin muitakin."

Amelia 10 vuotta, Mosambik

Maailmassa on yli 100 miljoonaa maamiinaa yli 60 maassa. Joka kuukausi maamiinoin ihminen kuolee lukuisia ihmisiä, myös lapsia. Vain harvalla maamiinon haavoittamalla lapsella on mahdollisuus saada proteesi vahingoittuneen raajan tilalle. Monet maamiinat ovat monivärisiä ja monen muotoisia ja näyttävät leluilta. UNICEF tekee työtä hallitusten ja kansalaisjärjestöjen kanssa monessa maassa tiedottaen maamiinoista ja kuntouttaen maamiinon uhreja. UNICEF boikotoi yrityksiä jotka myyvät tai valmistavat maamiinoja.

Amelia tuotiin sairaalaan, kun hän oli astunut maamiinaan. Räjähdys oli tuhonnut hänen vasemman kätensä ja jalkansa sekä sokeuttanut hänet. Eräs sairaanhoitaja kertoo: "Amelia on oppinut selviytymään todella nopeasti. Hänen muut aistinsa kehittyvät korvaamaan menetettyjä ja ne auttavat häntä selviytymään. Hän on parantunut uskomatonta vauhtia. Kaikista tärkeintä on se, että hänellä on uskomaton huumorintaju. Amelia ei luovuta!"

LOS Artikla 38:
Alle 18-vuotiaista ei saa värvätä armeijaan eikä hän saa osallistua sodankäyntiin. Aseellisissa selkkauksissa on suojeltava lapsia.

Eräänä päivänä Amelia sai toivomansa paketin ja nukan, jolla on "siloiset kasvot ja hiukset". Hän hymyili ja kosketti nukan kasvoja ja hiuksia. Amelia olisi halunnut leikkiä nukan kanssa, eikä käydä läpi jokapäiväistä kamppailuaan: kävelyä tekojalalla. Muutaman askeleen astuttuaan hän kompuroi ja istui alas maahan ja peitti arpien peittämät kasvonsa kädellään. "Älä huoli, kaikki on ihan hyvin", hän sanoi ja nousi ylös.

Mitä mieltä sinä olet?

1. Ota selville, mikä on hallituksesi asema maamiinoissa. Tukevatko he maailmanlaajuisia kieltoja? Valmistetaanko maassasi maamiinoja? Kuka niitä valmistaa?
2. Kirjoita valtion johtajille kirjeitä joissa ilmaiset huolesi jos et ole samaa mieltä heidän kanssaan. Järjestä kansalaisadressi.

Päästyään sairaalasta Abdul aloitti koulunkäynnin UNICEFin tukemassa iltakoulussa. Leipomotyöt hän joutui jättämään, mutta koulun avulla hänellä on paremmat mahdollisuudet selviytyä. Amelia käy vammaisille tarkoitettua erityiskoulua parina päivän viikossa.

Tositarina

Elämä on ihanaa, kun saat olla osa sitä

Paula, Englanti

"Minulla oli syntyessäni aivovaurio. Kun olin yhdeksän kuukautta vanha, lääkäri sanoi että aivoni olivat vaurioituneet niin pahasti, etten pystyisi koskaan tunnistamaan ketään. En myöskään pystyisi ajattelemaan enkä kommunikoidaan. He sanoivat että minut tulisi jättää laitoshoitoon! Vanhempani eivät kuitenkaan koskaan luovuttaneet. Eräänä päivänä, kun olin 10-vuotias, äitini kertoi minulle kakusta joka oli lehdessä jota hän juuri luki. Istuin äitini polvella ja työnsin itseni kuvaa kohti ja kosketin sitä nenälläni. Varmistaakseen etten ollut tehnyt sitä vain vahingossa, äitini osoitti perhepotrettia. "Kuka heistä on äidin ikäinen?" hän kysyi minulta. Osoitin jälleen oikeaa kuvaa. Kun äitini ymmärsi ensimmäistä kertaa miten ilmaisin itseäni, itkin helpotuksesta. Voisiko kuvitella miten painajaismaista on ymmärtää kaikki mitä ympärilläsi tapahtuu ilman että kukaan tietää että pystyt siihen? Kun olin 16-vuotias, minulle tehtiin elintärkeä selkärankaleikkaus. Lääkärit sanoivat ettei se ollut sen arvoista! Äitini taisteli heidän päätöstään vastaan, kunnes he vihdoinkin päättivät leikata minut.

Oloisin luultavasti lopulta luovuttanut elämässä jos en olisi liittynyt "Kanaähäkki"-teatteriryhmään. He hyväksyvät jokaisen sellaisena kuin he ovat ja sen mukaan mitä he pystyvät tekemään. Nyt minulla on maisterinpaperit ja sävellän parhaillaan rock-oopperaa! Kyllä elämä on oikeasti ihanaa, kun saa olla osa sitä.

Koulun jälkeen ja lomalla sitä vaan jää aina iltaisin kotiin... Jonnekin meneminen on liian vaikeaa... eikä ystävän löytäminenkaan ole helppoa.

Minusta olisi kiva pelata jalkapalloa ulkona mutta muut eivät anna minun pelata heidän kanssaan. He sanovat että minä vain satuttaisin itseni... mutta hehän minua oikeasti satuttavat.

"Kanaähäkki"-teatteriryhmä perustettiin Iso-Britanniassa, vuonna 1974. Ryhmä koostuu 250:stä nuoresta näyttämötaiteilijasta. He ovat ryhmä köyhiä, rikkaita, vammaisia tai terveitä nuoria. He ovat kaikki tasa-arvoisia.

Mitä mieltä sinä olet?

1. Miksi lääkärit olivat sitä mieltä, että Paula tulisi jättää laitoshoitoon?
2. Miten Paula todisti vanhemmilleen, että hän pystyi ymmärtämään heitä?
3. Miten luulet, että Paulan äiti ymmärsi miten Paula kommunikoi hänen kanssaan?
4. Mikseivät lääkärit halunneet tehdä Paulalle leikkausta, joka pelasti hänen henkensä?
5. Mikä on auttanut Paulaa selviytymään elämästä? Miksi?
6. Mitä Paula tarkoittaa sanoessaan "elämä on ihanaa kun saat olla osa sitä"?

LOS Artikla 23:
Vammaisen lapsen erityistarpeet tulee huomioida ja hänen tulee saada nauttia täysipainoisesta ja hyvästä elämästä.

Tositarina

Aktivisti

Imran 17 vuotta, Pakistan

Äitini ei ymmärtänyt mistä immunisaatiossa oli kyse. Kun olin pieni, asuimme syrjäkylässä Pakistanissa, missä hyvin harva vanhemmista rokotutti lapsiaan. Klinikat olivat kaukana ja moni ajatteli, että vain varakkaat perheet rokotuttavat lapsiaan.

Sairastuin polioon ollessani neljävuotias. Sain korkean kuumeen. Vanhempani luulivat, että minulla oli flunssa ja antoivat minulle flunssalääkettä. Tilani paheni ja kuntoni heikkeni. He veivät minut naapurikylään terveydenhoitajan vastaanotolle. Hän antoi minulle lisää lääkkeitä, mutta kuntoni vain huononi entisestään. Lopulta isäni vei minut lähimpään kaupunkiin. Matka oli pitkä ja hän luuli että menehtyisin. Kun pääsimme sairaalaan, kokeista kävi ilmi että sairastin poliota, mutta siinä vaiheessa olin jo halvaantunut vyötäröstä alaspäin.

Vanhempani syyttivät itseään sairastumisestani, mutta minä en syytä heitä. He eivät ole käyneet kouluja eivätkä he tienneet, miten tärkeää rokottaminen on. Minä olen päättänyt tehdä kaikkeni, jotteivät toiset lapset sairastuisi polioon tai muihin sairauksiin, jotka voidaan välttää rokotuksilla. Käyn puhumassa kouluissa ja terveysasemilla. Lisäksi kierrän ystävieni kanssa ovelta ovelle, kertoen vanhemmille siitä miten rokottaminen voi auttaa heidän lapsiaan. Tunnen, että ihmiset todella kuuntelevat minua sillä he näkevät omin silmin, mitä heidän lapsilleen voi tapahtua jos heitä ei rokoteta. Vanhempani sanovat minulle, että he ovat minusta ylpeitä. Tunnen onnistuneeni, jos voin pelastaa yhdenkin lapsen kärsimykseltä.

LOS Artikla 24:

Lapsella on oikeus elää mahdollisimman terveenä ja saada tarvittaessa hoitoa.

Mitä mieltä sinä olet?

1. Miksi Imran on päättänyt kertoa kaikille rokottamisen tärkeydestä?
2. Mitä ihailtavia ominaisuuksia Imranilla on?
3. Tiedätkö mitä lastentauteja vastaan voidaan rokottaa? Jos et, ota selvää.
4. Miksi luulet että rokotukset ovat paljon harvinaisempia köyhissä kuin rikkaissa maissa?
5. Onko sinulla samantapaisia vahvoja mielipiteitä jostain asiasta kuin Imranilla? Mitä voisit tehdä asian hyväksi?

Lapsilla jotka ovat sodan, konfliktien tai luonnonkatastrofien uhreja sekä lapsilla jotka asuvat kaukaisilla alueilla, joissa ei ole omaa terveydenhuoltoa, on suurin riski sairastua tauteihin jotka voidaan välttää rokotuksilla.

Miljoonia vauvoja syntyy henkisesti jälkeenjääneenä siksi, että äidit kärsivät raskausaikana jodin puutteesta. UNICEF tukee maailmanlaajuisia kampanjaa, jossa jodia on lisätty ruokasuolaan.

UNICEF työskentelee yhdessä Maailman terveysjärjestön sekä Gates Foundationin kanssa lisätäkseen rokotettujen lasten määrää maailmassa.

1 Tunnista kyky!

Tavoitteet

- Tiedostaa mitä ongelmia vammaiset kohtaavat jokapäiväisessä elämässään.
- Kehittää näkemyksiä ja kykyjä joilla voidaan vastata vammaisten ihmisten tarpeisiin.
- Korostaa sitä miten tärkeitä piirteitä empatia ja myötätunto ovat.

Materiaalit

- Paperia ja kyniä (kohdat 1 ja 3)
- Liina silmien peittämiseksi sokkokävelyn ajaksi
- Tilannekortit (kopioitu ja leikattu)

Aika 45 minuutista 1 tuntiin.

Ohjeet

Tämä tehtävä on jaettu neljään eri osaan:

Osa 1 -esittely

Osa 2 -sokkokävely

Osa 3 -elekieli

Osa 4 -ovatko vammaiset ihmiset erilaisia?

Tämä on vakavasti otettava tehtävä, mutta siitä voi seurata hauskojakin tilanteita. Anna sen olla niin. Keskeytä vain, jos oppilaat tekevät jotain joka voi vahingoittaa toista pelaajaa tai jos he sanovat vammaisia alentavia asioita.

Osa 1 - esittely

1. Kerro että tutustutte tehtävän kautta siihen, miten vammaisuus saattaa vaikeuttaa vammaisten ihmisten elämää ja vaikuttaa siihen, mitä ihmiset heistä ajattelevat. Anna jokaiselle osallistujalle paperia ja pyydä heitä kirjoittamaan siihen lyhyesti heidän normaali yhden päivän ohjelmansa.
2. Pyydä seuraavaksi heitä kirjoittamaan lyhyesti siitä miten muut heitä kuvailisivat. Kerro heille että nyt he tulevat kokemaan miltä vammaisuus joskus tuntuu. Kerro myös että heidän kirjoituksiinsa palataan myöhemmin.

Osa 2 - sokkokävely

1. Jaa osallistujat pareihin. Anna heille sokkoliinat. Jokaisessa parissa tulee olla yksi joka esittää sokeaa ja toinen joka esittää hänen opastaan. Oppaan vastuulla on varmistaa että heidän parinsa on koko ajan turvassa. He saavat vastata yksinkertaisiin kysymyksiin heidän parinsa turvallisuuteen liittyen vain vastaamalla joko kyllä tai ei.
2. Pyydä ensin sokeita nousemaan ylös. Pyydä heitä muodostamaan rivi luokan edessä, ilman apua muilta osallistujilta.
3. Pyydä heidän parejaan viemään heidät kävelylle jonka aikana tulee kiivetä portaita ylös ja alas sekä mennä ulos jos mahdollista.
4. Kun he palaavat huoneeseen, anna oppaiden opastaa sokea parinsa tuolille istumaan.
5. Suo pareille muutama minuutti aikaa irtautua rooleistaan ja siirry kohtaan 3.

Kohta 3 - elekieli

1. Pyydä pareja vaihtamaan rooleja. Heistä, jotka olivat viimeksi oppaita tulee puhekyvyttömiä ja heidän pareistaan apulaisia.
2. Anna jokaiselle puhekyvyttömälle pelaajalle yksi seuraavalla sivulla olevista tilannekortteista. Kortteja ei tule näyttää parille. Anna apulaisille paperia ja kynä.
3. Puhekyvyttömien pelaajien tulee selittää apulaisille ongelmansa. He eivät saa kirjoittaa, sanoa eivätkä piirtää mitään. Apulaisten tulee sitten kirjoittaa ylös se mitä he uskovat partnerinsa yrittävän heille viestittää.
4. Kun puhekyvyttömät pelaajat ovat kommunikoineet niin paljon kuin pystyvät, heidän tulee näyttää roolikorttinsa apulaiselleen. Pyydä pelaajia kertomaan pareittain lyhyesti tarkoituksistaan, ongelmistaan ja turhautuneisuudestaan.

Osa 4 - Ovatko vammaiset erilaisia?

1. Pyydä oppilaita katsomaan kirjoittamaansa yhden päivän ohjelman. Pyydä heitä tällä kertaa kuvittelemaan että heistä olisi tullut sokeita, kuuroja ja mykkiä.
2. Miten heidän päivänsä muuttuisi? Mitä asioita olisi vaikea tai mahdoton tehdä? Minkälainen olo heille tästä tulisi?
Pyydä heitä lukemaan kuvauksensa joita he kirjoittivat itsestään tehtävän alussa. Näkisivätkö ihmiset heidät eri tavalla? Miten kuvaukset muuttuisivat?
3. Lopuksi kysy oppilailta muuttaisiko vammaisuus heitä heidän omasta mielestään. Miltä heistä tuntuisi jos ihmiset näkisivät heidät eri ihmisinä?

Keskustelu ja arviointi

Sokkokävely

Pyydä sokkokävelijöitä ja heidän avustajiaan vaihtamaan mielipiteitä tehtävästä.

- Miltä tuntui liikkua sokeana ilman apua?
- Mikä oli vaikeinta? Mikä oli hassua? Mikä oli pelottavaa?
- Kuinka vaikeaa oli luottaa toiseen ja olla luotettava?

Elekieli

- Miltä pareista tuntui tehtävän aikana?
- Mikä oli vaikeinta? Hauskinta? Pelottavaa?
- Oliko elekielellä kommunikointi vaikeaa?
- Oliko se, ettei toinen ymmärtänyt mitä yritti sanoa, turhauttavaa tai noloa?

Ovatko vammaiset erilaisia?

- Mikä oli yllättävintä mitä oppilaat oppivat tehtävästä?
- Ajattelevatko he nyt eri tavalla kun he seuraavan kerran tapaavat vammaisen henkilön?

Jatkotehtävät

- Jaa osallistujille kopiot viittomakielen aakkosista seuraavalta sivulta. Opetta heitä viittomaan nimensä ja tervehtimään viittomakielellä.
- Pyydä heitä ottamaan selvää oman tuttavapiirinsä vammaisista nuorista. Mikä heitä turhauttaa eniten? Voisivatko he auttaa millään tavalla? He voisivat esimerkiksi auttaa oman ikäisiä vammaisia lapsia ottamaan osaa erilaisiin sosiaalisiin tapahtumiin.
- Kuka on vastuussa vammaisten hyvinvoinnista alueella jossa asut? Kirjoita heille kirjeitä joissa ilmaiset huolesi.

Tilannekortit

Tilanne 1 Yritä selittää kaupan myyjälle että sinulla on todella huono olo, ilman että sanot sanaakaan. Tarvitset lääkettä, jota sinulla on kotona. Heidän tulisi soittaa heti äidillesi. Et voi puhua, kirjoittaa etkä piirtää mitään.	Tilanne 2 Olet koulussa. Yrität kertoa eräälle luokkatoverillesi että pidät paljon rullalautailusta (ihan niinkuin hankin) ja että kaupungissa on viikonloppuna todella hyvät rullalautakilpailut. Sinusta olisi hienoa mennä katsomaan kilpailua hänen kanssaan. Et voi puhua, kirjoittaa etkä piirtää mitään.
Tilanne 3 Olet bussipysäkillä ja haluat mennä bussilla seuraavaan suureen kaupunkiin. Sinun tulee ottaa selvälle mihin aikaan ja mistä seuraava bussi lähtee sekä kuinka paljon meno-paluulippu maksaa. Et voi puhua, kirjoittaa etkä piirtää mitään.	Tilanne 4 Yritä selittää opettajallesi ettet ole tehnyt kotiläksyjäsi koska kävit kaupungissa lääkärissä. Menit junalla, mutta paluumatkalla juna meni rikki ja olit kotona vasta kello 23. Olit väsynyt ja menit suoraan nukkumaan. Et voi puhua, kirjoittaa etkä piirtää mitään.

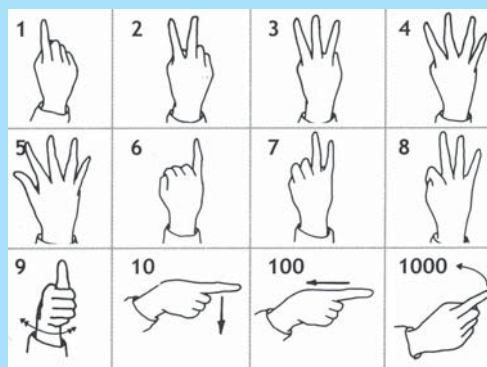
1 Viittomakieli

Voit käyttää sormiasi muodostamaan kirjaimia ja sanoja; joka kirjainta varten on olemassa esimerkkejä siitä, miten sormia tulee liikuttaa.

Sormiaakkoset

Numerot

Viikonpäivät

Ei

Hyvä; hyvin

Huono

Kävellä; kävely

Kiitos; kiittää

Lämmin, lämpö

Auttaa, apu

Nukkua

2 Mitä näet?

Tehtävä

- Herättää tietoisuutta vammaisten oikeuksista.
- Kehittää kuuntelu- ja kommunikaatiokykyjä.
- Korostaa empatiaa ja kunnioitusta ihmisarvoa kohtaan.

Materiaalit

- Valokuvia vammaisista lapsista, siteerauksia –paperi (seuraavalta sivulta)
- Iso paperi ja kyniä

Aika 45 minuutista 1 tuntiin.

Tehtävät

1. Pyydä oppilaita muodostamaan pieniä ryhmiä.
2. Jaa kopiot seuraavan sivun valokuvista (kullekin ryhmälle kaikki kuvat) ja pyydä oppilaita laittamaan ne eteenpäin kun he ovat itse nähneet ne.
3. Pyydä ryhmiä keskustelemaan kuvista. Mitä kuvissa on? Mitkä kuvat ovat positiivisia? Miksi? Mitkä ovat negatiivisia? Miksi?
4. Jaa siteerauksia-paperi. Selitä, että kommentit joita paperille on kirjoitettu ovat kaikki vammaisten nuorten sanomia. Anna oppilaille aikaa lukea kommentit sekä keskustella niistä ryhmissänsä.
5. Kysy heiltä mitkä ovat lainausten välittämät tärkeimmät viestit.

Keskustelu ja arviointi

1. Aloita kertaamalla tehtävän tarkoitus ja kerro sitten siitä, mitä oppilaat oppivat.
2. Oliko vaikea löytää kuvia joilla selittää lainauksia?
3. Valitsivatko kaikki osallistujat samat kuvat samoilla siteerauksilla, vai oliko osallistujilla hyvin erilaisia ajatuksia siitä, mitä eri lainaukset tarkoittivat? Miten erilailla me kukin näemme maailman?
4. Kertaa lista taululle. Mitkä valokuvat valittiin useimmiten? Mikä kuvissa oli erikoista? Miksi ne valittiin niin usein? Oliko koolla tai värillä merkitystä, vai oliko se mitä kuva esitti tärkeintä?
5. Mitä kuvat kertoivat oppilaille vammaisten ihmisten oikeuksista? Pystyvätkö oppilaat nyt pikku hiljaa tunnistamaan eri vammaisuuksia? Miten vammaisuus vaikuttaa ihmisten elämään?

Jatkotehtävät

Pyydä ryhmiä yhdistämään erilleen leikattuja kuvia ja erilleen leikattuja siteerauksia toisiinsa. Kuvan ja tekstin voi yhdistää tekemällä myös juliste, jolloin sen tekemiseen voi kulua pidempi aika. Julistetta voi kuvittaa myös piirtämällä tms.

"Vammaiset ihmiset vaativat oikeuksiansa eri puolilla maailmaa. Vaadimme tunnustusta jonka ansaitsemme. Älä sääli meitä, vaan ota aktiivisesti osaa ja tue meitä!"

"Näkyvyys tekee ihmisestä haavoittuvaisen. Näkymättömyys tekee ihmisestä vieläkin haavoittuvaisemman."

"Ei ole olemassa nuorisokerhoja joihin pääsisin sisälle rullatuolillani. Sama ongelma on melkein kaikessa nuorille järjestetyssä vapaa-ajanvietossa."

"En pidä siitä että lapsia kuten minä esitetään avuttomina. Kyllä, tarvitsemme apua, muttemme tarvitse sitä että kunniamme otetaan pois."

"Me emme selviäisi ilman huumoria ja itseironiaa."

"Koulun jälkeen ja lomalla sitä vaan jää aina iltaisin kotiin... Jonnekin meneminen on liian vaikeaa... eikä ystävän löytäminenkaan ole helppoa."

"En voi kuunnella radiota, en ymmärrä televisiota enkä käy poliittisissa kokouksissa, sillä en kuule. Mutta minulla on paljon sanottavaa."

"Minusta olisi kiva pelata jalkapalloa ulkona mutta muut eivät anna minun pelata heidän kanssaan. He sanovat että minä vain satuttaisin itseni... mutta heidän minua oikeasti satuttavat."

"Kaupan omistaja luuli auttavansa minua päästämällä minut kassalla muiden ohi. Mutta minä haluan että minua kohdellaan niinkuin muitakin."

"Joskus suurin haaste on asenteiden muuttaminen, ei vain koulussa mutta myös perheessä ja ystäväpiirissä."

11-vuotias tyttö, jolla on Down-syndrooma, leikki pikkupojan kanssa rannalla.
"Oletko vammainen?" poika kysyi. "Ei, olen Daisy", tyttö vastasi ja he jatkoivat leikkiään.

3 Kahden yhteisön tarina

Tavoitteet

- Ymmärtää enemmän hiv- aidiin liityvästä leimautumisesta.
- Opettaa nuoria kunnioittamaan ihmisiä joilla on hiv-aids.

Materiaalit

- Kopioita osiosta "Kahden yhteisön tarina": yhteisöistä A ja B
- Kyniä

Aika 45 minuutista 1 tuntiin.

Tehtäviä

1. Esittele tehtävä vetämällä keskustelua hiv-aidsista. Ota selville, kuinka paljon oppilaat tietävät niistä (esimerkiksi siitä miten hiv:in voi saada ja miten ei).
2. Pyydä oppilaita työskentelemään pareissa.
3. Jaa jokaiselle parille kopio yhteisöistä A ja B.
4. Kerro oppilaille, että tämä on tositarina Ryandosta, jolla on hiv ja joka muutti A-yhteisöstä B-yhteisöön.
5. Lue tarinat luokalle.
6. Pyydä luokkaa lukemaan tarinat uudestaan itsekseen ja vastaamaan sivun alalaidassa oleviin kysymyksiin. Varaa tähän 15 minuuttia aikaa.
7. Käy vastaukset läpi yhdessä oppilaiden kanssa.

Keskustelu ja arviointi

Aloita tehtävä kysymällä oppilailta:

1. Mitä mieltä olet A- ja B-yhteisöjen jäsenistä?
2. Miksi yhteisöt ovat niin erilaisia?
3. Miksi ihmiset syrjivät toisiaan?
4. Miksi on tärkeää olla tekemättä sitä?
5. Mitä voisit tehdä, jos kuulisit jonkun puhuvan alentavasti ihmisestä jolla on hiv-aids?
6. Mikä olisi kaikkein vaikeinta jos sukulaisellasi tai ystävälläsi todettaisiin hiv tai aids?
7. Mikä olisi kaikkein vaikeinta ihmiselle, jolla on hiv tai aids?

Vaihtoehtoja

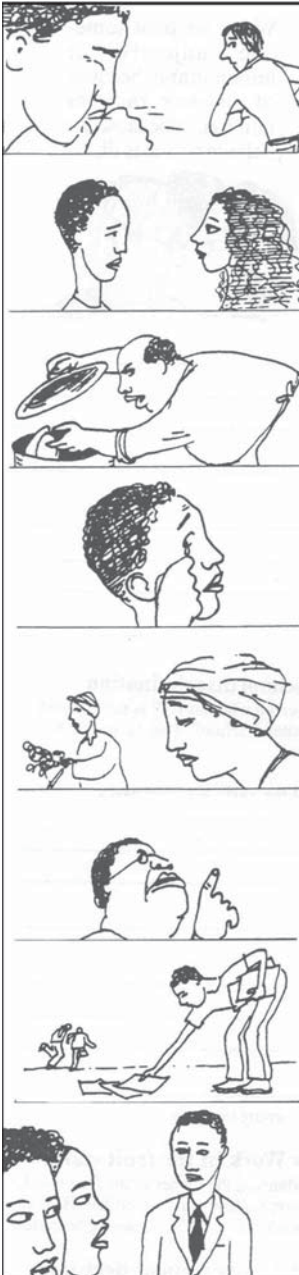
Ryhmälle, jonka jäsenet ovat 14-17 -vuotiaita: pyydä heitä lukemaan tarina ääneen luokalle.

Jatkotehtävät

- Järjestä ryhmäkeskustelu hiv-aidsista. Ota selville kuinka paljon oppilaat oppivat hiv-aidsista tehtävän ansiosta.

Kahden yhteisön tarina - yhteisö A

a) Joka kerta kun yskin, ihmiset kääntyivät katsomaan kuinka lähellä heitä olin. Kun astuin ulos kirkosta, ihmiset käskivät lapsiaan pysymään kaukana minusta.

b) Eräänä päivänä menin katsomaan ystävääni. Hän ei vaikuttanut iloiselta minut nähdessään. "Mikä hätänä?" kysyin. "Vanhempieni mielestä meidän ei tulisi enää tavata toisiamme", hän mutisi.

c) Ravintolan omistaja tunnisti minut kun pyysin häneltä vesilasillista. Hän ei suostunut antamaan minulle lasillista. Sen sijaan hän antoi minulle limsapullon. Kun sain ateriani loppuun hän heitti kaikki käyttämäni astiat menemään.

d) Vanhempani kuulivat ystävältään että opettajani ei halunnut minun enää palaavan kouluun. "En voi uskoa tätä", sanoin. "Hän on paras opettajani".

e) Äidilläni oli kaikkein vaikeinta. Neljä hänen työtoveriansa ei edes puhunut hänelle. Ruokakaupassa hänen ei annettu koskea ruokaan. Jotkut kaupat eivät edes ottaneet vastaan hänen rahojaan.

f) Koulussa olevien lasten vanhemmat varoittivat heitä minusta, joten he pysyttelivät minusta kaukana. Minulle sanottiin että minun tulisi käyttää kertakäyttölautasia ja -mukeja. Lusikat ja haarukat voitaisiin heittää menemään kun olin syönyt. Minun ei tulisi käyttää vessaa eikä juoma-automaattia. Joku varasti kirjani ja kirjoitti siihen rumia asioita minusta. He heittivät kirjan kadulle ja juoksivat pois nauraen.

g) Kukaan ei suostunut pelaamaan kanssani ja kun pyysin tyttöjä tansseihin, he eivät tulleet. Heidän vanhempansa olivat sanoneet heille, ettei heidän tulisi tulla lähellekään minua.

Mitä luulet, mitkä kolme kommenttia loukkasivat Ryandoa eniten?

Kaikista loukkaavimmat:	Syyt miksi:

- Yhteisö B

a) Eräs yhteisön oppilas tuli katsomaan minua. "Haluan toivottaa sinut tervetulleeksi kouluumme", hän sanoi. "Nyt sinä tunnet jo jonkun kun tulet ensimmäisenä päivänä kouluun". Minulle selvisi että koulun hallitus oli puhunut oppilaille ja opettajille siitä, miten aidsin voi saada ja näin ollen heillä ei ollut mitään pelättävää. Suhtautuminen oli täysin erilaista kuin A-yhteisössä.

b) Lapset kertoivat vanhemmilleen, miten aidsin voi saada ja etteivät he pelänneet minua ja että he halusivat olla kanssani koulussa. Eräässä perheessä lapsia vaadittiin jäämään kotiin mutta he eivät suostuneet siihen. Kun astuin ensimmäistä kertaa luokahuoneeseen, monet lapsista sanoivat minulle: "Hei Ryando! Istu minun viereeni!". Eräässä toisessa luokassa nätti tyttö pyysi minua tekemään parityön hänen kanssaan.

c) Kysyin äidiltäni voisinko pyytää ystävältäni Alyssalta (hän on ulkomaalainen ystäväni) läksiäissuukon. Äitini sanoi että Alyssa sanoisi kuitenkin ei. Sain häneltä suukon ja halauksenkin. Tunsin olevani maailman onnellisin ihminen.

d) Kuuluisa jalkapallonpelaaja kävi yhteisössämme pelaamassa ja kutsui minut ja perheeni katsomaan ottelua. Ottelun jälkeen hän kirjoitti nimensä kirjaani ja sanoi olevansa ylpeä minusta.

e) Kun täytin 18 vuotta, sain töitä torilta vihanneskojusta. Ansaitsin ensimmäistä kertaa itse omat rahani. Pomoni otti varmaan suuren riskin palkatessaan minut. Suurin osa ihmisistä oli todella mukavia ja he pysähtyivät aina ostamaan minulta ja juttelemaan kanssani.

f) Kirkossa oli todella erilaista. Ihmiset pysähtyivät puhumaan minulle ja laskivat kätensä olkapäälleni. Jotkut jopa ostivat meille ruokaa kuten leipää, hedelmiä ja hilloa. Kun sairastuin, he toivat meille kotiin kokonaisen aterian. Se todella auttoi äitiä.

Mitä luulet, mitkä kolme kommenttia tästä yhteisöstä auttaisivat kaikkein eniten?

Kommentit, jotka auttaisivat eniten:	Sytä miksi:

Lisätietoa

Halutessasi lisätietoa vammaisuuteen liittyvistä asioista, tutustu seuraaviin internet-sivuihin:

www.kynnys.fi
www.vane.to
www.fidida.fi
www.kl-deaf.fi

USKONTO JA ALKUPERÄ

Sisällysluettelo

Taustatietoa	64
Tositarinoita	
Rasismi ja terrorismi	65
Etnisten vähemmistöjen syrjintä	66
Reilua peliä?	67
Tehtävät:	
① Turvaan-peli	68
② Minä uskon, sinä uskot	73
③ Kulttuurit tutuksi	76
④ Urheilu yhdistää, rasismi erottaa	78
Lisätietoa	80

Taustatietoa

Maailmassa on yli 30 miljoonaa ihmistä, jotka elävät pakolaisina joko ulkomailla tai kotimaassaan; ihmisiä, jotka ovat etsineet turvaa kotimaansa ulkopuolelta ja ihmisiä, jotka on ajettu kotimaastaan. Suurin osa pakolaisuudesta on sotien seurausta.

Suvaitsemattomuus voi johtaa syrjintään ja syrjintä vainoihin. Useimmat sodat ja siviililoukkaukset johtuvat uskonnollisesta etnisestä suvaitsemattomuudesta. Pahimpia seurauksia ovat olleet juutalaisvainojen ja Ruandan kansanmurhan tapaiset tragediat. Kun poliittisten ja taloudellisten pakolaisten määrä kasvaa koko ajan, on etninen syrjintä suuri ongelma. Juutalaiset ja romanit ovat kokeneet vainoa jo vuosisatojen ajan.

Monissa maissa on jo monen polven siirtolaisia. Siirtolaiset voivat kokea ristiriitaisia tunteita uuden ja entisen kotimaansa suhteen. Jopa kolmannen polven siirtolaiset saattavat tuntea oikeaksi kotimaakseen isoisoivanhempiansa kotimaan. Tutkimusten mukaan parhaiten selviävät ne nuoret, jotka hyväksyvät vanhempiansa kulttuurin, mutta ovat sopeutuneet myös uuteen valtakulttuuriin.

Ennakkoluulojen takana on usein tietämättömyys. Tutkimusten mukaan koulutus on paras keino syrjintää ja suvaitsemattomuutta vastaan. Tässä osiossa eläydytään turvapaikanhakijoiden, toisen polven pakolaisten sekä erilailla ajattelevien ihmisten asemaan. Suvaitsevaisuus lisääntyy, kun nuoret voivat kokea itse, miltä tuntuu olla eri maassa ja kulttuurissa kasvanut ihminen.

UNICEF haluaa saada jokaisen aikuisen ja lapsen rakentamaan kanssaan maailman, jossa lapsen oikeus arvokkaaseen ja turvalliseen elämään toteutuu.

Tositarinoita

Rasismi ja terrorismi

Abdul, 14 vuotta, Englanti

Minua syrjitään ihonväriini vuoksi. Lisäksi minua kiusataan sen takia että olen muslimi. Syyskuun 11. Yhdysvaltain terroristi-iskujen jälkeen syrjinnän määrä kasvoi. Lapset vain laskivat leikkiä Bin Ladenista mutta aikuiset olivat aggressiivisempia. Olen yrittänyt jättää asian omaan arvoonsa, mutta minua todella huolestuttaa se, minkälainen vaikutus samankaltaisilla tapahtumilla voi olla muslimiyhteisöön. Äitini ei uskaltanut edes kävellä kadulla ilman että olisi tuntenut olonsa uhatuksi.

Olen käynyt samassa moskeijassa Lontoon keskustassa koko ikäni mutta syyskuun 11. jälkeen en ole enää uskaltanut mennä sinne. Rukoustemme aikana moskeijaa kivitettiin ja ihmisiä tunkesi sisälle moskeijaan huutamaan meille. Se, että muutaman ihmisen tietämättömyys vaikutti siihen miten pystyin elämään jokapäiväistä elämääni, todella vaivasi minua. Tiedätkö mikä oli todella omituista? Sen jälkeen kun Iso-Britannia ja Yhdysvallat hyökkäsivät Irakiin ihmiset olivat myötätuntoisempia muslimeja kohtaan. Uskon että niin moni ihminen oli sotaa vastaan juuri sen takia että he näkivät että irakilaiset olivat syyttömiä. He olivat syyttömiä muslimeja, joten ihmiset huomasivat etteivät kaikki muslimit ole terroristeja.

Minusta se ei ole reilua, että kaikkien muiden normaalien teini-ien tuottamien paineiden lisäksi joudumme nyt huolehtimaan kaiken aikaa myös asioista kuten rasismista, terrorismista ja sodasta. Se mikä on meille (ainakin kaikille nuorille joiden kanssa olen asiasta puhunut) vielä pelottavampaa on se, että nämä pelot eivät ole vain kuviteltuja vaan ne ovat totisinta totta. Ne ovat osa monen kasvavan nuoren jokapäiväistä elämää nykymaailmassamme. Tiedätkö mitä mieltä olen? Uskon että maailma olisi parempi paikka jos nuoret johtaisivat sitä. Olemme paljon suorapuheisempia kuin aikuiset ja meillä on voimakas oikeudenmukaisuuden tunne. Me emme olisi ikinä hyökänneet New Yorkiin tai Irakiin.

Kaikissa valtauskonnoissa on jotain samaa. Olen vakuuttunut siitä että kristityt, muslimit, buddhalaiset, hindut, juutalaiset ja muut voivat tehdä yhdessä työtä ihmisten kärsimysten helpottamiseksi sekä rauhan edistämiseksi. Jimmy Carter, Nobelin rauhanpalkinnon voittaja vuonna 2002

Se, joka hyväksyy pahuuden protestoimatta sitä vastaan, tekee yhteistyötä pahuuden kanssa. Martin Luther King

Länsi-Euroopassa yli 40 prosenttia UNICEFin haastattelemissa lapsista sanoi, että lapsia joilla on erilainen etninen tausta kohdellaan heidän kotimaassaan epäoikeudenmukaisesti.

Mitä mieltä sinä olet?

1. Miksi Abdulin mielestä häntä on syrjitty enemmän syyskuun 11. jälkeen?
2. Miksi asenteet muuttuivat Irakin sodan syttymisen jälkeen?
3. Mikä on Abdulin mielestä kaikkein pelottavinta?
Kuvittele olevasi Abdul. Kuvittele että olet saanut mahdollisuuden puhua televisiossa julkisesti rasismia vastaan. Tee parityönä suunnitelma lausunnosta ja suunnittele lopullinen lausunto ja kirjoita ne ylös.

LOS Artikla 30:
Vähemmistöryhmään tai alkuperäiskansaan kuuluvalla lapsella on oikeus ryhmänsä kulttuuriin, uskontoon ja kieleen.

Tositarinoita

Etnisten vähemmistöjen syrjintä

Vesna, 18 vuotta, Bosnia

"Näin erään kaupan ikkunassa ilmoituksen jossa haettiin myyjää. He hakivat työhön 17-20 -vuotiasta nuorta. Olen 18-vuotias ja työtön, joten astuin kauppaan sisälle kysymään lisätietoa työpaikasta. Heti kun myymäläpäällikkö näki että olen romani, hän pyysi minua palaamaan takaisin joskus toiste. Syyksi hän sanoi sen että työhön ei ollut tullut tarpeeksi hakemuksia. Siinä tapauksessahan hänen olisi pitänyt haluta haastatella minua saman tien! Palasin kauppaan vielä kaksi kertaa ja kummallakin kerralla minulle sanottiin samaa.

Menin kauppaan uudestaan noin viikon päästä. Ilmoitus avoimesta työpaikasta oli vieläkin ikkunassa. Myymäläpäälliköllä ei ollut aikaa nähdä minua, mutta minulle kerrottiin että paikka oli jo mennyt. Kun lähdin kaupasta olin niin poissa tolalta että pyysin erästä ystävääni, joka ei ole romani, menemään kauppaan kysymään tietoa samasta työpaikasta. Kun hän astui kaupasta ulos, hän kertoi että häntä oli pyydetty haastatteluun maanantaina. Tämä oli myymäläpäällikön vastaus asiaan: "Minusta tuntui että Vesnan ei olisi hyvä olla täällä töissä sillä hänen jokapäiväinen työmatkansa olisi liian pitkä. Kauppaa on vaikea vetää jos henkilökunta on aina myöhässä. Työllistän mieluummin jonkun joka asuu tällä alueella."

Iso osa Bosnia ja Hertsegovinan romaneista on työttömiä. UNICEF tukee romanilasten koulutusohjelmia sekä ohjelmia joiden tavoitteena on saada nuoret romanit sopeutumaan yhteiskuntaan joissa he elävät.

Mitä mieltä sinä olet?

1. Uskotko että Vesnaa syrjittiin? Miksi?
2. Miten Vesnan olisi pitänyt reagoida tilanteeseen?
Näin Vesna toimi: Monissa maissa on lainsäädäntöjä syrjintää vastaan. Vesna vei juttunsa eurooppalaiseen oikeuteen joka toimii syrjäytymistä vastaan. Oikeus oli yhtä mieltä siitä, että häntä oli syrjitty. Tyttö joka sai työpaikan oli 16-vuotias ja valkoihoinen ja asui saman matkan päässä kaupasta kuin Vesna.
3. Tiedätkö mitään etnistä vähemmistöä omassa maassasi jota syrjitään? Miksi sellaista tehdään? Mitä mieltä olet tästä?
4. "Tietämättömyys vahvistaa ennakkoluuloja ja aiheuttaa syrjintää."

Keskustelkaa aiheesta; miten tämä liittyy Vesnan tarinaan.

Yhteiskuntaa tulisi arvioida sen perusteella, miten se kohtelee vähemmistöjään. Mahatma Gandhi

Älä milloinkaan epäröi korottaa ääntäsi... epäoikeudenmukaisuutta, valheita ja ahneutta vastaan. Jos ihmiset kaikkialla maailmassa tekisivät niin... se muuttaisi maailman. William Falkner

LOS Artikla 39:
Väärinkäytösten uhriksi joutunutta lasta on autettava toipumaan ja hänen sopeutumistaan yhteiskuntaan on edistettävä.

Tositarinoita

Reilua peliä?

Earl Barrett, Englanti

Minusta tuli yksi niistä jalkapalloilijoista, joiden pelatessa yleisö hulluuntuu. Mutten ole aina ollut sellainen. Kun aloitin jalkapallon peluun, olin varapelaaja eikä peleissämme ollut paljon katsojia. Kuulin kaiken mitä he sanoivat. Kentällä oli muitakin tummaihoisia pelaajia kuin minä, mutta ainoa asia jonka muistan on se, kun pallo tuli minulle ja kuulin yleisön matkivan apinan ääniä.

Nyt kannattajani kunnioittavat minua jalkapalloklubin legendana ja minulla on hyviä muistoja jalkapallon pelaamisesta maani puolesta. Muistan miten vuosia sitten rasismista tuli peleissä niin suuri ongelma, että peleihin lähetettiin siviilipukuisia poliiseja selvittämään kuka ääntelyn aloitti. Minun oli totuttava rasismiin mutta se sattuu todella paljon, varsinkin nuorena. Muistan menneeni paikalliseen ravintolaan kotini lähelle kun olin vielä teini-ikäinen. Heti kun olin astunut ovesta sisään, valkoihoinen mies rupesi huutamaan rumia päin naamaani. Sitten hän heitti tuhkakuppeja ja vesikannuja minua päin. Menin kotiin ja itkin. En voinut uskoa että aikuinen mies pystyi vihaamaan niin paljon ihmistä, jota hän ei edes tuntenut. Tunsin melkein häpeää, vaikka en ollut tehnyt mitään väärin. Pelkästään asian ajatteluun saa vieläkin sisälläni kuohumaan.

Mitä mieltä sinä olet?

1. Oletko koskaan ollut rasisimin kohteena urheillessasi, erityisesti jalkapalloa pelatessasi?
2. Mitä asialle pitäisi mielestäsi tehdä?
3. Ota selvää taistelevatko urheiluyhdistykset (esim. jalkapallo-seurat) rasismia vastaan omassa maassasi.
4. Tuleeko mieleesi tapoja, joilla urheilua voitaisiin käyttää tai käytetään aseena rasismien vastaisessa taistelussa?
5. Tee tutkimusta ja etsi esimerkki, jossa urheilua on käytetty taistelussa rasismia vastaan tai välineenä hajonneiden ihmisryhmien jälleenyhdistämisessä.

Neljävuotias poika leikki ulkona. Kun hän tuli sisälle, hänen isänsä kysyi häneltä minkä värinen hänen leikkikaverinsa oli. Poika vastasi: "Odota hetki, isi, menen ulos tarkistamaan!"

Kysy mitkä ovat hyviä puoliani, älä ihonväriäni. Arabialainen sanonta

LOS Artikla 19:

Lasta on suojeltava kaikelta väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä.

LOS Artikla 31:

Lapsella on oikeus lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan sekä taide- ja kulttuurielämään.

1 Turvaan-peli

Tavoitteet

- Tutustuttaa nuoret turvapaikanhakijoiden kohtaamiin ongelmiin.
- Rohkaista nuoria tuntemaan sympatiaa turvapaikanhakijoita kohtaan.

Aika 45 minuutista 1 tuntiin.

Materiaalit

- Taulu
- Valokopioita Turvaan -pelilaudasta
- Valokopioita Turvaan -pelikorteista
- Leikkaa kortit irti ja kirjoita niiden taakse joko ? tai !
- Valokopioita pelin säännöistä
- Noppa (1 kpl/ peli)
- Pelinappuloita – esim. nappeja (2 kpl/ pelaaja)
- Pelaajien määrä: 2-4

Ohjeet

1. Esittele peli kysymällä pelaajilta, tietävätkö he mikä turvapaikanhakija on.
2. Kysy heiltä tuleeko heille mieleen syitä miksi ihmisistä tulee turvapaikanhakijoita. Kirjoita osa syistä taulun oikealle laidalle. Kysy oppilailta tietävätkö he mistä maista heidän omaan maahansa tulee turvapaikanhakijoita. Kirjoita osa maista taululle, vasemmalle laidalle.
3. Katso sitten, osaavatko pelaajat yhdistää maita juuri kirjoittamiisi syihin.
4. Kysy mitä mieltä he ovat, onko ihmisen helppo lähteä hakemaan turvaa vieraasta maasta? Mihin ongelmiin turvapaikanhakijat saattavat törmätä etsiessään uutta kotimaata?
5. Jaa luokka neljän hengen ryhmiin. Kerro heille, että seuraavaksi pelataan lautapeliä. Jokaisella ryhmällä tulee olla oma taulu, yksi noppa, pelikortteja (?- ja ! -kortteja) ja kahdeksan pelinappulaa (neljä paria). Kerro oppilaille että pelinappulat edustavat kahta turvapaikanhakijaa, jotka tulevat samalta puolelta maailmaa (esim. Länsi-Afrikka). Heidän tavoitteensa on päästä määränpäämaahansa ennen muita. Matkalla he törmäävät haasteisiin. Joka kerta kun he päätyvät kysymysmerkillä varustettuun ruutuun, heidän tulee ottaa yksi ?-kortti. Pelin viimeisessä vaiheessa heidän tulee ottaa !-kortteja. Jokaiseen korttiin on kirjoitettu jotain, johon oikeat turvapaikanhakijat törmäävät matkallaan parempaa elämää kohti.
6. Anna pelaajien pelata (ohjeet pelikorttien yhteydessä).

Keskustelu ja arviointi

- Aloita kysymällä oppilailta mitä mieltä he olivat pelistä. Kuinka helppoa oli päästä Turvalliseen maahan? Tuntuivatko Turvaan-pelikortit reiluilta?
- Pyydä osallistujia miettimään mitä he voisivat tehdä omalla kotipaikkakunnallaan asuvien pakolaisten tai maahanmuuttajien hyväksi. Minkälaista apua he tarvitsisivat, jotta uuteen yhteiskuntaan sopeutuminen kävisi helpommin?
- Kysy seuraavat kysymykset:
Mitä tapahtuu kun turvapaikanhakija anoo turvapaikkaa maassasi?
Tiedätkö, mitä heidän pitää tehdä jos he haluavat hakea turvapaikkaa?
Mistä maista maasi pakolaiset tulevat?
Miksi he ovat pakolaisia?
Olisiko se sinusta oikein, jos vain varakkaiden ihmisten sallittaisiin tulla maahasi?

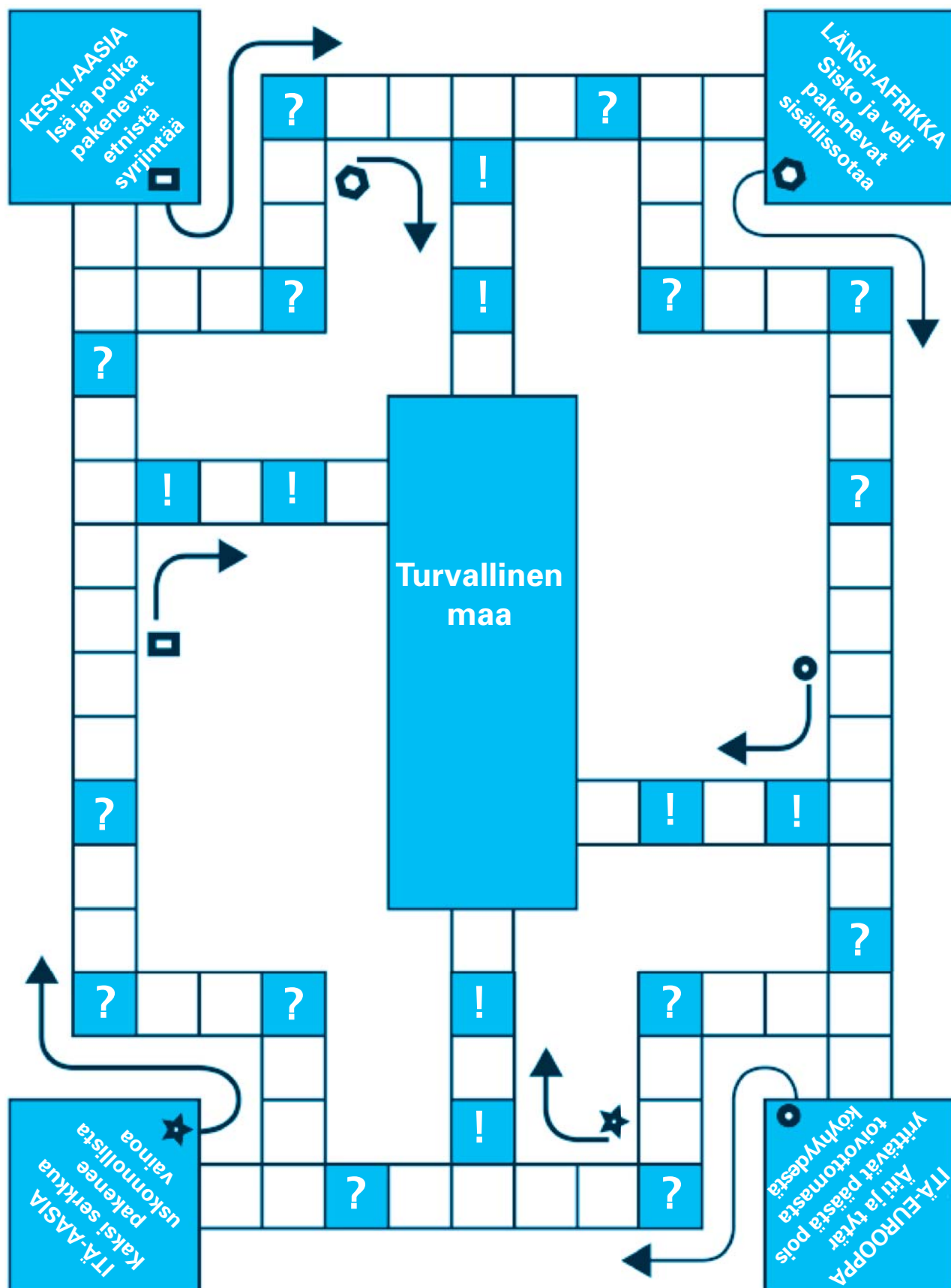
Jatkotehtävät

- Kutsu pakolainen tai maahanmuuttaja luokkaan kylään. Pyydä häntä kertomaan luokalle mistä hän tulee ja miksi hän joutui lähtemään kotimaastaan. Miten hän matkusti ja mitä kaikkea hänelle tapahtui matkan varrella? Miltä elämä hänestä tuntui, kun hän saapui Suomeen? Kysy häneltä, mikä asia olisi auttanut häntä, kun hän saapui ensimmäistä kertaa maahan. Kehittele tehtävän jälkeen ideoita ja käytännön toimia, joita ryhmä voisi tehdä auttaakseen paikallisia maahanmuuttajia.
- Ota yhteyttä järjestöön, joka tekee työtä pakolaisten hyväksi ja selvitä miten voit tukea heitä (esim. SPR:n ystäväpalvelu).
- Tee tutkimus kuuluisista pakolaisista. Kun oppilaat ovat valinneet henkilön, pyydä heitä ottamaan selvää, mistä maasta he ovat kotoisin, miksi he lähtivät pakoon ja mitä he ovat sen jälkeen savuttaneet. Pyydä oppilaita etsimään pakolainen, joku jonka kaikki tuntevat mutta jonka kukaan ei tiennyt olevan pakolainen. Valmista projektin pohjalta juliste koko luokan nähtäväksi.

Esimerkkejä kuuluisista pakolaisista:

- Pyhä Dalai Lama 1935 Tiibetistä
- Albert Einstein (1879-1955) Saksasta
- psykologi Sigmund Freud (1856-1939) Itävaltasta

1 Turvaan-pelilauta

1 Turvaan-pelin kysymysmerkit

? Olet surullinen koska jouduit jättämään perheesi ja ystäväsi ja olet huolestunut matkasta, joka sinulla on vielä edessä. Ota askel taaksepäin.	? Rajavartijat pyytävät lahjusta. Sinulla ei ole yhtään rahaa. Ota askel taaksepäin.	? Vanha naapurisi tunnistaa sinut pakolaisleirillä. Hän esittelee sinut ihmisille, joista on sinulle hyötyä. Ota askel eteenpäin.
? Salakuljettaja tarjoaa viemään sinut nopeasti määränpää maahasi. Ota askel eteenpäin.	? Salakuljettaja ottaa rahasi ja laittaa sinut kuorma-autoon 50:n muun pakolaisen kanssa. Kuorma-auto hylätään kahden päivän päästä. Ota neljä askelta taaksepäin.	? Salakuljettaja myy sinut työläiseksi. Ota neljä askelta taaksepäin.
? Sinut ryöstetään. Sinulta viedään kaikki rahasi ja koko omaisuutesi. Ota kolme askelta taaksepäin.	? Pelastat lapsen hengen ja sinusta tulee paikallinen sankari. Sinulle tarjotaan apua rajan ylityksessä. Ota kolme askelta eteenpäin.	? Sukulainen jonka kanssa olet matkalla on hyvin sairas ja sinun täytyy hakea apua. Ota yksi askel taaksepäin.
? Yrität päästä toiseen maahan piiloutumalla junan alle. Putoat kyydistä ja loukkaannut vakavasti. Ota kolme askelta taaksepäin.	? Kuulet, että isoisäsi, joka jäi kotikylääsi, on menehtynyt. Olet erittäin järkyttynyt. Ota askel taaksepäin.	? Löydät henkilön, joka tarjoaa sinulle ruokaa ja suojaa vastapainoksi työstä. Ota askel eteenpäin.
? Paikalliset ihmiset, jotka eivät halua muukalaisia kyläänsä huutelevat sinulle ja heittävät sinua kivillä. Ota askel taaksepäin.	? Koko omaisuutesi varastettiin sillä aikaa kun nukuit. Ota kolme askelta taaksepäin.	? Rekkakuski lupaa viedä sinut määränpäämaahasi jos annat hänelle kaikki rahasi. Mene suoraan turvapaikkamaahasi.

1 Turvaan-pelin huutomerkkikortit

! Turvapaikkakäsittelysi viivästyy, koska sinulla ei ole henkilöllisyystodistusta. Ota kaksi askelta taaksepäin.	! Sinut pidätetään ja sinulle sanotaan, että sinut viedään takaisin kotimaahasi niin pian kuin mahdollista. Ota kuusi askelta taaksepäin.	! Olet saamassa ilmaista oikeusapua turvapaikanhakuprosessiin. Ota askel eteenpäin.
! Laman vuoksi kaikki suhtautuvat epäilevästi turvapaikan hakijoihin. Ota kaksi askelta taaksepäin.	! Opit pikkuhiljaa vastaanottomaasi kieltä ja saat ystäviä. Ota askel eteenpäin.	! Sinua on syytetty perustettomasti varastamisesta. Ota kaksi askelta taaksepäin.
! Turvapaikan hakijoita koskeva laki on muuttunut. Nyt sinulla on huonommat mahdollisuudet turvapaikkaan valitsemassasi maassa. Ota kaksi askelta taaksepäin.	! Sinut on pyydetty puhumaan kokemuksistasi paikalliseen kouluun. Kaikki ovat todella mukavia sinua kohtaan. Ota askel eteenpäin.	! Hakemuksesi on hyväksytty. Olet nyt uuden kotimaasi kansalainen! Mene suoraan Turvalliseen maahan.

Säännöt:

1. Aseta turvapaikanhakija-pelinappulat pelilaudalle. Vanhin pelaaja aloittaa ja peli etenee myötäpäivään.
2. Kun heität kuutosen, saat palauttaa toisen pelaajan turvapaikanhakijan takaisin lähtöruutuunsa.
3. Heitä noppaa kerran jokaista vuoroa kohden ja liikuta turvapaikan hakijoitasi nopan osoittama määrä ruutuja eteenpäin.
4. Jos päädyt ruutuun, jossa on kysymys- tai huutomerkkin kuva, ota kysymys- tai huutomerkkikortti korttipakasta. Seuraa ohjeita ja laita kortti pakan alimmaiseksi.
5. Jos päädyt ruutuun jossa on jo turvapaikan hakija, sano "liikaa turvapaikanhakijoita" ja lähetä turvapaikan hakijat takaisin kotimaahansa (josta hän aloittaa pelin alusta). Jos oma turvapaikanhakijasi päättyy samaan ruutuun missä toinen turvapaikanhakijasi jo on, muodostuu tiesulku eikä kukaan voi ohittaa sinua ennen kuin olet liikkunut.
6. Ensimmäinen pelaaja, joka saa molemmat pelinappulansa Turvalliseen maahan, voittaa. Turvalliseen maahan pääsee vain heittämällä tasaluvun.

Sinulla on pitkä ja vaikea matka edessäsi. Onnea matkaan!

② Minä uskon, sinä uskot

Tavoitteet

- Tutustuttaa oppilaat eri uskontoihin
- Tutustuttaa heidät niiden välisiin eroihin.

Aika 45 minuutista 1 tuntiin.

Materiaalit

- Suuria paperiarkkeja ja kyniä
- Taulukko Maailman valtauskontoja, jossa uskonnot on laitettu järjestykseen jäsenten lukumäärän perusteella
- Tyhjä uskontokaavake

Ohjeet

1. Esittele tehtävä oppilaille. Kysy heiltä tietävätkö he paljon eri uskonnoista. Pyydä heitä nimeämään mahdollisimman monta eri uskontoa (valtauskontoja, paikallisia uskontoja jne).
2. Anna aikaa viisi minuuttia ja kysy sitten, mitä eri uskontoja he muistivat. Kirjoita vastaukset taululle. Katso taulukkoa "maailman tärkeimmät uskonnot", jossa uskonnot ovat jäsenmäärän mukaisessa järjestyksessä. Kuinka monta niistä luokka osasi nimetä? Mistä uskonnoista he eivät olleet koskaan kuulleetkaan?
3. Kysy luokalta mitkä uskonnot ovat heidän mielestään tunnetuimpia.
4. Jos mahdollista, jaa luokka ryhmiin, joissa jokaisessa on joku eri uskontokunnista. Kerro heille, että haluat heidän työskentelevän yhdessä ja täyttävän niin paljon tietoa yhdestä uskonnosta kuin he pystyvät jakamaasi kaavakkeeseen. Pyydä heitä lopettamaan 15 minuutin kuluttua. Oliko tehtävä heistä odotettua vaikeampi vai helpompi? Miksi?
5. Käy vastaukset läpi. Mikä uskonnoissa on erilaisinta? Löysittekö paljon yhtäläisyyksiä? Tuliko tämä luokalle yllätyksenä?

Keskustelu ja arviointi

- Aloita ryhmäkeskustelu siitä, mitä uskonto on.
- Ovatko kaikki uskot uskontoja? Mistä muista asioista kuin uskonnoista ihmisillä on voimakkaita mielipiteitä?
- Kysy osallistujilta, mitä mieltä he ovat henkilöistä, joilla on erilainen uskonnollinen tausta. Mikä heistä on hienointa kyseisensä uskonnossa tai siihen liittyvässä tapakulttuurissa?

Jatkotehtävät

Jaa oppilaat ryhmiin ja pyydä tutkimaan yhtä uskontoa tarkemmin. He voivat lainata ideoita e.m. kaavakkeesta ja lisätä siihen uusia kohtia. Pyydä ryhmiä esittelemään löytönsä luokalle julisteessa tai taululla. Jos luokassa on oppilaita monesta eri uskonnosta, voit antaa oppilaille mahdollisuuden pitää esitelmän omasta uskonnostaan. Heidä tulisi rohkaista olemaan ylpeitä alkuperästään ja uskonnostaan.

Täytä paperiin niin paljon tietoa kuin mahdollista valitsemastasi uskonnosta:

1	Uskonto:
2	Tärkeimmät uskomukset:
3	Pyhäpäivät:
4	Pyhät paikat:
5	Missä uskontoa harjoitetaan (kirkko, moskeija tms.):
6	Eriyisruokavalio:
7	Pyhä kirja:
8	Missä maissa uskontoa harjoitetaan:
9	Kuinka vanha uskonto on?
10	Muuta tietoa:

Maailman valtauskontoja

Jäsenmäärän mukaisessa järjestyksessä

- Kristinusko: 2 miljardia
- Islaminusko: 1,3 miljardia
- Hinduismi: 900 miljoonaa
- Ateismi: 850 miljoonaa
- Budhalaisuus: 360 miljoonaa
- Perinteinen kiinalainen uskonto: 225 miljoonaa
- Alkuperäiskansojen uskonnot: 150 miljoonaa
- Sikhismi: 23 miljoonaa
- Juche: 19 miljoonaa
- Spiritismi: 14 miljoonaa
- Juutalaisuus: 14 miljoonaa
- Bahá'í: 6 miljoonaa
- Jainismi: 4 miljoonaa
- Shintolaisuus: 4 miljoonaa
- Cao Dai: 3 miljoonaa
- Tenrikyo: 2,4 miljoonaa
- Uuspakanuus: 1 miljoona
- Unitaarit ja universalistit: 800 000
- Rastafarianismi: 700 000
- Skientologia: 600 000
- Zoroastrianismi: 150 000

kristinusko: katolisuus, protestanttisuus, itäinen ortodoksisuus, mormonit, Jehovan todistajat, nominalismi, yms.

ateistit: ei minkään uskonnon harjoittajat, agnostikot, maalliset humanistit yms.

(Määrät ovat arvioita ja ovat tässä lähinnä antamaan oppilaille jonkinnäköisen kuvan määristä, eivät antamaan tarkkoja jäsenmääriä.)

3 Kulttuurit tutuksi

Tavoitteet

- Auttaa oppilaita näkemään, mistä kaikista kulttuureista heidän oma yhteiskuntansa on saanut vaikutteita.
- Saada oppilaat arvostamaan näitä vaikutteita.

Materiaalit

- Suuri paperiarkki
- Eri värisiä kyniä
- Lehtiä, valokuvia ja muita kuvia

Aika

vaihe 1: luokkatyöskentelyä 15 minuuttia
vaihe 2: kotitehtäviä 1-2 tuntia tutkimusta
vaihe 3: luokkatyöskentelyä 45 min - tunti esitelmille ja kertaukselle

Ohjeet

Vaihe 1: luokkatyöskentelyä

1. Jaa oppilaat enintään kuuden hengen ryhmiin.
2. Kerro oppilaille, että he ovat etsiviä tutkimusmatkalla. Heidän tulee tutkia ympäristöään ja etsiä eri kulttuurien jättämiä "jalanjälkiä".
3. Pyydä jokaista ryhmää valitsemaan kulttuuri, jolla on pitkä historia ja selviä kulttuurillisia arvoja (esim. kiinalainen, arabilainen tai intialainen kulttuuri, afrikkalainen heimokulttuuri).
4. Tutustukaa osa-alueisiin joista osallistujat voivat etsiä "jalanjälkiä":
 - Gastronomia: ruoka ja mausteet, ravintoloissa tarjottavat erikoisuudet
 - Pukeutuminen ja muoti: pukeutumiseemme saamamme vaikutteet
 - Musiikki ja tapahtumat: minkälaista musiikkia on tarjolla? Kuinka usein ja missä kuulet sitä?Onko olemassa tapahtumia, joissa ihmiset voivat tuoda kulttuurillista erilaisuutta esille?
 - Arkkitehtuuri ja sisustus: mitä vaikutuksia voi löytyä kotoa ja puutarhoista?
 - Media ja taide: katso televisio-ohjelmia ja elokuvia, tutustu kirjallisuuteen ja taiteeseen
 - Filosofiat ja elämäntyyli: harjoitetaanko yhteisössäsä parannuskeinoja, kuten vaihtoehtoista parantamista, tanssia tai itsepuolustustaitoja, joiden juuret tulevat tietyistä uskoista?
 - Kieli: mitä sanoja ja sanontoja on tuotu jokapäiväiseen elämäämme?

Vaihe 2: kotitehtävä

Pyydä jokaista ryhmää keräämään tietoa seuraavan viikon kuluessa. Heidän tulee yrittää löytää niin monta esimerkkiä kuin mahdollista. He voivat selata kirjoja, vanhoja aikakauslehtiä ja TV-ohjelmia, kerätä julisteita ja mainoksia, tai kerätä esimerkkejä yhteiskuntamme uskoista ja kulttuurillisesta perimästä.

Vaihe 3: luokkatyöskentelyä

Anna osallistujille suuri paperiarkki. Pyydä heitä leikkaamaan se palasiksi, yksi pala jokaista kohdassa neljä mainittua aihetta varten. Innosta heidät kirjoittamaan löydöistään erivärisiä kyniä käyttäen sekä liimaamaan löytämiään kuvia tai esimerkkejä paperille.

Pyydä jokaista ryhmää esittelemään löytönsä luokalle.

Keskustelu ja arviointi

Esitelmien tulisi päättyä keskusteluun. Voit kysyä seuraavia kysymyksiä helpottaaksesi arviota:

- Yllättäivätkö oppilaat mistään?
- Onko sillä merkitystä, että yhteiskunnastamme löytyy niin monien eri kulttuurien "jalanjälkiä"?
- Oliko heidän mielestään joillain kulttuurilla voimakkaampi vaikutus kuin toisella? Miksi näin on tapahtunut?
- Onko tärkeää tietää lisää uskoista ja kulttuureista?
- Miksi?

③ Urheilu yhdistää, rasismi erottaa

Tavoitteet

- Tutkia rasismia urheilun yhteydessä.
- Mainostaa rasismin vastaista työtä.

Materiaalit

- Kopioita tekstistä "Mikä on FARE?" sekä UEFA:n ohjeista (kts. seuraava sivu)
- Urheilulehtiä (jalkapallolehtiä, jääkiekkolehtiä yms.)
- Suuria paperiarkkeja, erivärisiä kyniä

Aika 45 minuuttia-1 tunti

Ohjeet

1. Aloita kysymällä oppilailta, ketkä heistä harrastavat joukkueurheilulajeja ja ketkä heistä pitävät joukkuepelien seuraamisesta.
2. Jaa luokka ryhmiin siten, että joka ryhmässä on innokkaita urheilijoita ja urheilufaneja.
3. Jaa ryhmille kopio seuraavista kysymyksistä ja pyydä heitä keskustelemaan niistä: Mistä pidät tässä joukkueurheilulajissa? Mistä et pidä? Mitä joukkuetta kannatat? Ketkä ovat parhaita pelaajia? Oletko seurannut jotain suurta urheilutapahtumaa? Mitä mieltä olet siitä?
4. Jaa kopio tekstistä "Mikä on FARE?" sekä tositarinasta "Reilua peliä?".
5. Pyydä ryhmiä tekemään rasismin vastainen juliste tai banderolli, jota voisi käyttää paikallisessa urheiluseurassa. Pyydä oppilaita tekemään julisteesta mahdollisimman yksinkertainen: julisteen tulee olla visuaalisesti kutsuva, jossa on painava otsikko ja yksinkertainen viesti. He voivat piirtää kuvia tai leikata niitä lehdistä julisteen tai banderollin kuvitukseksi. Anna heille 40 minuuttia aikaa viedä tehtävä loppuun. Anna oppilaiden esitellä julisteet ja banderollit luokalle.

Keskustelu ja arviointi

Aloita kysymällä oppilailta mitä mieltä he olivat tehtävästä.

- Olivatko he huomanneet ennen, että urheilumaailmassakin esiintyy rasismia?
- Tietävätkö he muita esimerkkejä muista urheilulajeista?
- Ovatko he koskaan puhuneet rasismista yhteisössä, jossa he elävät?
- Ovatko he itse koskaan kärsineet rasismista? Miltä se tuntui?

Jatkotehtävät

- Lue tositarina "Reilua peliä?"
- Lähetä julisteesi FARE:lle. He vetävät jokavuotista kampanjaa ja pyytävät nuoria lähettämään heille ideoita rasismiin vastaisiin julisteisiin, esitteisiin, ihailijalehtiin, banderolleihin, fani- ja muihin tapahtumiin. Jos haluat lisätietoa, tutustu FARE:n internet sivuihin osoitteessa www.farenet.org.
- Lähetä kopioita UEFA:n kymmenen kohdan toimintasuunnitelmasta (kts. alla) ja kopio julisteestasi paikalliselle jalkapalloseuralle.

UEFA:n kymmenen kohdan sääntö:

UEFA tukee kymmenen kohdan toimintasuunnitelmaa taistellakseen jalkapalloilussa esiintyvää rasismia vastaan:

1. Seuramme ei siedä rasismia ja tuo sen esille julkisesti. Seuramme ryhtyy erikseen sovittuihin toimenpiteisiin rasismiin syyllistyneitä henkilöitä vastaan. Painatamme lausunnon, jonka mukaan seura ei siedä rasismia, jokaiseen pelin ohjelmaan sekä pidämme lausunnon aina näkyvillä.
2. Valmistamme julkislauselmia, jotka tuomitsevat rasistiset laulut ja huudot kaikissa peleissä.
3. Teemme kausilippujen ostamisen yhdeksi ehdoksi sen, että lipun haltija ei osallistu rasistiseen häirintään.
4. Vastustamme rasistisen kirjallisuuden myymistä kentällä ja sen ulkopuolella.
5. Toimimme tehokkaasti kaikkia pelaajia vastaan, jotka syyllistyvät tai osallistuvat rasistiseen häirintään.
6. Otamme yhteyttä muihin seuroihin ja varmistamme, että he ovat tietoisia seuran rasismiin vastaisesta politiikasta.
7. Rohkaisemme poliisia ja järjestäjiä kehittämään yhteisiä strategioita joilla taistella rasistista häirintää vastaan.
8. Poistamme viipymättä kentiltä kaikki rasistiset graffitit tai mielenilmaukset.
9. Otamme käyttöön tasa-arvopolitiikka työllistämisessä ja palveluissa.
10. Teemme yhteistyötä muiden ryhmien kanssa, kuten pelaajaliittojen, kannattajien, koulujen, kansalaisjärjestöjen, nuorisoseurojen, sponsorien, paikallisten hallitusten, paikallisen liike-elämän ja poliisin kanssa. Kehitämme ennakoivia ohjelmia ja edistää kampanjoita jotka taistelevat rasismia ja syrjinnän puolesta.

Mikä on FARE?

Fare on Jalkapallolla rasismia vastaan Euroopassa (Football Against Racism in Europe). Helmikuussa 1999 Wienissä pidettiin kokous yhteisen strategian ja politiikan kehittämiseksi rasismia ja muukalaispelkoa vastaan. Tästä syntyi FARE, joka on 13 eurooppalaisen järjestön muodostama verkosto.

”FARE uskoo että pelaajan tai kannattajan ihonvärillä tai kotimaalla ei ole väliä. Ikävä kyllä rasismia esiintyy pelaamisen kaikilla tasoilla. Tämä voi tapahtua ulkomaalaisen pelaajan haukkumisena tai pilkkalaulujen laulamisena. Suurin osa kannattajista ja pelaajista ei suvaitse tällaista käytöstä eikä halua nähdä sitä kentällä eikä sen ulkopuolella. Jalkapallo on maailman suurin urheilulaji ja se kuuluu meille kaikille. Jokaisella ihmisellä on oikeus pelata jalkapalloa katsoa sitä ja keskustella siitä vapaasti ja pelkäämättä.”

Lisätietoa:

www.pakolaisapu.fi
www.pakolaisneuvonta.fi
www.unhcr.fi
www.romani.fi
www.farenet.org

Näiltä englanninkielisiltä sivuilta löytyy lisätietoa:

Pakolaisuudesta: www.unhcr.cr

FARE:sta (Football Against Racism in Europe): www.farenet.org

NÄIN VOIT VAIKUTTA

Sisällysluettelo

Tempauksia ja varainkeruuta	82
Tutkimus auttaa liikkeelle	85
Tiedotusvälineet	88
Näin pääset mediaan	88
Valokuvat	89
Radio	96
Televisio ja video	96

Tempauksia ja varainkeruuta

Jokainen meistä voi tehdä tekoja meidän ja maailman lasten hyväksi. Ensimmäinen askel on olla tietoinen siitä, miten kohtelet toisia ihmisiä. Voit tutustua lähemmin ihmiseen, jota on syrjitty erilaisuuden vuoksi. Tekemällä tällaisia pieniä asioita voit vaikuttaa enemmän kuin arvaatkaan.

UNICEFin toiminta on riippuvaista yksityisiltä ihmisiltä saatavista lahjoituksista. Jos haluat kerätä varoja UNICEFin toiminnan tukemiseen, ota yhteyttä Suomen UNICEFiin tai lähimpään paikallisryhmään. Nämä vastaavat järjestön tiedottamisesta ja varainkeruusta.

UNICEFilla on mitä erilaisimpia varainkeruuideoita. Alla muutamia esimerkkejä. Näiden tempausten avulla lapsi oppii ymmärtämään ja tuntemaan empatiaa toisen maan lapsia kohtaan.

Tempauksia järjestäessäsi yritä aina olla niin suvaitsevainen kuin mahdollista. Älä syrji tai jätä projektin ulkopuolelle oppilaita, jotka haluavat osallistua, mutta joita sinä et pidä tehtävään sopivana. Muista mistä tässä opetuspaketissa oikein on kyse!

Suomi: UNICEF-kävely

UNICEF-kävely on alakouluille suunnattu koko koulun hauska ulkoilutapahtuma, jolla autetaan maailman lapsia. UNICEF-kävelyn ideana on kerätä mahdollisimman paljon tarramerkintöjä henkilökohtaiseen kilometripassiin kävelemällä tai juoksemalla. Yhden tarran saa aina yhdestä kilometristä. Ennen tapahtumaa oppilaat hankkivat lähipiiristään 'sponsoreita', jotka tukevat tapahtumaa lahjoittamalla UNICEFille haluamansa summan jokaisesta oppilaan kävelemästä kilometristä. Koulu voi järjestää UNICEF-kävelyn vapaavalintaisena päivänä ympäri vuoden. UNICEF-kävelyyn liittyy monipuolinen tapahtuma-paketti ja se sisältää runsaasti tietoa kävelytapahtuman kohdemaasta.

Suomi: Päivätyökeräys

Suomessa on jo vuosien ajan kerätty varoja päivätyökeräyksellä eli taksvärkillä. Koulu valitsee yhden päivän, jolloin sen oppilaat työskentelevät vapaaehtoisina eri yrityksille tai tuttaville. Jokainen työntekijä lahjoittaa tehdystä työstä UNICEFille summan rahaa. Oppilaat saavat työkokemusta ja vapaapäivän koulusta ja samalla he keräävät varoja hyvään tarkoitukseen. Suomen UNICEF lähettää erityisen opetuspaketin kaikkiin kouluihin, jotta osallistujat näkevät kuinka kehitysmaiden lapsi elää ja miten keräysvarojen avulla kehitysmaiden lapsia autetaan.

Suomi: Anna ja Toivo -nuket

UNICEFin Pigotta –räsynukkekampanja sai alkunsa Italiassa. Suomessa kampanja kulkee nimellä Anna ja Toivo –nuket. Jokainen nukke edustaa lasta, jota autetaan kampanjalla kerätyin varoin. Nukkeja voi ommella koulussa tai omalla ajalla. Valmiit nuket myydään eli ne voidaan ”adoptoida” 20 eurolla, jolla voidaan hankkia rokotukset yhdelle lapselle kuutta tautia vastaan. Nukke tehdään kaavoista, jotka voi tilata UNICEFiltä. Kaikki nuket ovat käsintehtyjä ja niiden mukana on henkilöllisyystodistuskortti, jossa on nukan kuva, nimi, kansalaisuus ja tekijän osoite. Nukan adoptoija voi kirjoittaa nukan tekijälle, kuka nukan on ottanut hoiviinsa. Nuket voivat olla minkä tahansa sukupuolen tai etnisenryhmän edustajia. Käytä mielikuvitustasi!

Kanada: karkki tai kepponen

Kanadan UNICEF jakaa erityisiä keräyslippaita, joihin lapset karkin sijasta keräävät ovelta ovelle lahjoituksia UNICEFille. Tästä on tullut niin suosittu perinne, että jopa 2 miljoonaa lasta osallistuu sen toteuttamiseen joka vuosi pyhäinpäivän (Halloweenin) aikaan.

Huippumuotia UNICEFin hyväksi

Tässä kampanjassa paikallisia julkisuudenhenkilöitä, kuten televisiojuontajia ja urheilijoita pyydetään lahjoittamaan jokin vaatekappale. Lahjoitettuja vaatteita muokataan ompelemalla uuteen uskoon. Tämän jälkeen järjestetään muotinäytös, jossa oppilaat, opettajat ja mukana olleet ’julkkikset’ esittelevät uusia asuja yleisölle. Pääsylipputulot lahjoitetaan UNICEFille.

Urheilutapahtuma

Valitse jokin urheilulaji kuten jalkapallo, lentopallo yms. Muodosta joukkueita oppilaista, opettajista, koulun muusta henkilökunnasta tai vanhemmista. Pyydä kaikkia valitsemaan joukkueilleen nimi ja pukeutumaan nimen mukaisesti itse tapahtumaa varten. Lipputulot voidaan lahjoittaa UNICEFille.

Vedenkantokilpailu

UNICEFin vesiprojekteihin (esimerkiksi Janopäiväkeräyksen yhteydessä) voidaan kerätä varoja yritysten tai yksityisten sponsoroimalla vedenkantokilpailulla. Ota selvää vesimääristä, joita lapset eri kehitysmaissa joutuvat kantamaan joka päivä, koska kylässä ei ole kaivoa (Afrikassa noin 10-20 litraa / hlö/ päivä), ja kuinka pitkän matkan. Mittaa sama etäisyys koulun urheilukentälle asettaen vesikanisterit ja vedennoutopaikat kumpiinkin päihin. Sitten vain vettä kantamaan! Sponsorointi voi tapahtua litra-periaatteella, jolloin jokaisesta kannetusta litrasta lahjoitetaan tietty summa UNICEFin tukemiseen.

Lipaskeräys

Voit järjestää lipaskeräyksen esimerkiksi UNICEFin valtakunnallisen Janopäiväkeräyksen yhteydessä toukokuun alussa tai muun UNICEFin kampanjan yhteydessä. Sopikaa paikat, missä keräätte pareittain ja minä päivinä. Kerääjän täytyy osata vastata kysymyksiin. Perehtykää aiheeseen UNICEFiltä tilaamanne materiaalin avulla. Lipaskerääminen kadulla on kivaa puuhaa, mutta voitte kerätä myös työpaikoilla tai koulussa. Julkisilla paikoilla saa kerätä keräysluvalla varustettuihin lippaisiin, muihin paikkoihin pitää kysyä lupa. Pyytäkää kerääjiksi paikallisia julkkiksia ja vaikuttajia, niin saatte hyvää näkyvyyttä!

Hollanti: lapset lasten koulutuksen puolesta

Bangladeshin työssäkäyvien lasten koulutuksen tukemiseksi järjestettiin riksha-kilpailu! Aidot riksha-taksit ovat Hollannissa harvinaisuus, joten niiden sijasta käytettiin paikallisten yhtiöiden tapahtumaa varten lainaamia kuntopyöriä. Kilpailuun osallistuneilla oli kaikilla omat sponsorit, jotka lahjoittivat rahaa UNICEFille pyöräilyjen kilometrien mukaan. Ennen kilpailua lapset osallistuivat tilaisuuteen, jossa kerrottiin lapsityövoimasta.

Huutokauppa

Pyydä opettajia, nuorisotyöntekijöitä, perheenjäseniä, ystäviä ja paikallisia yrityksiä lahjoittamaan tavaroita, aikaa tai osaamista huutokaupattavaksi esimerkiksi markkinoiden tai urheilutapahtuman lopussa. Hyväksyttäviä lahjoituksia ovat esimerkiksi lastenhoito, ruuanlaitto, ruohonleikkuu, muotokuvan maalaaminen... Paikallinen ravintola voi lahjoittaa illallisen, sähkö- ja putkiyhtiö vaikkapa yhden ilmaisen kotikäynnin. Kaikenlaiset lahjoitukset ovat tervetulleita.

Muita ideoita:

- Myy itse valmistettuja etnoruokia, kokoa reseptit yhteen keittokirjaksi ja myy kirjaa lahjaksi.
- Tee myyntiin eri kulttuureista ideoituja käsitöitä tai järjestä lapsille tapahtuma, jossa he voivat opetella näiden käsitöiden valmistusta perinteiseen tapaan.
- Kokoa ja myy runokirjoja, jotka muodostuvat oppilaiden itse kirjoittamista runoista. Runojen teemana voi olla syrjintä ja/tai suvaitsevaisuus.

Muista, että asioista tiedottaminen on yhtä tärkeää kuin varainkeruu. Laittakaa ilmoituksia tai jakakaa esitteitä, jotta ihmiset tietävät mihin kerätyt rahat käytetään.

Tutkimus auttaa liikkeelle

Hyvä kampanja perustuu luotettavaan ja hyvin perusteltuun tietoon. Ennen kampanjan käynnistämistä kannattaa siis tehdä tutkimus aiheesta.

Suunnitteletko kampanjaa kouluviihtyvyyden parantamiseksi? Haluatko olla mukana rasmin vastaisessa kampanjassa? Minkä asian haluan muuttaa / mistä asiasta haluan tietää enemmän? Kaikkea aiheeseen liittyvää et ehdi tutkimaan, joten sinun täytyy valita mihin keskityt. Kun sinulla on tarkoin rajattu ja selkeä tavoite, on tutkimus helpompi toteuttaa loppuun saakka. Mikä tahansa onkin tavoitteesi, tekemällä aiheeseen liittyvän valmistelun perusteellisesti voit välttää monta virhettä.

Aloita tekemällä taustatutkimus. Keskustele ja kehitä ideoitasi monien ihmisten kanssa. Näin saat selville, mitä mieltä muut ovat hankkeestasi, ja löytyisikö heidän joukostaan kumppaneita ja apujoukkoja. Samalla löydät myös ne ihmiset, jotka eivät ole kanssasi samaa mieltä. On erittäin hyödyllistä tietää, millaisia vastalauseita ja kritiikkiä kampanjasi herättää, jotta voit suunnitella vastalauseesi jo etukäteen.

- 1. Keiden panosta tutkimuksen eteneminen/onnistuminen edellyttää?** Kirjoita paperille kaikkien niiden ihmisten tai tahojen nimet, joita tarvitset tutkimuksessasi joko tiedonlähteinä, ohjaajina tms.
- 2. Mitkä ovat tutkimuksen aloituksessa välttämättömät asiat?** Kirjoita ylös asiat, joiden on oltava kunnossa ennen kuin voit aloittaa. Esimerkiksi: onko asiasta helppo saada tietoa, keitä kaikkia tutkimukseen osallistuu, onko välineet tutkimuksen kirjoittamiseen, onko riittävästi aikaa tehdä tutkimus, tarvitseeko joku tutkimaasi tietoa, onko joku tekemässä tai kenties jo tehnyt jotakin samansuuntaista.
- 3. Mitkä asiat saattavat nousta projektin onnistumisen esteeksi?** Kirjaa ylös tekijöitä, jotka saattavat seistä projektin etenemisen tiellä (motivaation, suunnittelun yms. puute).

On hyvä huolehtia tutkimusaineistosta pitämällä kaikki materiaalit niille kuuluvissa nimetyissä kansioissa, joissa on sisällysluettelo. Varmista aina, että tapahtuman, kirjeen tai lehtiartikkelin päivämäärä tulee merkityksi. Pidä kirjaa tavoitteistasi ja vedä rasti sen tavoitteen kohdalle, jonka olet jo saavuttanut. Tämä on hyvä keino nauttia saavutuksistasi sekä olla tietoinen vielä tekemättömistä tehtävistä.

Tiedon lähteet

Kunnanvirasto

Voit käydä paikallisessa kunnanvirastossasi kysymässä, onko heillä tilastoja tai tietoja, jotka saattavat auttaa sinua tutkimuksissasi.

Paikallinen lehdistö

Lue paikalliset lehdet huolellisesti, jotta saat selville ajattelevatko kunnassasi asuvat muut ihmiset kanssasi samalla lailla kampanjoimastasi asiasta.

Järjestöt

Mitkä järjestöt tekevät työtä valitsemasi aiheen parissa? Ota selvää ja tilaa materiaalia.

Kirjasto

Henkilökunta paikallisessa kirjastossasi on koulutettu auttamaan tiedonhankinnassa. He voivat ohjata sinut etsinnöissäsi oikeaan suuntaan.

Internet

Internetistä voit löytää paljon tietoa siitä, miten ihmiset ovat kampanjoineet saman asian puolesta kuin sinä. Suorita etsintäpalvelimen kautta haku esimerkiksi kampanjasi nimellä (esimerkiksi www.google.fi, www.yahoo.fi –avulla).

Jos vastaus on kyllä, harkitse kannattaisiko ehkä ottaa yhteyttä kyseiseen organisaatioon lähettämällä tietoa omasta hankkeestasi, ja kysyä haluaisivatko he auttaa sinua tai tehdä yhteistyötä.

Kyselyt

Minkälaista tietoa tarvitset ja keneltä sinun pitää kysyä sitä saadaksesi? Jos projektisi tavoitteena on esimerkiksi saada kouluusi toimiva oppilaskunta, kysy koulusi oppilailta onko se heistä tarpeellista. Jos teet perusteellisen haastattelututkimuksen, tarvitset avuksi kyselylomakkeen. Kyselylomakkeen täytyy olla mahdollisimman selkeä ja helppo täyttää. Alla on listattuna muutamia käytännön vinkkejä kyselykaavakkeen suunnittelua varten.

1. *Vastaustyyppit*
 - Kysymykset voivat olla avoimia eli sellaisia, joissa vastaaja saa vastata omin sanoin. Tällainen kyselyn muoto tuottaa paljon ja syvempää tietoa.
 - Kysymykset voivat olla myös ns. suljettuja kysymyksiä (joihin vastataan joko kyllä tai ei). Tällä tavoin saatu tieto on yleisempää, mutta helpommin tulkittavissa.
2. *Kysymysten muotoilu*
 - Pidä kysymykset selkeinä ja yksinkertaisina.
 - Pidä lauseet lyhyinä ja asiapitoisina.
 - Älä käytä "puolueellisia" tai negatiivisia sanoja tai ilmaisuja.
 - Vältä johdattelevia kysymyksiä, jotka ehdottavat vastaajalle kuinka vastata.
 - Yritä välttää arvioiden ja yleistyksien käyttöä.
 - Vältä sellaisten sanojen käyttöä, jotka rohkaisevat vastaajaa arvuuttelemaan tai jopa ennustamaan vastauksissaan.
 - Älä oletta, että vastaaja on asioista tietoinen.
 - Älä kysy kahta kysymystä samassa lauseessa.
3. *Kysymysten järjestys*

on tärkeä. Kysymysten, joilla aloitat, pitäisi luoda kiinnostus vastaajaan ja vastaamiseen. Kaiken kaikkiaan kysymysten pitäisi olla loogisesti järjestettyjä.
4. *Kyselykaavakkeen ilmiasu*
 - Pidä kysymykset lyhyinä.
 - Käytä runsaasti välilyöntejä tekstin rikkomiseen ja ilmiasun selkeyttämiseen.
 - Käytä erilaisia fontteja lukemisen helpottamiseksi.
 - Käytä eri värejä.
 - Tee kysymyksiin vastaaminen vastaajille mahdollisimman helpoksi.
5. *Testaa kyselykaavakkeesi toimivuus*

Testaa muotoilemasi kyselykaavakkeen toimivuutta antamalla se esimerkiksi opettajille tai vanhemmillesi vastattavaksi.

Haastattelut

Haastattelussa sinä olet haastattelija. Kerro, miksi häntä haastattelet ja mihin aiot hänen antamia tietoja käyttää. Haastattelua voidaan käyttää taustamateriaalina esimerkiksi artikkelissasi tai sen osana. Valmistaudu haastatteluun hyvin; ota selvää asioista, joita aiot haastattelun aikana käsitellä, sekä henkilöstä, jota aiot haastatella. Ole suora ja määrätietoinen. Sinä haluat vastaukset kysymyksiisi, joten sinun pitäisi myös johtaa keskustelua. Muista myös, että usein eleet ja käytös kertovat enemmän kuin mitkään sanat.

Kysy haastatellulta lupa hänen lainaamiseensa julkisuudessa. Älä painosta haastateltavaa vastaamaan kysymyksiisi. Yksi tapa saada haastateltava avautumaan on tehdä haastattelusta keskustelu, jossa muistiinpanojen tekeminen on huomaamattomampaa. Muista sisällyttää aikaa yllätyksille ja yllättäville vastauksille. Saadessasi yllättävän vastauksen, yritä reagoida nopeasti ja käsitellä se suoralta kädeltä. Muista, että sinun tehtäväsi on kysyä kysymykset. Joskus haastattelija herää tilanteesta, jossa hän onkin haastateltava eikä haastattelija!

Ennen kuin julkaiset esimerkiksi lehtiartikkelin, kysy haastattelemiltasi ihmisiltä haluavatko he lukea sen etukäteen. Usein näin on, sillä haastateltavat haluavat tarkistaa ja varmistaa, ettei artikkeli sisällä epätarkkoja lainauksia tai väärinymmärryksiä. Tämä on hyvä tapa pitää haastatellut ajan tasalla sekä näyttää heille, että arvostat ja kunnioitat heidän panostaan. Ja lopuksi: kaikki ihmiset ovat tasavertaisia huolimatta siitä ovatko he presidenttejä vai koululaisia. Kaikki ihmiset ansaitsevat kunnioituksesi ja tulla kohdelluksi reilusti ja hyvin.

Verkostoidu ja motivoidu!

Matkan varrella kohtaat ihmisiä, jotka auttavat sinua kampanjan etenemisessä, ja joilla on valta muuttaa joitakin kampanjasi kannalta tärkeitä asioita. Kannattaa solmia yhteyksiä eri ihmisten kanssa, jotka voivat auttaa sinua saavuttamaan päämääräsi. Ota selvää kuka on kuka paikkakunnallasi, ja kirjoita kirje vaikutusvaltaiselle henkilölle!

Pidä yllä motivaatiasi! On enemmän kuin mahdollista, että kampanjasi aikana tulee hetkiä, jolloin olet lopen kyllästynyt. Kaikki ei aina mene suunnitelmien mukaan, mutta se ei tarkoita, ettetkö voisi vaikuttaa ja saada muutoksia aikaan. Muistuta itseäsi niistä asioista, jotka saivat sinut aloittamaan kampanjan. Sinulla on tieto, taito ja motivaatio, joten RYHDY TOIMEEN!

Tiedotusvälineet

Mediaa kutsutaan kolmanneksi valtiomahdiksi, eikä syyttä. Media on erittäin tärkeä vaikutuskanava. Media on kaikkien käytettävissä, sitä täytyy osata vain lähestyä. Tiedotusvälineiden avulla voit levittää tietoisuutta projektistasi sekä siihen liittyvistä asioista. Tee lista alueesi kaikista mahdollisista mediakanavista. Tiedotusvälineitä ovat:

- sanomalehdet
- televisio
- aikakauslehdet
- radio
- internet

Lähdettäessä viemään jotain kampanjaa julkisuuteen, on oltava tietoinen kaikista siihen liittyvistä yksityiskohdista. Kampanjan tarkoitus ja tavoite on oltava selkeät. Julkisen esityksen muoto ja rakenne on myös oltava tarkoin etukäteen harkittu. Ennen kuin otat yhteyttä valitsemaasi mediaan, on alla oleviin asioihin oltava vastaus selvillä:

- Mitä: kampanjan nimi
- Kuka: kampanjasta vastuussa olevan ryhmän nimi
- Miksi: kampanjan tarkoitus
- Milloin: tapahtuman päivämäärä ja tarkka aika
- Missä: kampanjan tai siihen liittyvän tapahtuman paikka tarkasti osoitetietoineen
- Yhteystiedot: puhelin, faksi, sähköposti

Näin pääset mediaan

Tiedote

Tiedotteen voit lähettää paitsi lehtiin, myös radioihin. Ota selvää, kenelle tiedote kannattaa lähettää. Lähetä tiedote hyvissä ajoin ennen tapahtumaa, ei kuitenkaan niin ajoissa että asia ehtii jo unohtua.

- Otsikko: Muotoile otsikosta lyhyt, selkeä ja informatiivinen.
- Aihe: Varmista, että juttusi aihe käy ilmi heti ensimmäisestä lauseesta. Kirjoita teksti uutismuotoon.
- Aloituskappale: Aloituskappale on tärkeä, sillä se saattaa päätyä juttusi ainoaksi julkaistuksi osaksi. Siksi aloituskappaleen on hyvä olla ikään kuin yhteenveto koko tiedotteesta.
- Rakenne: Kirjoita loogisesti, noudattaen järkeenkäypää rakennetta. Hyvässä tiedotteessa on usein siteerattu tapahtumasi avainhenkilöä.
- Artikkelin pituus: Suotavaa on, ettei tiedote ylittäisi yhden sivun rajaa.
- Kuvat: Kerro tiedotteessa, keneltä saa tapahtumaan liittyviä kuvia.
- Loppukappale: Laita loppuun oma ja ryhmäsi nimi ja osoite sekä tietoa siitä, mistä saa lisätietoja.

Etsi projektillesi tiedotusvälinesponsori: kirjoita lehteen, radio- ja TV-toimitukseen kirje, jossa kuvaillet projektiasi pyytäen heitä osallistumaan tiedottamiseen. Jos et saa vastausta kirjeeseesi kahden viikon kuluessa, soita ja kysy onko asiasta päätetty tai sen käsitteleminen edennyt. Mainostila lehdessä maksaa ja on usein kallistakin. Toisaalta lehti voi innostua kampanjastasi ja haluta tukea sitä puffaamalla eli tekemällä siitä jutun. Kun esittelet kampanjasi hyvin esim. päätoimittajalle, voit saada lehdestä arvokkaan tukijan.

Järjestä lehdistötilaisuus: kutsu paikalle tiedotusvälineiden edustajia pienimuotoiseen tiedotustilaisuuteen, jossa esittelet projektia ja vastaat mahdollisiin siitä esitettyihin kysymyksiin. Jaa tilaisuudessa tiedotetta yms. aiheeseen liittyvää tietomateriaalia.

Artikkeli

Lähetä valmis juttu lehteen tai kirjoita kirje toimituspäällikölle, jossa esittelet ideoitasi ja ajatuksiasi jutusta, jonka haluaisit kirjoittaa.

Hyvä muistaa:

- Tarkista heti aluksi lehtikohtaiset ohjeet artikkelien kirjoittamiselle sen sanoma- tai aikakauslehden kohdalta mihin aiot kirjoittaa. Jotkut lehdet hyväksyvät vain tietyn pituisia artikkeleita. Useimmat lehdet vaativat täydelliset osoitetietosi sekä puhelin-numerosi voidakseen lähettää palautetta tai tiedon jutun hyväksymisestä/hylkäämisestä. Mieli-pidekirjoituksia julkaistaan yleensä vain nimellä.
- Keskity vain yhteen aiheeseen.
- Mene suoraan asiaan ja tue väitteitäsi tosiasioilla niin hyvin kuin vain voit.
- Muista motto koukku – siima – upottaja: Koukku sisältyy aloituslauseeseen. Sen tarkoituksena on herättää lukijan mielenkiinto niin, että hän on ”koukussa” ja haluaa lukea artikkelin loppuun. Siima viittaa artikkelisi pääviestiin. Se on juttusi ”punainen lanka”. Upottaja viittaa artikkelisi loppulauseeseen, jonka tarkoituksena on upottaa sanoma lukijoiden mieliin.
- Älä käytä jutussasi loukkaavaa kieltä, äläkä liian tunnepitoisia ilmaisuja.
- Yritä kirjoittaa tavalla, joka vetoaa kaikkiin.

Valokuvat

Hyvä kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa. Valokuvia on hyvä käyttää kampanjoinnin ja vaikuttamisen osana; hyvän valokuvan varaan voi rakentaa koko kampanjan.

Hyvässä valokuvassa on selkeä kohde. Ennen kuin otat tai valitset kuvan, mieti tarkkaan mitä haluat sen viestittävän. Hyvä kuva yksinkertaistaa ja herättää katsojan mielenkiinnon. Se kohdistaa huomion kohteeseen, johon katsojan silmä heti kiinnittyy.

Katso oheista kuvaa. Se voitti palkinnon Maailman terveysjärjestön Toimintakyky-luokituksen valokuvauskilpailussa vuonna 2002.

- Mitä on kuvan kohteena?
- Mitä tekniikkaa käyttämällä valokuvaaja on kohdistanut huomion kohteeseen?
- Mitä valokuvaaja on tehnyt yksinkertaistaakseen kyseistä kuvaa?

Kohteena kuvassa ovat pyörätuolissa istuva ja rukoileva mies sekä eteenpäin katsova lapsi. Valokuvaaja on keskittänyt huomion pyörätuolissa istuvaan mieheen sijoittamalla hänet kuvan etualaan. Vaikutusta on edelleen tehostettu asettamalla mies kuvan ensimmäiseen kolmannekseen.

Kuvatehtävä A / Kuvan valinta jutun tueksi:

Kuvittele, että olet nuorten asioihin keskittyvä toimittaja

- a. Mistä tärkeistä asioista tekisit juttuja?
- b. Mitä valokuvaisit / filmaisit e.m. juttuihisi?

Kuvatehtävä B / Kampanjajuliste

Ohessa on valokuvia, jotka liittyvät edellä käsiteltyihin teemoihin.

- Katso kuvaa ja tee tarina sen herättämien ajatusten pohjalta.
- Kuvaile kuvan tunnelmaa: iloinen, surullinen, pelästynyt jne.
- Kuvittele itsesi kuvan henkilöksi. Kuka olet? Missä olet? Mitä teet? Kenen kanssa olet?
- Kerro, mitä on tapahtunut juuri ennen kuvan ottamista ja sen jälkeen.
- Valitse kuhunkin kuvaan sopiva artikla Lapsen oikeuksien sopimuksesta (kts. sivu 9)
- Etsi kuvaan sopiva iskulause ja tee aiheesta juliste.

Syrjintä

1.

Katso ja pohdi kuvaa:

- a. Missä kuva on otettu?
- b. Mikä on kuvan tunnelma?
- c. Jos vauva on tyttö, millainen on hänen tulevaisuutensa?
Entä jos vauva on poika?
- d. Mitä luulet, onko vauva rekisteröity? Miksi?

Leskiäiti pitää sylissään vastasyntyntä vauvaa auringon valossa. Kuva on otettu heidän kotonaan Itä-Sambian maaseudulla.

Valokuva: Giacomo Pirozzi UNICEF

Sukupuoli

2.

Katso ja pohdi kuvaa:

Tämä kuva on otettu Afganistanissa sodan jälkeen. Tytöt ovat vihdoinkin päässeet takaisin kouluun. Kuvan tyttö on välitunnilla; hän käy UNICEFin tukemaa koulua, jota pidetään väliaikaisesti teltassa.

- a. Millaisia opetusvälineitä on telttakoulussa?
- b. Millaista opettaminen ja opiskelu on tällaisissa oloissa?
- c. Mitä sinun koulussasi olevia asioita puuttuu telttakoulusta?
- d. Jos et voisi käydä koulua, miten se vaikuttaisi tulevaisuuteesi?

Valokuva: Susan Markisz UNICEF

3.

Vammaisuus

Katso ja pohdi kuvaa:

- Missä kuva on otettu?
- Miltä kuvan ihmisten tunteet vaikuttavat?

Kuvan teini-ikäiset elävät lastenkodissa Kirgistanissa, Keski-Aasiassa. UNICEFin tukema Alpiinirahasto tukee vammaisia, eri etnistä alkuperää olevia lapsia selviytymään elämän haasteista vuorikiipeilyn avulla. Kokemuksen avulla lasten luonteenlujuus vahvistuu ja he saavat varmuutta elämästä selviytymiseen.

- Olisitko arvannut, että kuvan lapsilla on jokin kehitysvamma?
- Onko Suomessa mitään vastaavia ohjelmia nuorten auttamiseksi?

Valokuva: The Alpine Fund

4.

Uskonto ja alkuperä

Katso ja pohdi kuvaa:

- Missä kuva on otettu?
- Mitä kuvassa tapahtuu?
- Mitä pojalle on tapahtunut?

Kuvan pojalla on machete-veitsestä aiheutunut arpi päässään. Hänen kimppuunsa hyökättiin Ruandan sisällissodan aikana. Hän seisoo muiden oppilaiden kanssa koulun pihalla. Koulussa opetetaan sekä hutuja että tutseja (jotka sotivat toisiaan vastaan sisällissodan aikana), alueella jossa kuoli satoja ihmisiä sisällissodan etnisissä taisteluissa.

- Mitä vaikeuksia poika voi kohdata koulussa?

Valokuva: Betty Press

Uskonto ja alkuperä

5.

Katso ja pohdi kuvaa:

- Missä kuva on otettu?
- Mitä kuvassa tapahtuu?
- Mitä lapsilla on käsissä? Miksi?

Hymyileviä Kosovon pakolaisia istuu pakettiauton lavalla. Auto on juuri ylittänyt rajan ja on matkalla Albaniasta Kosovoon. Käsissään lapsilla on UNICEFin jakamia miinoista varoittavia lappuja sekä lippuja. Sodan loppumista seuranneena kahtena viikkona tuhansia Kosovon pakolaisia palasi kotimaahansa.

- Yllätyitkö tiedosta, että kuvan lapset ovat pakolaisia?

Radio

Kuuntele paikallisia radioasemia kuullaksesi, minkälaisia ohjelmia ne tällä hetkellä tekevät. Sen jälkeen soita ja kysy, miten ne voisivat auttaa sinua kampanjassasi.

Monet radioasemat tekevät seuraavaa:

- Lukevat lähetyksessä kirjeitä tai sähköposteja.
- Kutsuvat ihmisiä suoriin lähetyksiin kertomaan tai mainostamaan tapahtumia, projekteja yms.
- Antavat vierailta studiossa ja nauhoittaa ilmoituksen tai viestin, joka sitten esitetään lähetyksessä myöhemmin.
- Avustavat nuoria ihmisiä radio-ohjelmien tekemisessä.

Jos puhun suorassa radiolähetyksessä, mitä minun pitäisi muistaa?

- Kirjoita paperille avainsanoja, joiden avulla muistat, mitä sanot. Suoran lähetyksen luomassa paineessa helposti unohtaa, mitä oli sanomassa!
- Harjoittele etukäteen, mitä aiot sanoa – on tärkeää, että ainakin vaikutat itsevarmalta.
- Yritä olla mahdollisimman luonnollinen – radiossa se kannattaa!
- Kysy avustajalta, kuinka kauan sinun pitäisi lähetyksessä puhua.
- Ota selvää lähetyksen vetäjän nimestä ja kirjoita se ylös yhteystietojen kera.
- Jos soitat ohjelmaan, pidä huolta että oma radiososi on hiljaisella tai mieluiten sammutettu kokonaan.
- Pidä se osa puhelimen luurista, johon puhut mahdollisimman lähellä suutasi, ja mieluiten koko lähetyksen ajan samassa asennossa.

©UNICEF/HQ01-0197/Giacomo Pirozzi

Televisio ja video

Kuinka teen videonauhan kampanjastani?

1. Ohjelman tekemiseen riittää, jos omistat videokameran ja kannettavan tietokoneen.
2. Varmista, että tekemäsi juttu on ajankohtainen. Jutun täytyy myös olla kiinnostava kaikille, ei vain sinulle ja ystävillesi. Paras juttu on sellainen, joka jättää yleisön miettimään asiaa.
3. Kuvamateriaali: Televisio-ohjelman tekoon vaaditaan paljon kuvamateriaalia. Yhden otoksen keskimääräinen kesto on noin 1-5 sekuntia. Yhdessä valmiiksi leikatussa televisiojutussa saattaakin jopa satoja otoksia. Vastoin yleistä uskomusta, kameraa ei liikuteta.
Valitse kuvauspaikka ja etsi otokselle hyvä kuvakulma. Tee otoksista vähintään 10 sekunnin kestoisia, sekä lähikuvana että laajakulmalla. Näin sinulla on materiaalia mistä leikata.
4. Ääni on hyvin tärkeä osa mitä tahansa tv-ohjelmaa. Yleisenä sääntönä voidaan sanoa, että älä äänitä videokameroihin itseensä asennettujen mikrofoniin kautta. Tarvitset mikrofoniin, jonka kantavuus ulottuu hyvin lähelle äänen lähdeä eli puhujaa.

5. Huolehdi, että voimakkaat valonlähteet (aurinko, katuvalot yms.) ovat kuvatessa takanasi. Jos olet esimerkiksi huoneessa, jossa ikkunoiden kautta tuleva valo on voimakasta, asetaudu itse tälle huoneen ikkunapuolelle pitäen huolta siitä, että takaasi tuleva valo ei heijastu kuvan kohteeseen. Älä kuvaa kohdetta valonlähteen ollessa hänen takanaan!
6. Henkilöt: Yritä sisällyttää tv-ohjelmaasi ihmisiä, jotka ovat asiansa tuntevia sekä luonnollisia ja sujuvasanaisia kameran edessä. Myös ihmiset ja kasvot ovat tärkeitä kaikissa televisioon tehdyissä jutuissa.

Yhden minuutin video

Yhden minuutin videot ovat yhden minuutin mittaisia videoita. Ne juontavat juurensa musiikkivideoista, internetanimaatioista ja mainoksista. Niissä minuutti saattaa tuntua joko äkkiäiseltä hetkeltä tai ikuisuudelta, riippuen käytetystä tekniikasta. Yhden minuutin videot ovat ihanteellinen tapa kokeilla videokuvausta. Samanaikaisesti ne pakottavat kuvaajan miettimään tarkasti videonsa sisältöä. Ne muodostavat sillan tv:n ja internetin välille. Yhden minuutin videoissa on alhaiset tuotantokustannukset ja ne voidaan tehdä lyhyessä ajassa ja vähällä etukäteisharjoittelulla. Katso millaisia videoita muut ovat tehneet ja tee sitten oma kantaaottava minuuttivideo!

©UNICEF/Chris Schuepp

“Lasten täytyy saada elää ilman sotaa” voitti ensimmäisen nuorten (12-20-vuotiaiden) yhden minuutin video- kilpailun Amsterdamissa vuonna 2002. Tekijä oli Gor Baghdazarian, 14-vuotias poika Armeniasta. Kilpailun järjestivät ja palkinnon lahjoittivat Sandberg Instituutti, Euroopan kulttuurisäätiö sekä UNICEF. Videoita voi käydä katsomassa osoitteessa www.theoneminutesjr.org

Mistä löytyy lisätietoa koskien nuorisoa ja tiedotusvälineitä?

Kaikkialla maailmassa, lapset ja nuoret osaltaan vaikuttavat erilaisten tv- ja radio-ohjelmien sekä lehtiartikkeleiden ja muiden tiedotusvälineprojektien syntyyn. Tällä tavoin myös lapset ja nuoret saavat äänensä kuuluville sekä erilaiset toiveet ja huolenaiheet ilmaistuksi. Tutustu nuorten omaan mediatehtaaseen Curlyyn, joka toimii Helsingissä: www.curly.fi

Magic – nuoret ja media

UNICEFin MAGIC –internetsivuilla esitellään erilaisia mediaprojekteja, jotka on tehty lapsia varten, tai joita lapset itse tai yhteistyössä eri tiedotusvälineiden edustajien kanssa ovat tehneet. MAGIC – (Media Activities and Good Ideas, with and for Children) www.unicef.org/magic. Suomessa UNICEF ja TV Nelonen aloittivat mediakasvatus-yhteistyön vuonna 2004. Sen ansiosta Nelonen järjestää syksyllä 2004 erilaisia MAGIC-projektin mukaisia hankkeita, mm. Päivä tv-uutistoimituksessa –kilpailun koululaisille.

